violet
history

Pam Muñoz Ryan

Trandafirii din Mexic

ARTHUR

CARTE RECOMPENSATĂ CU MEDALIA BELPRÉ

Uneori se poate întâmpla ca totul să se năruiască, atunci când ți-e lumea mai dragă, și de pe cele mai înalte culmi să ajungi în cele mai întunecate abisuri.

Demult, la El Rancho de las Rosas, Esperanza ducea o viață cât se poate de privilegiată: locuia într-o casă mare, avea rochii minunate, păpuși de porțelan, servitoare care erau mereu la dispoziția ei și o familie care o iubea nespus.

Acum locuiește cu mama și cu alți oameni într-o baracă mică și înghesuită dintr-o tabără de lucru din California și trebuie să învețe să ia totul de la zero.

„Muñoz Ryan îmbină cu ușurință momente istorice cu dorința de supraviețuire a unei familii, învățându-ne totodată cuvinte în spaniolă și obiceiuri mexicane."

Publishers Weekly

„Folosind un stil limpede și poetic, autoarea scrie o poveste emoționantă care îi va captiva pe cititori."

Booklist

9 786067 883091

La ARTHUR istoria este întotdeauna violet

violet history | smart blue | classic yellow | funny green | orange fantasy

Trandafirii din Mexic

PAM MUÑOZ RYAN s-a născut pe 25 decembrie 1951 și a crescut în Bakersfield, California. Este o autoare americană de origine mexicană.

După ce a absolvit Universitatea de Stat din San Diego, a lucrat întâi ca profesoară, apoi a făcut un masterat, interesată să predea literatură pentru copii. Însă când și-a terminat studiile drumul ei s-a îndreptat spre profesia de scriitor.

Prima ei carte a fost publicată în 1994 și se numește *One Hundred Is a Family*. Printre cele mai cunoscute cărți ale acesteia se numără romanele *Echo* (pentru care a primit Newbery Honor și Premiul Kirkus), *The Dreamer*, *Becoming Naomi León*, *Riding Freedom*, *When Marian Sang*. Până în prezent a scris peste patruzeci de cărți pentru copii care au fost recompensate, printre altele, cu NEA's Human and Civil Rights Award, cu Premiul Virginia Hamilton pentru literatură multiculturală și cu Premiul Willa Catcher. De asemenea, a primit de două ori Medalia Pura Belpré și în 2018 a fost nominalizată, din partea Statelor Unite ale Americii, la Premiul Hans Christian Andersen.

Romanul *Trandafirii din Mexic* a fost adaptat pentru teatru și piesa s-a jucat în mai multe orașe din Statele Unite.

Pam Muñoz Ryan locuiește cu soțul ei și cei patru copii lângă San Diego. Când nu scrie, îi place să citească, să călătorească și să se plimbe pe plajă. Are un beagle pe nume Wally.

PAM MUÑOZ RYAN

Trandafirii din Mexic

Traducere din engleză
de Mădălina Vasile

ARTHUR

Redactori: Felicia Irimia, Ioana Vîlcu
Tehnoredactor: Florin Paraschiv
Corector: Theodor Zamfir
Copertă: Alexandru Daș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RYAN, PAM MUÑOZ
Trandafirii din Mexic / Pam Muñoz Ryan; trad. din engleză de Mădălina Vasile. – București: Editura Arthur, 2018
ISBN 978-606-788-309-1

I. Vasile, Mădălina (trad.)

821.111

Pam Muñoz Ryan
Esperanza Rising

Text copyright © 2000 by Pam Muñoz Ryan
All rights reserved. Published by arrangement with Scholastic Inc., 557 Broadway, New York, NY 10012, USA.

© Editura Arthur, 2018, pentru prezenta ediție
Editura Arthur este un imprint al Grupului Editorial ART.

Coşuri cu struguri editoarei mele, Tracy Mack,
pentru că a aşteptat răbdătoare ca fructele
să se coacă şi să cadă.

Trandafiri Ozellei Bell, lui Jess Marquez,
Don Bell şi lui Hope Muñoz Bell,
pentru că mi-au spus poveştile lor.

Pietre netede şi păpuşi din aţă Isabelei Schon, Leticiei
Guadarrama, Teresei Mlawer
şi Macarenei Salas, pentru expertiza şi ajutorul lor.

În memoria
Esperanzei Ortega Muñoz Hernandez Elgart,
mi abuelita

Aquel que hoy se cae, se levantará mañana.
(Cel care astăzi cade mâine se ridică.)

Es más rico el rico cuando empobrece que el pobre cuando enriquece.
(Omul avut când sărăceşte devine mai bogat decât săracul care ajunge să cunoască bogăţia.)

Proverbe mexicane

Aguascalientes, Mexic
1924

— Pământul nostru este viu, Esperanza, spuse Papa, cuprinzându-i mânuţa, în timp ce înaintau printre lăstarii delicaţi de vie.

Cârceii de viţă înfrunziţi se înfăşuraseră în jurul butucului, iar strugurii stăteau să cadă. Esperanza avea şase ani şi era înnebunită după plimbările pe care le făcea cu tatăl ei printre rândurile şerpuitoare, rămânând cu privirea pierdută la el şi la ochii lui care păreau că dansează de atâta dragoste pentru pământ.

— Toată valea asta respiră şi trăieşte, spuse tatăl ei, făcând un gest larg cu mâna către munţii care stăteau de strajă în depărtare. Ne dă rod şi ne face să ne simţim bine-veniţi.

Atinse cu grijă un lăstar crescut aiurea, care se întinsese pe rând ca şi cum ar fi aşteptat până atunci să-i strângă mâna. Papa luă de jos un pumn de pământ.

— Ştii că dacă te întinzi pe pământ îi simţi respiraţia? zise el uitându-se atent la mâna de ţărână. Îi simţi inima bătând.

— Tati, vreau şi eu să simt, spuse fetiţa.

— Vino.

Merseră până în capătul rândului, acolo unde pământul înclinat formase un prag înverzit.

Papa se întinse pe burtă și ridică ochii către ea, bătând ușor cu palma bucata de pământ de alături.

Esperanza își netezi rochia și îngenunche. Apoi, ca o omidă, se întinse încetișor lângă el, cu fața spre fața lui. Căldura soarelui o apăsa pe un obraz, iar căldura pământului pe celălalt.

Fetița chicoti.

— Șșșt, îi atrase el atenția. Nu poți simți bătăile de inimă ale pământului decât dacă rămâi nemișcată și tăcută.

Copila se abținu cu greu să râdă și după un moment spuse:

— Eu n-aud nimic, Papi.

— *Aguántate tantito y la fruta caerá en tu mano.* Ai puțină răbdare și fructul o să-ți cadă în palmă. Trebuie să ai răbdare, Esperanza.

Ea așteptă nemișcată, urmărind privirea lui Papa.

Și dintr-odată simți ceva. O mișcare timidă la început. O lovitură delicată. Apoi mai puternică. Un bum, bum, bum care îi reverberă în corp.

Putea chiar să-l audă. Sunetul bătăii îi năvăli în ureche. *Pam-pam, pam-pam.*

Îl privi pe Papa cu ochi mari fără să vrea să scoată niciun cuvânt. Fără să vrea să piardă sunetul. Fără să vrea să uite vreodată felul în care se simte inima văii.

Se lipi și mai tare de sol, până când respirația ei se uni cu cea a pământului. Și cu a lui Papa. Trei inimi care băteau la unison.

Îi zâmbi lui Papa, fără să scoată niciun cuvânt, ochii ei spunând totul.

Şi zâmbetul lui răspunse zâmbetului ei, dându-i de ştire că înţelesese că simţise şi ea inima pământului.

Las uvas
Strugurii

Şase ani mai târziu

Papa i-a înmânat Esperanzei cuţitul. Lama scurtă era curbată ca a unei seceri, mânerul gros de lemn potrivindu-i-se perfect în palmă. Sarcina asta era de obicei dată fiului celui mare al unui moşier, dar, de vreme ce Esperanza era singură la părinţi şi mândria lui Papa, ei îi revenea mereu această onoare. Cu o seară în urmă îl urmărise pe Papa ascuţind cuţitul, hârş-hârş, înainte şi înapoi pe piatra de polizor, aşa că ştia prea bine că are marginile ascuţite.

— *Cuídate los dedos*, i-a zis Papa. Ai grijă la degete.

Soarele de august prevestea o zi secetoasă în Aguascalientes, Mexic. Toţi cei care locuiau şi munceau la El Rancho de las Rosas se adunaseră la marginea moşiei: familia Esperanzei, servitoarele cu şorţurile lor lungi şi albe, *vaqueros*[1], deja călare, gata să plece cu cireada, şi cincizeci sau şaizeci de *campesinos*[2], cu pălăriile de paie în mână şi cuţitele pregătite. Erau înfofoliţi din cap până-n picioare, îmbrăcaţi în cămăşoaie cu mâneci lungi,

---

[1] „Văcari", în spaniolă, în original. (N.tr.)

[2] „Ţărani" sau lucrători ai câmpului, în spaniolă, în original. (N.tr.)

nădragi largi, legaţi cu bucăţi de sfoară la glezne şi bandane prinse pe frunte şi la gât, care să-i apere de soare, praf şi păianjeni. Spre deosebire de ei, Esperanza purta o rochie deschisă la culoare, din mătase, care îi ajungea până deasupra ghetuţelor de vară. Nu îşi pusese nimic pe cap. Îşi prinsese părul cu o panglică lată din satin legată într-o fundă mare, iar capetele panglicii se pierdeau printre şuviţele de păr negru şi lung.

Ciorchinii de struguri atârnau greu pe viţă, gata de cules. Părinţii Esperanzei, Ramona şi Sixto Ortega, erau şi ei prin preajmă. Mama, înaltă şi elegantă, cu părul prins ca de obicei într-o împletitură bogată, ce-i încununa capul, şi Papa, un pic mai înalt decât Mama, cu mustaţa grizonantă răsucită la vârfuri. El a întins mâna către viţa-de-vie, făcându-i semn Esperanzei. În timp ce se îndrepta către butuci, a aruncat o privire în urmă către părinţii ei şi amândoi i-au zâmbit şi au dat din cap încurajator. Când a ajuns la viţă, a dat frunzele la o parte şi, cu grijă, a prins în mână o tulpină groasă. A atins-o cu lama cuţitului şi apoi, cu o mişcare sigură, mănunchiul greu de boabe de struguri a căzut în mâna fetiţei, pregătită să-l prindă. Esperanza s-a întors la Papa şi i-a dat fructul. Papa l-a sărutat şi apoi l-a ridicat ca toată lumea să-l vadă.

— *La cosecha!* a spus Papa. Vremea recoltei!

— *Ole! Ole!* au strigat ceilalţi de bucurie în jurul lor.

Lucrătorii câmpului, *campesinos*, s-au împrăştiat pe podgorie şi s-au apucat de cules. Esperanza stătea între Mama şi Papa, cu braţele strânse în jurul braţelor lor, copleşită de hărnicia oamenilor.

— Papi, pentru mine asta e cea mai frumoasă perioadă a anului, a spus fetiţa, urmărind cu privirea cămăşile în culori ţipătoare ale muncitorilor care alunecau încet printre butucii de vie.

Căruţele se zdruncinau în drumul lor de la podgorie la hambarele mari şi înapoi, unde erau depozitaţi strugurii până când erau duşi la cramă.

— Să fie oare pentru că după ce se termină culesul vine ziua cuiva şi timpul pentru o mare *fiesta*[1]? a întrebat Papa.

Esperanza a zâmbit. De fiecare dată când via îşi dăruia roadele, mai împlinea şi ea un an. Anul ăsta avea să împlinească treisprezece ani. Culesul o să dureze vreo trei săptămâni şi apoi, ca în fiecare an, Mama şi Papa vor face o *fiesta* pentru a sărbători recolta bogată. Şi ziua ei.

Marisol Rodríguez, prietena ei cea mai bună, va veni împreună cu familia ei să sărbătorească. Tatăl ei cultiva fructe şi locuiau la ferma învecinată. Chiar dacă îi despărţeau la câţiva kilometri, se întâlneau în fiecare sâmbătă sub stejarul crescut pe dealul ce se ridica între cele două ferme. Celelalte două prietene ale ei, Chita şi Bertina, aveau să fie şi ele prezente la petrecere. Dar ele locuiau chiar mai departe şi Esperanza nu le vedea atât de des. Şcoala St. Francis se deschidea abia după culesul recoltei, iar fetiţa ardea de nerăbdare să se întâlnească din nou cu ele. Când se adunau toate, nu le auzeai vorbind decât despre un lucru: *Quinceañeras* – petrecerea de prezentare în societate pe care o vor avea când vor împlini cincisprezece ani. Mai aveau doi ani de aşteptat, dar

---

[1] „Petrecere", „sărbătoare", în spaniolă, în original. (N.tr.)

erau atâtea lucruri de pus la punct – splendidele rochii albe până în pământ pe care le vor purta, felul în care își vor face intrarea, băieții familiilor înstărite cu care vor dansa. După *Quinceañeras* vor fi suficient de mari ca să fie curtate, să se căsătorească și să devină ele însele *las patronas*, stăpânele casei, și să ocupe astfel aceeași poziție ca mamele lor. Esperanza se gândea însă că ei i-ar plăcea mai degrabă ca împreună cu cel care-i va deveni soț să locuiască pentru totdeauna cu Mama și Papa. Pentru că nu se putea închipui locuind în altă parte decât la El Rancho de las Rosas. Sau să aibă mai puțini servitori. Sau să nu mai fie înconjurată de oamenii care o adorau.

Nu fusese vreme de stat în cele trei săptămâni cât a durat culesul și recolta a fost dusă la locul ei, iar acum toată lumea aștepta petrecerea. În timp ce culegea trandafiri din grădina lui Papa, Esperanza și-a amintit ce-i spusese Mama.

— Mâine o să avem buchete de trandafiri și coșuri cu struguri pe fiecare masă.

Papa îi promisese că se vor întâlni în grădină și până acum nu o dezamăgise niciodată. S-a aplecat să rupă un trandafir roșu, înflorit, când s-a înțepat într-un nesuferit spin. Mărgele mari de sânge nu mai conteneau să-i răsară din buricul degetului. „Ghinion", i-a trecut pe neașteptate prin minte. Și-a înfășurat repede degetul în colțul șorțului și a alungat gândul rău. Apoi a tăiat cu grijă trandafirul care o rănise. A ridicat ochii și, privind în zare, a văzut ultimele raze de soare dispărând în dosul munților Sierra Madre. Curând avea să se lase

întunericul, dar sentimentul de neliniște și grijă tot o necăjea.

Unde era Papa? Plecase devreme în acea dimineață, împreună cu văcarii, să vadă de cireadă. Dar întotdeauna se întorcea înainte să apună soarele, plin de praful pajiștilor de mesquite și scuturându-se pe picioare în patio ca să scape de nămolul întărit pe cizme. Uneori aducea chiar și pastramă de vită făcută de văcari, iar Esperanza era cea care trebuia să o găsească prima, căutându-l prin buzunarele de la haină în timp ce el o îmbrățișa.

Mâine era ziua ei, iar ea știa că avea să fie trezită la răsăritul soarelui de melodia unei serenade. Papa și toți ceilalți bărbați de la fermă se vor strânge sub fereastra ei și cu glasurile lor puternice și calde îi vor cânta *Las Mañanitas*, cântecul oricărui sărbătorit. Ea va alerga la fereastră și le va trimite bezele, apoi va coborî și își va deschide cadourile. Știa că de la Papa va primi o păpușă de porțelan. Era cadoul lui an de an de când se născuse. De la Mama va primi ceva lucrat de ea: țesături, maiouri sau cămăși brodate cu minunatele ei cusături. Țesăturile ajungeau întotdeauna în lada din capătul patului pentru *algún día* – într-o bună zi, mai târziu.

Degetul Esperanzei tot mai sângera. A luat coșul cu trandafiri și a plecat în goană din grădină; s-a oprit în patio să-și cufunde degetul în fântâna de piatră. În timp ce apa îi alina durerea, privi dincolo de porțile masive de lemn care se deschideau spre sutele de hectare de pământ stăpânite de Papa.

Esperanza și-a încordat privirea ca să vadă norul de praf care anunța apropierea călăreților și faptul că Papa

ar fi ajuns în sfârşit acasă. Dar nu se zărea nimic. În lumina slabă a serii, fetiţa a dat ocol curţii, până la casa mare ridicată din chirpici şi lemn. Mama ei era acolo, scrutând şi ea linia orizontului.

— Mama, degetul meu. M-am înţepat într-un spin nesuferit, s-a plâns Esperanza.

— Semn rău, i-a răspuns Mama, întărindu-i superstiţia, dar cu un uşor zâmbet în colţul buzelor.

Ştiau amândouă că tot ce se putea întâmpla mai rău era să scape ibricul cu apă sau să spargă un ou.

Mama şi-a trecut braţul pe după talia fetei şi au cercetat împreună cu privirea ţarcurile, grajdurile şi locuinţele servitorilor, care se întindeau cât vedeai cu ochii. Esperanza era aproape cât Mama de înaltă şi toată lumea spunea că probabil cândva va fi la fel de frumoasă ca ea. Uneori, când îşi răsucea părul şi şi-l ridica deasupra capului, Esperanza se privea în oglindă şi putea să-şi dea seama că cei din jur aveau dreptate. Avea acelaşi păr negru, ondulat şi bogat. Aceleaşi gene închise la culoare şi pielea albă şi catifelată. Dar nu era numai moştenirea mamei, pentru că avea ochii lui Papa, ca două migdale mari şi maronii.

— Doar întârzie puţin, i-a spus mama.

Şi o parte din ea o credea pe mama ei, dar cealaltă parte îşi dojenea tatăl.

— Mamă, chiar seara trecută vecinii l-au avertizat în legătură cu tâlharii.

Mama a dat din cap şi şi-a muşcat îngrijorată colţul buzelor. Ştiau amândouă că, deşi se aflau în anul 1930 şi trecuseră zece ani de la revoluţia din Mexic, unii încă le mai purtau pică marilor proprietari de pământ.

— Schimbarea n-a venit suficient de repede, Esperanza. Oamenii avuți încă stăpânesc o bună parte din pământuri, în timp ce săracii n-au nici măcar un colț de grădină. Turmele de vaci pasc pe pământurile marilor ferme, pe când unii țărani încă mai sunt nevoiți să mănânce pisici. Papa este un om cu suflet mare și le-a dat pământ multora dintre muncitorii lui. Oamenii știu asta.

— Dar, mamă, tâlharii știu și ei asta?

— Sper, a murmurat Mama ca pentru sine. I-am trimis deja pe Alfonso și Miguel să-l caute. Hai să-i așteptăm înăuntru.

În biroul lui Papa ceaiul era pregătit și Abuelita le aștepta.

— Vino, *mi nieta*, nepoată, a spus Abuelita, cu ghemul de ață și croșetele în mână. Am început o pătură nouă și o să te învăț și pe tine modelul în zigzag.

Bunica Esperanzei, pe care toată lumea o striga Abuelita, locuia cu ei și era o variantă mărunțică, mai bătrână și plină de riduri a mamei. Era foarte elegantă în rochia ei neagră și cuviincioasă, cu aceleași cerculețe de aur agățate la urechi pe care le purta în fiecare zi și cu părul alb prins într-un coc la ceafă. Dar Esperanza o iubea mai mult pentru felul ei capricios de a fi decât pentru buna ei cuviință. Abuelita putea să fie gazdă pentru un grup de doamne care veneau într-o după-amiază la un ceai, și după ce acestea plecau o găseai hoinărind cu picioarele goale printre butucii de vie, cu o carte în mână, recitându-le păsărilor poezii. Deși unele lucruri nu se schimbau niciodată la Abuelita – cum ar fi dantela

batistei care i se ițea mereu de sub mâneca rochiei –, alteori te lua prin surprindere: o floare prinsă în păr, o pietricică deosebită în buzunar sau câte o vorbă plină de înțelepciune care devenea sarea și piperul conversației. Când își făcea Abuelita apariția într-o cameră, toată lumea se dădea peste cap să o ajute să se simtă confortabil. Chiar și Papa îi ceda scaunul lui.

— Chiar trebuie să croșetăm de fiecare dată ca să scăpăm de griji? s-a plâns Esperanza.

Dar chiar și așa s-a așezat lângă bunica ei, simțind aromele de usturoi, pudră și mentă care o înconjurau întotdeauna.

— Ce-ai pățit la deget? a întrebat-o Abuelita.

— Un spin, i-a răspuns Esperanza.

Abuelita a clătinat din cap și a spus căzută pe gânduri:

— *No hay rosa sin espinas.* Nu există trandafir fără spini.

Esperanza a zâmbit, știind că Abuelita nu vorbea nicidecum despre flori și că îi spunea de fapt că viața e plină de greutăți. Se uita la croșeta argintie care dansa în mâinile bunicii ei. Când un fir de păr i-a căzut în poală, Abuelita l-a luat și l-a pus în dreptul croșetei și apoi l-a împins în împletitura păturii.

— În felul ăsta, Esperanza, dragostea și cele mai bune gânduri ale mele vor fi în pătura asta pentru totdeauna. Acum privește. Zece ochiuri până în vârful muntelui. Mai faci un ochi. Nouă ochiuri în jos până în vale. Sari un ochi.

Esperanza și-a luat croșeta, a copiat întocmai mișcările bunicii, apoi și-a privit modelul. Vârful muntelui ei venea cam pieziș, iar văile erau toate unele peste altele.

Abuelita a zâmbit, s-a aplecat peste modelul croşetat de nepoată şi a tras de firul de aţă, deşirând dintr-o mişcare toată lucrarea fetiţei.

— Să nu-ţi fie niciodată teamă să o iei de la capăt, i-a spus ea.

Esperanza a oftat şi a luat-o de la capăt cu alte zece ochiuri.

Făcându-şi încetişor simţită prezenţa, Hortensia, menajera, a intrat în cameră cu un platou cu sandviciuri. A servit-o şi pe Mama.

— Nu, mulţumesc.

Hortensia a lăsat platoul jos şi a adus un şal pe care l-a pus pe umerii mamei. Esperanza nu-şi amintea să fi existat o perioadă în care Hortensia să nu fi avut grijă de ele. Era o indiancă Zapotec din Oaxaca, cu o faţă mică şi pătrăţoasă, cu părul negru-albăstrui împletit într-o coadă care îi aluneca pe spate. Esperanza se uita la cele două femei care priveau pe fereastră şi nu şi-a putut reţine gândul că Hortensia era exact opusul mamei ei.

— Nu-ţi mai face atâtea griji, i-a spus Hortensia. Alfonso şi Miguel o să-l găsească.

Alfonso, bărbatul Hortensiei, era *el jefe*, şeful tuturor muncitorilor de la fermă, şi *compañero* pentru Papa, cel mai bun prieten şi camarad al lui. Avea aceeaşi piele închisă la culoare ca Hortensia şi era la fel de mic de înălţime, iar Esperanzei i se părea că ochii rotunzi cu gene lungi şi mustaţa lăsată în jos îl făceau să semene cu un căţel pribeag. În realitate, Alfonso numai trist nu era. Iubea pământul la fel de tare ca Papa şi, muncind cot la cot cu el, împreună reuşiseră să reînvie grădina de trandafiri care fusese lăsată de izbeliţe, deşi aparţinea

familiei de generaţii întregi. Fratele lui Alfonso muncea în Statele Unite, iar Alfonso vorbea adesea depre cum va pleca într-o zi şi el acolo, dar rămăsese până la urmă în Mexic, pentru că ajunsese să ţină la Papa şi la El Rancho de las Rosas.

Miguel era băiatul Hortensiei şi al lui Alfonso, iar el şi Esperanza se jucaseră împreună de când avea doar câţiva anişori. La şaisprezece ani, Miguel era deja mai înalt decât părinţii lui. Le moştenise pielea arămie, ochii mari şi somnoroşi ai lui Alfonso şi sprâncenele groase despre care Esperanza credea că la un moment dat vor deveni una singură. Şi mai era adevărat şi că băiatul cunoştea cele mai îndepărtate unghere ale fermei mai bine decât oricine. De când era copilaş, Papa îl luase cu el şi împreună cutreierau toată ferma, până în locuri pe unde nici măcar Esperanza sau Mama nu ajunseseră.

— De ce el poate să meargă tot timpul, şi eu nu? se plângea Esperanza când era mai mică.

— Pentru că ştie să repare lucruri şi pentru că trebuie să-şi înveţe meseria, îi răspundea Papa.

Miguel se uita la ea şi, înainte să plece călare împreună cu Papa, îi arunca un zâmbet răutăcios. Dar Papa spunea adevărul. Miguel era răbdător şi destul de puternic şi se pricepea să repare aproape orice: pluguri şi tractoare şi în general cam tot ce presupunea un motor.

În urmă cu câţiva ani, când Esperanza era încă o copilă, Mama şi Papa discutaseră despre băieţii „de familie bună" pe care Esperanza ar trebui să-i întâlnească într-o zi. Nu-şi putea închipui cum ar putea să

fie logodită cu cineva pe care nu-l văzuse niciodată. Așa că a făcut marele anunț:

— Eu o să mă mărit cu Miguel.

— Nu o să mai zici la fel când o să te faci mai mare, îi spusese mama râzând.

— Ba da, răspunse Esperanza îndărătnică.

Dar acum, când era o tânără domnișoară, înțelegea că Miguel era fiul menajerei, că ea era fiica stăpânului fermei și că între ei curgea o apă tare adâncă. Esperanza stătea pe un mal și Miguel pe celălalt și peste râul ăsta nu se putea trece niciodată. Într-un moment în care nu și-a putut stăpâni mândria, Esperanza îi spusese toate acestea lui Miguel. De atunci el nu prea mai stătuse de vorbă cu ea. Când se mai întâlneau, el o saluta din cap și-i spunea:

— *Mi reina*, regina mea, și trecea mai departe.

Nu se mai necăjeau unul pe altul, nu mai râdeau și nu mai vorbeau despre toate nimicurile. Esperanza se prefăcea că nu-i pasă absolut deloc, dar în sufletul ei își dorea să nu-i fi spus niciodată lui Miguel povestea cu râul.

Preocupată, Mama s-a dus la fereastră, fiecare pas răsunând gol pe dalele de pardoseală.

Hortensia a aprins lampa.

Minutele deveneau ore.

— Se aud călăreți, a spus Mama și a alergat la ușă.

Dar erau doar tío Luis și tío Marco, frații vitregi mai mari ai lui Papa. Tío Luis era președintele băncii și tío Marco era primarul orașului. Esperanzei nu-i păsa însă cât de importanți erau, pentru că nu îi putea suferi. Erau tot timpul încrâncenați și întunecați și mergeau întotdeauna cu bărbia prea sus. Tío Luis era cel

mai mare, iar tío Marco, mai mic cu câţiva ani şi nu la fel de isteţ, îl urma tot timpul pe fratele lui mai mare ca *un burro*, ca un măgar. Chiar dacă tío Marco era primar, făcea tot ce-i dicta tío Luis. Amândoi erau înalţi şi slabi, cu mustăcioare subţiri şi bărbi albe doar în vârful bărbiei. Esperanza îşi dădea seama că nici mamei nu-i plăcea de ei, dar se purta întotdeauna cuviincios pentru că erau familia lui Papa. Mai mult, Mama chiar organizase petreceri pentru tío Marco atunci când candidase la primărie. Niciunul nu era însurat, iar Papa spunea că lucrurile stau aşa pentru că iubeau banii şi puterea mai mult decât iubeau oamenii. Esperanza credea însă că era mai degrabă pentru că amândoi arătau ca doi ţapi subnutriţi.

— Ramona, s-ar putea să nu avem veşti bune, a spus tío Luis. Unul dintre *vaqueros* ne-a adus asta.

Şi i-a înmânat mamei catarama din argint a curelei lui Papa, un model unic, gravată cu numele fermei.

Mamei i-a dispărut culoarea din obraji. A întors catarama pe toate părţile.

— Ar putea să nu însemne nimic.

Şi spunând asta s-a întors înapoi la fereastră, mergând iarăşi de-a lungul camerei, ignorându-i cu desăvârşire pe cei doi bărbaţi, frământând mai departe între degete catarama.

— O să aşteptăm cu tine în momentele astea dificile, a spus tío Luis, şi, trecând pe lângă Esperanza, a bătut-o pe umăr, apoi a strâns-o uşor.

Esperanza a rămas uitându-se lung la el. Nu-şi amintea să o mai fi atins vreodată. Unchii ei nu erau ca alţi unchi de care auzise. Unchii ei nu-i adresau niciodată

vreun cuvânt, nu se jucau cu ea, nici măcar nu o necăjeau în vreun fel. De fapt, se purtau mai degrabă ca şi cum ea nici n-ar fi existat. Şi tocmai de aceea, bunăvoinţa surprinzătoare a unchiului ei o făcea să simtă fiori reci pe şira spinării şi să se teamă pentru Papa.

Abuelita şi Hortensia aprinseseră lumânări şi se rugau în linişte pentru întoarcerea în siguranţă a bărbaţilor.

Mama, cu mâinile încrucişate la piept, se legăna în faţa ferestrei fără să scape nicio clipă din ochi întunericul de afară. Încercau să mai vorbească despre una, alta, ca să mai treacă timpul, dar cuvintele lor se topeau în tăcere. Fiecare sunet al casei părea amplificat, cineva care tuşea, clinchetul linguriţei de ceai.

Esperanza îşi bătea capul mai departe cu croşetatul. Încerca să se gândească la *fiesta* şi la toate cadourile pe care avea să le primească a doua zi. Încerca să se gândească la buchetele de trandafiri şi la coşurile de struguri aşezate pe fiecare masă. Încerca să se gândească la Marisol şi celelalte fete, la cum vor sta la poveşti şi se vor amuza împreună. Dar toate aceste gânduri nu rămâneau în mintea ei decât pentru o clipă înainte ca grijile să o copleşească din nou, pentru că nu putea să ignore durerea care îi făcea degetul să zvâcnească, acolo unde spinul îşi lăsase semnul lui rău prevestitor.

Abia când în candelabru mai rămăseseră doar nişte cioturi de lumânare, a auzit-o în sfârşit pe Mama spunând:

— Văd o lumină. Vine cineva!

Au ieşit cu toţii în grabă în curte, cu privirea aţintită pe o lumină care se zărea în depărtare, o mică rază de speranţă, dansând în întuneric.

Căruţa era din ce în ce mai clară. Alfonso ţinea hăţurile şi Miguel, felinarul. Când s-au oprit, Esperanza a putut distinge în căruţă silueta unui trup acoperit în întregime cu o pătură.

— Unde e Papa? a strigat.

Miguel a lăsat capul în jos. Alfonso n-a scos niciun cuvânt, dar lacrimile care îi alunecau necontenit pe obrajii rotunzi confirmau cele mai negre gânduri.

Mama a leşinat.

Abuelita şi Hortensia au fugit repede la ea.

Esperanza a simţit că i s-a oprit inima. Până la urmă a reuşit să scoată un sunet şi, treptat, primul ei suflu de durere s-a transformat într-un plânset chinuitor. A căzut în genunchi şi a simţit cum se cufundă într-o prăpastie neagră de disperare şi neîncredere.

Las papayas
Papaia

Estas son las mañanitas que cantaba el Rey David a las muchachas bonitas; se las cantamos aquí.

Este cântecul din zori de zi pe care Regele David îl cânta tuturor fetelor frumoase; acum noi ţi-l cântăm ţie.

Esperanza i-a auzit pe Papa şi pe ceilalţi cântând. Erau afară, în dreptul ferestrei ei, iar vocile lor răsunau limpezi şi melodioase. Înainte să se dezmeticească, a zâmbit, gândindu-se că e ziua ei. „Ar trebui să mă dau jos din pat şi să-i trimit bezele lui Papa." Dar când a deschis ochii şi-a dat seama că era în dormitorul părinţilor, pe partea pe care dormea Papa şi care încă îi păstra mirosul, şi cântecul fusese doar un vis. De ce nu dormise la ea în dormitor? Evenimentele serii trecute i-au luat mintea cu asalt, aducând-o la realitate. Zâmbetul i s-a topit pe buze, a simţit greutatea care îi apăsa pieptul şi o pătură grea de durere i-a zdrobit chiar şi cea mai mică bucurie.

Papa şi văcarii fuseseră atacaţi şi ucişi în timp ce reparau un gard, departe spre capătul moşiei. Tâlharii le-au furat cizmele, şeile şi caii. Au luat chiar şi pastrama de vită pe care Papa o ascunsese în buzunarul hainei pentru Esperanza.

Esperanza s-a dat jos din pat și și-a aruncat un șal în jurul umerilor. Îl simțea mai greu decât de obicei. Să fie din cauza întâmplărilor? Sau era inima ei cea care o împovăra? A coborât și s-a dus în *sala*, holul mare de la intrare. Casa era goală și tăcută. Unde erau toți? Apoi și-a amintit că de dimineață Abuelita și Alfonso trebuiau să o ducă pe Mama să vorbească cu preotul. Până să apuce să o strige pe Hortensia, a auzit o bătaie în ușă.

— Cine e? a întrebat Esperanza înainte să deschidă.

— Sunt señor Rodríguez. Am adus papaia.

Esperanza a deschis ușa. Tatăl lui Marisol stătea în fața ei, cu pălăria în mână. Lângă el avea o cutie mare de papaia.

— Tatăl tău a cumpărat papaia de la mine pentru *fiesta*. Am vrut să le duc la bucătărie, dar n-a răspuns nimeni.

Esperanza a rămas uitându-se la omul care îl cunoștea pe Papa de când erau copii. Apoi s-a uitat la fructele verzi de papaia care începuseră să se coacă bătând în galben. Știa de ce le cumpărase Papa. Salata de papaia, nucă de cocos și limetă era preferata Esperanzei, iar Hortensia o pregătea an de an de ziua ei.

Paloarea i-a acoperit chipul.

— Señor, a spus, înghițindu-și lacrimile. Nu ați aflat? Tata... tata e mort.

Señor Rodríguez a privit-o fără să înțeleagă.

— *Qué pasó, niña?* Ce s-a întâmplat, copilă? a întrebat-o el.

Esperanza a respirat adânc, fremătător. Pe măsură ce povestea, vedea trăsăturile din ce în ce mai chinuite ale lui señor Rodríguez și durerea care punea stăpânire

pe el în timp ce stătea pe laviţa din patio, dând încontinuu din cap. Esperanza se simţea de parcă ar fi fost în trupul altcuiva, participând la un moment trist, fără putinţă să ajute.

Hortensia a venit şi a cuprins-o pe fetiţă cu o mână. I-a făcut semn lui señor Rodríguez, apoi a condus-o pe Esperanza înapoi în dormitor.

— Comandase pa... papaia, a spus Esperanza cu vocea înecată în lacrimi.

— Ştiu, a şoptit Hortensia, aşezată pe pat lângă ea, legănând-o. Ştiu.

Priveghiul, slujbele şi înmormântarea au durat cu totul trei zile. Oameni pe care Esperanza nu-i mai văzuse niciodată au apărut la fermă să aducă un ultim omagiu. Au venit cu atâta mâncare cât pentru a hrăni zece familii zi de zi, şi atâtea flori încât parfumul lor puternic a început să le dea dureri de cap, iar Hortensia n-a avut încotro şi a trebuit să scoată buchetele afară.

Marisol a venit în toate zilele cu señor şi señora Rodríguez. În faţa adulţilor, Esperanza a preluat purtarea aleasă a mamei, acceptând condoleanţele lui Marisol. Dar, de cum s-a ivit ocazia, cele două fete s-au scuzat şi s-au retras în camera Esperanzei, s-au aşezat pe pat şi, ţinându-se de mână, au plâns ca două surori.

Întreaga zi casa a fost plină de lume şi de murmurele lor politicoase. Mama era prietenoasă şi atentă cu toţi cei prezenţi, de parcă primirea lor cum se cuvine i-ar fi dat în sfârşit un rost. Noaptea, casa s-a golit în sfârşit. Camerele păreau prea mari fără vocea lui Papa care să

le umple, iar ecoul paşilor le adâncea şi mai mult tristeţea. Abuelita a stat noapte de noapte lângă patul mamei, strângându-i capul la piept până când Mama adormea; apoi trecea de cealaltă parte a patului şi făcea acelaşi lucru cu Esperanza. Dar nu trecea mult timp şi Esperanza se trezea la auzul suspinului înăbuşit al mamei. Sau Mama se trezea din cauza plânsului ei. Apoi se ţineau strâns în braţe, fără să se despartă până la răsăritul soarelui.

Esperanza a amânat deschiderea cadourilor de ziua ei. De fiecare dată când se uita la cutii, îşi amintea de *fiesta* cea minunată pe care ar fi trebuit să o aibă. Într-o dimineaţă, Mama a insistat însă spunându-i că „Papa aşa ar fi vrut".

Abuelita i-a dat Esperanzei fiecare cadou pe rând, iar Esperanza le deschidea cu grijă şi le punea la loc pe masă. O gentuţă albă pentru slujba de duminică, cu o carte de rugăciuni în ea de la Marisol. Un şirag de mătănii albastre de la Chita. Cartea *Don Quijote* de la Abuelita. Un milieu frumos cu o broderie minunată de la Mama pentru „mai târziu". Şi în sfârşit a deschis şi cutia în care ştia că se află păpuşa. Nu-i ieşea din minte faptul că era ultimul lucru pe care avea să-l primească de la Papa.

Cu mâini tremurânde i-a ridicat capacul şi s-a uitat în cutie. Păpuşa era îmbrăcată cu o minunată rochie albă din in şi o *mantilla* albă, croşetată, care-i acoperea părul negru. De pe chipul ei de porţelan, nişte ochi enormi o priveau pe Esperanza cu nostalgie.

— O, parcă e un înger! a spus Abuelita scoţându-şi batista din mânecă şi tamponându-şi uşor ochii.

Mama nu a spus nimic, dar s-a ridicat şi a atins uşor chipul păpuşii.

Esperanza nu putea scoate niciun cuvânt. Îşi simţea inima atât de grea şi de îndurerată, încât cuvintele i se opreau în gât. A strâns păpuşa la piept şi a ieşit din cameră, lăsând în urmă toate celelalte cadouri.

Tío Luis şi tío Marco îşi făceau apariţia zi de zi şi mergeau în biroul lui Papa „să se ocupe de afacerile familiei". La început stăteau doar vreo câteva ore, dar în scurt timp au devenit precum *la calabaza*, bostanii din grădina lui Alfonso, ale căror frunze uriaşe se împrăştiau sufocând tot ce era mai mărunt în jurul lor. În cele din urmă unchii au rămas în casa lor în fiecare zi până seara târziu, luând toate mesele la fermă. Esperanza îşi dădea seama că Mama nu se simte deloc în largul ei cu unchii mereu în preajmă.

În sfârşit, avocatul a venit să pună lucrurile în ordine. Mama, Esperanza şi Abuelita s-au aşezat, îmbrăcate în rochiile lor negre, în timp ce unchii intrau în birou.

Un pic cam prea tare, tío Luis a spus:

— Ramona, doliul nu ţi se potriveşte. Sper că nu vei purta negru tot anul!

Mama nu i-a răspuns, păstrându-şi calmul.

Unchii au salutat-o pe bunica dând din cap, dar, ca de fiecare dată, nu i-au spus nimic Esperanzei.

Discuţia a început cu împrumuturile la bancă şi investiţii. Esperanzei i se părea totul deosebit de complicat, aşa că era cu mintea în altă parte. Nu mai intrase în birou de când murise Papa. Şi-a plimbat privirea de la

birou până la cărţile lui Papa, apoi la coşul de croşetat al mamei cu acele de croşetat din argint pe care Papa i le cumpărase din Guadalajara; la masa de lângă uşă, pe care se afla foarfeca lui Papa de tuns trandafirii, şi dincolo de uşile duble, la grădina lui. Hârtiile unchilor erau împrăştiate pe birou. Papa nu avusese niciodată biroul atât de dezordonat. Tío Luis s-a aşezat pe scaunul lui Papa de parcă ar fi fost al lui. Apoi Esperanza a dat cu ochii de catarama de la curea. Catarama lui Papa ajunsese pe cureaua lui tío Luis. Era greşit. Totul era greşit. Tío Luis n-ar fi trebuit să stea pe scaunul lui Papa. N-ar fi trebuit să poarte catarama lui Papa cu însemnele fermei pe ea. Pentru a mia oară şi-a şters lacrimile care îi alunecau pe obraz, dar care de data asta erau lacrimi de furie. Mama şi Abuelita au schimbat nişte priviri pline de indignare. Simţeau şi ele acelaşi lucru?

— Ramona, a spus avocatul, soţul tău, Sixto Ortega, a lăsat casa asta şi toate bunurile din ea ţie şi fiicei tale. Vei primi de asemenea şi procentele anuale din vânzarea strugurilor. După cum prea bine ştii, nu se obişnuieşte să laşi femeilor pământ şi, de vreme ce Luis era bancherul de la care luase împrumutul, Sixto i-a lăsat lui pământul.

— Ceea ce face ca situaţia să fie destul de ciudată, a spus tío Luis. Eu sunt preşedintele băncii şi aş vrea să locuiesc într-o casă pe măsură. Acum că stăpânesc moşia asta minunată, sunt dispus să vă cumpăr casa cu atât.

I-a înmânat mamei o bucată de hârtie.

— Asta e casa noastră, a spus mama după ce s-a uitat la hârtie. Soţul meu şi-a dorit ca noi să trăim aici. Iar

casa... valorează de douăzeci de ori mai mult. Aşa că nu, n-o voi vinde. În plus, unde să ne ducem?

— Mi-am închipuit că vei spune nu, Ramona, a spus tío Luis. Aşa că am o soluţie pentru tine. O propunere mai exact. Una de căsătorie.

Despre cine vorbeşte? s-a întrebat Esperanza. Cine s-ar mărita cu el?

Şi-a dres vocea.

— Desigur, vom aştepta să treacă perioada necesară din respect pentru fratele meu. Un an, parcă? Nu atât este obiceiul? Îţi dai seama că tu cu frumuseţea şi reputaţia ta, iar eu cu funcţia mea de la bancă am forma un cuplu foarte puternic. Ţi-am spus oare că mă gândesc să intru şi eu în politică? O să-mi încep campania pentru funcţia de guvernator. Şi ce femeie n-ar vrea să fie soţia guvernatorului?

Esperanzei nu-i venea să creadă ce aude. Mama să se mărite cu tío Luis? Să se mărite cu un ţap? S-a uitat cu ochii căscaţi de mirare întâi la el, apoi la Mama.

Chipul mamei arăta de parcă ar fi fost schingiuită de durere. S-a ridicat şi i-a spus rar şi răspicat:

— Nu am nicio intenţie să mă căsătoresc cu tine, Luis, nici acum, nici altă dată. Sincer, oferta ta mă jigneşte.

Faţa lui tío Luis a devenit tare ca o piatră, iar muşchii i s-au contractat pe gâtul subţire.

— O să regreţi, Ramona. Nu uita că această casă şi via sunt pe pământul meu. Pot să-ţi fac viaţa foarte grea. Foarte grea. Te las să te mai gândeşti la propunerea mea, căci e foarte generoasă.

Tío Luis şi tío Marco şi-au pus pălăriile şi au plecat.

Avocatul părea stânjenit şi a început să-şi strângă hârtiile.

— Vulturii! a spus Abuelita.

— Poate să facă asta? a întrebat Mama.

— Da, i-a răspuns avocatul. Practic, el este stăpânul acum.

— Dar îşi poate construi altă casă, mai mare şi mai cu pretenţii oriunde pe proprietate, a spus Mama.

— Pe el nu casa îl interesează, a spus Abuelita. El tânjeşte după puterea ta. Oamenii locului l-au iubit pe Sixto şi te respectă pe tine. Cu tine ca soţie, Luis ar putea câştiga toate alegerile.

Faţa mamei s-a crispat. S-a uitat la avocat şi a spus:

— Vă rog să-i transmiteţi oficial acest mesaj lui Luis. Nu mă voi răzgândi niciodată, pentru nimic în lume.

— O să-i transmit, Ramona, a zis avocatul. Dar ai grijă. E un om prefăcut şi periculos.

Avocatul a plecat şi mama s-a prăbuşit pe scaun, şi-a sprijinit capul în mâini şi a început să plângă.

Esperanza a alergat la ea.

— Nu plânge, Mama. Va fi bine.

Dar n-a sunat prea convingător, nici măcar pentru ea însăşi. Căci nu se gândea decât că tío Luis îi spusese Mamei că o să-şi regrete hotărârea.

În acea seară, Hortensia şi Alfonso au dezbătut problema împreună cu Mama şi Abuelita. Esperanza se plimba prin cameră şi Miguel o urmărea tăcut.

— Veniturile din vânzarea strugurilor vor fi suficiente pentru a susţine casa şi servitorii? a întrebat Mama.

— Poate, a spus Alfonso.

— Atunci voi rămâne în casa mea, a spus Mama.

— Mai ai şi alţi bani? a întrebat-o Alfonso.

— Am eu bani la bancă, a zis Abuelita. La banca lui Luis, a adăugat cu voce scăzută.

— O să te împiedice să-i scoţi, i-a zis Hortensia.

— Dacă o să avem nevoie de ajutor, putem împrumuta bani de la prietenii noştri. De la señor Rodríguez, le-a spus Esperanza.

— Unchii tăi sunt oameni foarte puternici şi corupţi, i-a zis Alfonso. Pot să-i facă viaţa grea oricui ar încerca să vă ajute. Nu uita că avem de-a face cu reprezentantul băncii şi cu primarul.

Discuţia a continuat să se învârtă în cerc până când Esperanza s-a scuzat şi s-a retras. A mers în grădina lui Papa şi s-a aşezat pe o bancă de piatră. Mare parte din trandafiri se scuturaseră, iar în urma lor rămăseseră doar codiţele şi fructele verzi ca nişte boabe de struguri. Abuelita îi spusese că fructele păstrează memoria trandafirilor şi că atunci când bei ceai făcut din ele iei toată frumuseţea trandafirului. Trandafirii aceia îl cunoscuseră pe Papa, s-a gândit. O s-o roage pe Hortensia să-i facă ceai de trandafir mâine.

Miguel a găsit-o în grădină şi s-a aşezat lângă ea. De când murise Papa, fusese politicos, dar tot nu vorbise cu ea.

— Anza, i-a spus el, strigând-o pe numele pe care îl folosea pe când erau copii. Care trandafir e al tău?

În ultimii ani vocea lui Miguel se îngroşase. Abia atunci şi-a dat seama cât de mult îi lipsise să îl audă. Sunetul i-a umplut ochii de lacrimi, dar a clipit repede ca

să le îndepărteze. Ea a arătat către bobocul mic, roz, cu tulpină delicată care se cățăra pe spaliere.

— Și al meu care e? a întrebat-o Miguel, înghiontind-o ușor, ca atunci când erau mici și nu existau secrete între ei.

Esperanza a zâmbit și a arătat spre trandafirul cu o ușoară umbră de portocaliu. Erau micuți atunci când Papa plantase câte unul pentru fiecare.

— Ce înseamnă toate astea, Miguel?

— Umblă vorba prin sat că Luis ar vrea cu orice preț să ia în stăpânire moșia. Acum că se dovedește că ar putea fi adevărat, probabil că o să plecăm la muncă în Statele Unite.

Esperanza a dat din cap încercând să spună nu. Nu-și putea imagina să locuiască într-o casă fără Hortensia, Alfonso și Miguel.

— Eu și tata ne-am luat gândul de la țara noastră. Ne-am născut servitori aici și indiferent cât de mult am munci, vom rămâne mereu doar niște servitori. Tatăl tău a fost un om bun. Ne-a dat o bucățică de pământ și o căsuță. Dar unchii tăi... știi și tu cum sunt. Ne-ar lua totul și ne-ar trata ca pe niște animale. Nu vrem să muncim pentru ei. În Statele Unite va fi mult de muncă, dar măcar acolo avem o șansă să fim ceva mai mult decât niște servitori.

— Dar Mama și Abuelita... ele... avem nevoie de voi.

— Tata a spus că nu vom pleca până când nu se va înrăutăți situația.

A strâns-o de mână.

— Îmi pare rău pentru tatăl tău.

Atingerea lui era călduță și inima Esperanzei a tresărit. Și-a privit mâna în mâna lui și a simțit cum obrajii i se aprind. Surprinsă de reacția ei, s-a tras repede de lângă el. S-a ridicat și a rămas cu ochii la trandafiri.

O liniște ciudată s-a ridicat ca un zid între ei.

Esperanza i-a aruncat o privire fugară.

El încă o privea, cu ochii plini de durere. Înainte să plece, Miguel i-a spus încetișor:

— Aveai dreptate, Esperanza. În Mexic stăm pe maluri diferite.

Esperanza a urcat la ea în cameră gândindu-se că nimic nu e cum ar trebui să fie. S-a învârtit în jurul patului, lăsându-și mâna să alunece peste marginea fin sculptată. A numărat păpușile aliniate pe masa de toaletă: treisprezece, câte una pentru fiecare aniversare. Când trăia Papa, totul era cum trebuie, ca păpușile aliniate una lângă alta.

S-a îmbrăcat într-o cămașă de noapte largă, cu dantelă cusută, și-a luat noua păpușă și s-a dus lângă fereastră. Privind de-a lungul văii, s-a întrebat unde aveau să se ducă dacă trebuiau să plece. Nu mai aveau pe nimeni altcineva în afară de surorile Abuelitei, iar ele erau măicuțe la o mănăstire.

— N-o să plec niciodată de aici, și-a spus.

O adiere ușoară a adus până la ea un miros înțepător și cunoscut. S-a uitat jos în curte și a văzut cutia de lemn rămasă acolo, în patio. În ea erau fructele de papaia aduse de señor Rodríguez, cele pe care le comandase Papa, care ar fi trebuit să fie servite de ziua ei. Mirosul

lor dulce, de fructe prea coapte, umplea aerul la fiecare bătaie de vânt.

S-a strecurat în pat, sub lenjeria cu margini din dantelă. A strâns păpuşa la piept şi a încercat să doarmă, dar gândurile îi tot fugeau la tío Luis. Simţea că i se face greaţă la gândul că Mama s-ar putea căsători cu el. Bineînţeles că îi spusese nu! A respirat adânc, simţind încă în nări mirosul de papaia şi planurile dulci la care se gândise Papa.

„De ce-a trebuit să moară Papa? De ce ne-a lăsat singure pe mine şi pe Mama?"

A închis ochii strâns şi a încercat să facă ceva ce devenise un obicei al fiecărei nopţi. A încercat să găsească un vis: acela în care Papa îi cânta „La mulţi ani".

Los higos
Smochinii

Vântul bătea tare în acea noapte, iar casa gemea și șuiera. În loc să viseze cântece de ziua ei, somnul Esperanzei a fost bântuit de coșmaruri. Un urs enorm o urmărea și se apropia din ce în ce mai mult, până când în final a prins-o într-o strânsoare puternică. Blana animalului îi intra în gură, abia lăsând-o să mai respire. Cineva a încercat să dea ursul la o parte, dar n-a fost posibil. Ursul o strângea mai tare, sufocând-o pe Esperanza. Și, tocmai când credea că va muri sufocată, ursul a prins-o de umeri, zdruncinând-o în timp ce capul i se balansa înainte și înapoi.

A deschis ochii, apoi i-a închis la loc. Și-a dat seama că visează și pentru o clipă s-a simțit ușurată. Dar zdruncinatul a început din nou, de data asta mai puternic.

Cineva o striga.

— Esperanza!

A deschis ochii.

— Esperanza, trezește-te! striga Mama. A luat casa foc!

Fumul plutea în cameră.

— Mama, ce se întâmplă?

— Scoală-te, Esperanza! Trebuie să o luăm pe Abuelita.

Esperanza a auzit vocea gravă a lui Alfonso strigând de undeva de la parter.

— Señora Ortega! Esperanza!

— Aici, suntem aici! a strigat Mama, înhățând o cârpă umedă din bazinul cu apă pe care i-a dat-o Esperanzei să-și acopere gura și nasul.

Esperanza s-a învârtit câteva clipe în cercuri uitându-se după ceva, orice, de salvat. A luat păpușa. Apoi împreună cu Mama au fugit pe hol până la camera Abuelitei, dar acolo nu era nimeni.

— Alfonso! a țipat Mama. Abuelita nu e aici!

— O s-o găsim. Trebuie să coborâți. Scările au luat foc. Grăbiți-vă!

Esperanza și-a pus prosopul în dreptul feței, privind numai în jos, la scări. Perdelele s-au aprins pe pereți. Casa era învăluită într-o ceață care spre tavan devenea din ce în ce mai groasă. Mama și Esperanza s-au chircit în capătul scărilor, acolo unde le aștepta Alfonso ca să le scoată afară pe ușa de la bucătărie.

Porțile de lemn din curte erau deschise. Lângă grajduri, *los vaqueros* dădeau drumul cailor din țarcuri. Servitorii fugeau în toate părțile. Unde se duceau?

— Unde e Abuelita? Abuelita? a strigat Mama.

Esperanza se simțea amețită. Nimic nu părea real. Încă visa? Era doar imaginația ei care o luase razna?

Miguel a prins-o în brațe.

— Unde sunt mama ta și Abuelita?

Esperanza a scâncit și s-a uitat spre Mama. Miguel a lăsat-o acolo, s-a oprit la Mama, apoi a fugit spre casă.

Vântul purtase scânteile de la casă spre grajduri. Esperanza stătea în mijlocul dezastrului, privind conturul casei profilându-se pe cerul întunecat. Cineva i-a pus o pătură în jurul umerilor. Îi era frig? Nu-și dădea seama.

Miguel a ieşit în goană din casa în flăcări, cărând-o în braţe pe Abuelita. A întins-o jos şi Hortensia a scos un ţipăt. Spatele cămăşii lui era în flăcări. Alfonso s-a năpustit la el rostogolindu-l prin ţărână până când focul s-a stins. Miguel s-a ridicat şi cu grijă şi-a scos tricoul negru. Nu avea arsuri mari.

Mama o legăna pe Abuelita.

— Mama, a spus Esperanza, a...?

— Nu, i-a răspuns ea. Trăieşte. Dar abia respiră şi glezna ei... Nu cred că poate să meargă.

Esperanza a îngenuncheat.

— Abuelita, unde erai?

Bunica strângea lângă ea sacoşa de pânză cu aţele ei de croşetat şi după vreo câteva minute de tuse a şoptit:

— Trebuie să ne umplem timpul cu ceva cât aşteptăm.

Furia focului era de neoprit. S-a răspândit până la viţa-de-vie. Flăcările s-au întins de-a lungul rândurilor ordonate de vie, ca nişte degete lungi şi curbate care caută să prindă orizontul, luminând cerul nopţii.

Esperanza stătea ca în transă, privind El Rancho de las Rosas arzând.

Mama, Abuelita şi Esperanza au dormit în barăcile servitorilor. De fapt n-au dormit prea mult, dar nici n-au plâns. Erau împietrite, ca prinse într-o piele groasă pe care n-o putea străpunge nimic. Şi nu mai avea niciun sens să dezbată cum s-a petrecut totul. Ştiau cu toţii că fusese mâna unchilor la mijloc.

Când a răsărit soarele, îmbrăcată încă în cămaşa de noapte, Esperanza a ieşit printre dărâmături. Având

grijă la grămezile care încă ardeau mocnit, s-a uitat printre lemnul înnegrit de foc, sperând să găsească ceva care să merite salvat. S-a așezat pe un morman de chirpici, acolo unde înainte era ușa de la intrare, și a rămas privind la grădina de trandafiri a lui Papa. Tulpinile fără flori erau acoperite de funingine. Încă ameţită şi îmbrăţişându-se singură, Esperanza cercetă lucrurile care supravieţuiseră: formele răsucite din fier forjat ale scaunelor, tigăile din fontă rămase nevătămate și mojarele și pisăloagele făcute din rocă vulcanică și care refuzaseră să se topească. Apoi a dat cu ochii de lada care stătea de obicei la capătul patului ei, cu chingile din metal neatinse. S-a ridicat și a fugit spre ea, sperând la *un milagro*, o minune. S-a uitat cu atenţie, dar nu mai rămăseseră în urmă decât tăciuni negri.

Nu mai rămăsese nimic în ladă, pentru când va veni vremea.

Esperanza i-a văzut în depărtare pe unchii ei venind călare și a dat fuga să le spună și celorlalţi. Mama a rămas aşteptând pe treptele barăcii, cu braţele încrucișate, ca o statuie neînduplecată. Alfonso, Hortensia și Miguel stăteau alături.

— Ramona, a spus tío Marco, fără să coboare de pe cal. Încă o nenorocire într-un timp atât de scurt. Ne pare îngrozitor de rău.

— Am venit să-ţi mai dau o șansă, a intervenit și tío Luis. Dacă te-ai răzgândit și accepţi propunerea mea, voi construi o casă mai mare și mai frumoasă și voi replanta totul. Bineînţeles că, dacă preferi, poţi locui aici

împreună cu servitorii, asta dacă între timp nu se va petrece o altă tragedie şi cu casele lor. Nu mai există alte moşii sau terenuri unde să muncească, aşa că vezi şi tu că vieţilor şi slujbele multor oameni depind de tine. Şi, în plus, sunt sigur că vrei tot ce-i mai bun pentru Esperanza, n-am dreptate?

Mama nu a scos niciun cuvânt o vreme. A cuprins cu privirea mulţimea de servitori care se adunaseră în jurul ei. Acum, chipul ei nu mai părea la fel de nemilos şi ochii i se umpluseră de lacrimi. Esperanza s-a întrebat unde se vor duce toţi servitorii când Mama îi va spune nu lui tío Luis.

Mama s-a uitat la Esperanza cu o privire care parcă îi spunea „iartă-mă". Apoi a lăsat capul în jos şi s-a uitat în pământ.

— Mă voi gândi la propunerea ta, a spus Mama.

Tío Luis a zâmbit.

— Sunt încântat. Nu am nicio urmă de îndoială că vei lua cea mai bună decizie. Mă voi întoarce în câteva zile pentru un răspuns.

— Mama, nu! a spus Esperanza.

S-a întors apoi spre tío Luis.

— Te urăsc!

Tío Luis nici n-a băgat-o în seamă.

— Şi, Ramona, dacă Esperanza va fi fiica mea, va trebui să fie mai civilizată. De fapt, mă voi uita chiar de azi de câteva şcoli cu internat unde o pot învăţa să se comporte ca o domnişoară.

Apoi s-a întors în şa, a lovit cu pintenii burta calului şi a plecat.

Esperanza a început să plângă. A prins-o pe Mama de braţ.

— De ce? De ce i-ai spus asta?

Dar Mama nu o asculta. A ridicat privirea de parcă s-ar fi sfătuit cu îngerii.

Până la urmă a zis:

— Alfonso. Hortensia. Trebuie să stăm de vorbă cu Abuelita. Esperanza şi Miguel, haideţi în casă, sunteţi destul de mari să auziţi şi voi ce se vorbeşte.

— Dar Mama...

Mama a prins-o pe Esperanza de umeri şi a privit-o drept în ochi.

— *Mija*, copila mea, nu te-ngrijora. Ştiu ce fac.

S-au înghesuit cu toţii în dormitorul micuţ al Hortensiei şi al lui Alfonso, acolo unde Abuelita se odihnea cu glezna umflată sprijinită pe perne. Esperanza s-a aşezat pe pat lângă Abuelita, în timp ce Mama şi ceilalţi au rămas în picioare.

— Alfonso, ce alte opţiuni am? a întrebat Mama.

— Dacă nu vreţi să vă măritaţi cu el, señora, nu puteţi rămâne aici. Următorul lucru pe care îl va face va fi să ardă barăcile servitorilor. Nu veţi primi niciun ban pentru că nu mai sunt struguri. Aţi trăi din mila altora şi tuturor le-ar fi teamă să vă ajute. V-aţi putea muta în altă parte a Mexicului, dar aţi fi sărace. Puterea lui Luis se întinde până departe.

În cameră s-a lăsat liniştea. Mama s-a întors spre fereastră bătând cu degetele în pervazul de lemn.

Hortensia s-a apropiat de Mama şi i-a atins uşor mâna.

— Ar trebui să știi că am hotărât să plecăm în America. Fratele lui Alfonso ne-a scris despre o fermă mare în California unde muncește el acum. Poate să ne facă rost de muncă și de o baracă. Mâine îi trimitem răspunsul.

Mama s-a întors și s-a uitat la Abuelita. Fără să scoată niciun cuvânt, Abuelita a dat din cap.

— Ce-ar fi ca eu și Esperanza să mergem cu voi? În America, a spus Mama.

— Mama, nu o putem lăsa aici pe Abuelita!

Abuelita i-a strâns mâna Esperanzei.

— Voi veni mai târziu, când voi fi mai în putere.

— Dar prietenii și școala. Nu putem să plecăm pur și simplu. Și Papa... ce-ar zice?

— Și ce putem face, Esperanza? Crezi că Papa ar vrea ca eu să mă mărit cu tío Luis și să îl las să te trimită la școală în alt oraș?

Esperanza nu mai știa ce să creadă. Unchiul ei spusese că va reclădi totul cum a fost. Dar nu și-o putea imagina pe Mama căsătorită cu nimeni altcineva decât cu Papa. S-a uitat la Mama și a citit tristețe, grijă și durere pe chipul ei. Mama ar face orice pentru ea. Dar, dacă Mama s-ar căsători cu tío Luis, știa că nu ar mai fi totul așa cum a fost. Tío Luis ar trimite-o departe, iar ea și Mama nici măcar nu ar mai fi împreună.

— Nu, a spus ea șoptit.

— Ești sigură că vrei să mergi cu noi? a întrebat-o Hortensia.

— Sunt sigură, a spus Mama, cu vocea mai puternică. Dar e mai greu în vremurile astea să treci granița. Voi aveți documente, dar ale noastre au ars în incendiu, și fără viză nu poți intra în țară.

— O să aranjez eu, a spus Abuelita. Surorile mele de la mănăstire îţi pot face rost de acte fără prea mult tam-tam.

— Nimeni nu trebuie să afle despre asta, señora, a spus Alfonso. Va trebui să rămână un secret dacă veniţi cu noi. Asta va fi o mare insultă pentru Luis. Dacă află, va face tot posibilul să te oprească.

Un zâmbet timid a înflorit pe chipul obosit al Mamei.

— Da, ar fi o mare insultă pentru el, nu-i aşa?

— În California poţi să lucrezi doar la câmp, i-a spus Miguel.

— Sunt mai puternică decât crezi, i-a răspuns Mama.

— Ne vom ajuta unii pe alţii.

Hortensia a cuprins-o pe mama cu braţul.

Abuelita a strâns-o pe Esperanza de mână.

— Nu te teme să o iei de la capăt. Când eram de vârsta ta, am părăsit Spania împreună cu mama, tata şi surorile mele. Un funcţionar mexican îi oferise tatei un loc de muncă aici, în Mexic. Aşa că am venit. A trebuit să călătorim luni de zile cu mai multe vapoare. Când am ajuns, nimic nu era aşa cum ni se promisese. Erau vremuri grele. Dar viaţa era şi interesantă. Şi ne aveam unii pe alţii. Esperanza, îţi aminteşti de povestea păsării phoenix, micuţa pasăre care renaşte din propria-i cenuşă?

Esperanza a dat din cap că da. Abuelita îi citise de multe ori povestea dintr-o carte de mituri.

— Noi suntem ca păsările phoenix, a spus Abuelita. Ridicându-ne iar cu o nouă viaţă în faţa noastră.

Când şi-a dat seama că plânge, Esperanza şi-a şters ochii cu şalul de pe umeri. Da, s-a gândit ea. Ar putea avea o casă în California. O casă frumoasă. Alfonso,

Esperanza adormea în fiecare noapte pe o pătură întinsă pe podea, ascultând vocile şoptite ale adulţilor cum ticluiau planuri misterioase şi adulmecând grămezile albe de smochine despre care ştia că nu vor fi niciodată mâncate.

La sfârşitul săptămânii Esperanza era pe treptele mici din faţa barăcii în care stăteau Hortensia şi Alfonso, când şi-a făcut apariţia tío Luis. L-a trimis pe Alfonso să o cheme pe Mama, aşteptând-o călare.

În câteva clipe Mama a venit, ştergându-se pe mâini de şorţ. A rămas cu fruntea sus, arătând la fel de frumoasă chiar şi îmbrăcată cu hainele vechi din cutia milei.

— Luis, m-am gândit la propunerea ta şi, din grijă pentru Esperanza şi pentru servitori, mă voi mărita cu tine la momentul potrivit. Dar vreau să încep construcţia casei şi replantatul viei de îndată, pentru că servitorii au nevoie de locuri de muncă.

Esperanza stătea tăcută, holbându-se la colbul din curte, ascunzându-şi surâsul de satisfacţie care îi răsărise pe chip.

Tío Luis nu-şi putu reţine un rânjet. S-a îndreptat în şa.

— Ştiam eu că-ţi vei veni în fire, Ramona. Voi anunţa logodna de îndată.

Mama a dat din cap, aproape ca într-o plecăciune.

— Încă ceva, a spus ea. Vom avea nevoie de o căruţă ca să o vizităm pe Abuelita. E la mănăstirea La Purísima. Aş vrea să mă duc la ea o dată la câteva săptămâni.

— O să-ţi trimit o căruţă chiar în după-amiaza asta, i-a spus tío Luis, zâmbind. Una nouă. Cât despre hainele

de pe tine, Ramona, nu sunt potrivite pentru o femeie de condiţia ta, iar Esperanza arată ca un copil vagabond. O să trimit săptămâna viitoare o croitoreasă cu materiale pentru haine noi.

Esperanza a ridicat privirea şi a zâmbit în cel mai dulce mod posibil:

— Mulţumesc, tío Luis. Sunt fericită că vei avea grijă de noi.

— Da, sigur, a spus el, fără ca măcar să se uite la ea.

Esperanza i-a zâmbit oricum, pentru că ştia că nu va petrece nici măcar o seară în aceeaşi casă cu el şi că nu va fi niciodată tatăl ei vitreg. Aproape că îşi dorea să-i vadă faţa când îşi va da seama că fugiseră. Nu va mai rânji ca un cocoş mândru.

În seara dinaintea apariţiei croitoresei, Mama a trezit-o pe Esperanza în toiul nopţii şi au plecat cu cât puteau lua. Esperanza avea o geantă plină cu haine, un pachetel mic de *tamales* şi păpuşa de la Papa. Ea, Mama şi Hortensia erau înfăşurate în şaluri negre pentru a se confunda cu noaptea.

Nu puteau risca să meargă pe drumul principal, aşa că Miguel şi Alfonso le-au ghidat printre rândurile de vie, tăind pământul stăpânit de Papa către ferma Rodríguez. Luna plină strălucea puternic, iar contururile cioturilor răsucite şi carbonizate se vedeau foarte limpede, viţa-de-vie arsă se întindea în linii paralele către munţi. Părea că cineva luase un pieptene uriaş, îl cufundase în vopsea neagră şi trasase cu el spirale delicate pe pânza imensă.

Au ajuns până la urmă la livada de smochini care separa pământul lui Papa de moşia lui señor Rodríguez. Alfonso, Hortensia şi Miguel au mers mai departe. Dar Esperanza s-a oprit puţin pe loc şi a tras-o pe Mama de mână pentru a mai zăbovi acolo câteva clipe. S-au întors şi au privit în urma lor la ceea ce fusese cândva moşia El Rancho de las Rosas.

Tristeţea şi furia se amestecau în stomacul Esperanzei şi fata se gândea la tot ce lăsa în urmă: prietenii, şcoala, viaţa ei aşa cum fusese înainte, pe Abuelita. Şi pe Papa. Simţea că şi pe el îl părăseşte.

Ca şi cum i-ar fi citit gândurile, Mama i-a spus:

— Inima lui Papa ne va găsi oriunde vom merge.

Apoi Mama a tras adânc aer în piept şi s-a îndreptat către întinderea de copaci.

Esperanza a urmat-o, dar ezita la fiecare câţiva paşi, privind în urma ei. Ura să plece, dar cum ar fi putut să rămână?

La fiecare pas moşia lui Papa devenea mai mică. S-a grăbit s-o prindă pe Mama din urmă, cu gândul că nu se va mai întoarce poate niciodată acasă şi cu inima plină de ură pentru tío Luis. Când a mai întors capul pentru ultima oară, în spatele ei nu se mai zărea nimic altceva decât o dâră de smochine storcite pe care le stropşise cu ciudă sub picioare.

Las guayabas
Guavele

După ce au ieşit din livada de smochini au continuat printr-o livadă de peri. Când au ieşit la lumină, l-au văzut pe señor Rodríguez aşteptând cu lanterna lângă uşile hambarului. S-au grăbit să intre. Porumbeii fluturau agitaţi din aripi printre căpriori. Căruţa îi aştepta, înconjurată de lăzi de guave verzi.

— A venit Marisol? a întrebat Esperanza, cercetând cu privirea hambarul.

— Nu puteam spune nimănui despre plecarea voastră, a zis señor Rodríguez. Când va veni momentul, îi voi spune că ai căutat-o ca să-ţi iei la revedere. Acum trebuie să ne grăbim. Aveţi nevoie de protecţia nopţii.

Alfonso, Miguel şi señor Rodríguez construiseră o podea falsă în căruţă, mai înaltă decât cea adevărată şi care se deschidea în spate, cu atâta spaţiu încât abia, abia să încapă acolo Mama, Esperanza şi Hortensia. Hortensia a căptuşit-o cu pături.

Esperanza ştiuse prea bine planul, dar văzând spaţiul strâmt, ezita.

— Vă rog, pot să stau cu Alfonso şi Miguel?

— *Mija*, nu se poate altfel, a spus Mama.

— Sunt prea mulţi bandiţi, a zis Alfonso. Femeile nu sunt în siguranţă pe drumuri noaptea. În plus, unchii tăi au mulţi spioni. Nu mai ştii? De asta trebuie să

mergem cu căruța până la Zacatecas și să luăm trenul de acolo, în loc să mergem până la Aguascalientes.

— Luis s-a lăudat tuturor cu logodna, a zis Hortensia. Gândește-te cât de furios va fi când va afla că ați plecat. Nu putem risca să te vadă.

Mama și Hortensia și-au luat la revedere așa cum se cuvine de la señor Rodríguez, apoi s-au strecurat între cele două podele ale căruței.

Esperanza s-a întins pe spate între ele fără nicio tragere de inimă.

— Când o să putem ieși?

— O dată la câteva ore o să facem pauză ca să ne mai dezmorțim, i-a răspuns Mama.

Esperanza s-a uitat la scândurile care îi ajuneau până aproape de față. Îi auzea pe Alfonso, Miguel și señor Rodríguez răsturnând nenumărate lăzi cu guave deasupra lor, fructele date-n copt rostogolindu-se și căzând pe măsură ce erau aruncate. Guavele aveau un miros proaspăt și dulce, ceva între pară și portocală. Apoi a simțit guavele în jurul picioarelor în timp ce Alfonso și Miguel acopereau intrarea. Dacă se întâlneau cu cineva pe drum, păreau un fermier și fiul lui, ducând o căruță de fructe la piață.

— Cum vă simțiți? le-a întrebat Alfonso, vocea lui răsunând parcă din depărtare.

— Suntem bine, a spus Hortensia.

Căruța a ieșit din hambar și guavele s-au rostogolit puțin până când s-au aranjat. Era întuneric beznă înăuntru și se simțea de parcă cineva le legăna într-un leagăn stricat, uneori dintr-o parte în alta și apoi din față în spate. Esperanzei începuse să i se facă frică. Știa

că era de-ajuns să dea câteva lovituri de picioare ca să poată să iasă, dar tot se simțea ca într-o cursă. Dintr-odată s-a gândit că nu poate să respire.

— Mama! a strigat trăgând aer în piept.

— Sunt aici, Esperanza. Totul e bine.

— Îți amintești, a început Hortensia prinzând-o de mână, când aveai doar cinci ani și a trebuit să ne ascundem de hoți? Ai fost atât de curajoasă pentru o fetiță atât de mică. Părinții tăi, Alfonso și ceilalți servitori plecaseră în oraș. Eram în casă doar tu, eu și cu Miguel. Eram la tine în dormitor și îți tiveam rochia aceea minunată, albastră de mătase. Îți mai amintești de rochia aia? Voiai să o îndoi mai mult, ca să ți se vadă pantofiorii cei noi.

Esperanza începuse să se obișnuiască cu întunericul și cu legănatul căruței.

— Miguel fugise în casă pentru că-i văzuse pe hoți, și-a amintit ea.

Se vedea stând pe scaun, cu mâinile întinse, ca o pasăre gata să-și ia zborul, în timp ce Hortensia îi potrivea tivul rochiței. Își amintea și de pantofiorii noi, negri și strălucitori.

— Da, m-am uitat pe fereastră și am văzut șase bărbați, a continuat Hortensia, cu fețele acoperite cu batiste și înarmați. Erau haiduci care credeau că au voie să fure de la bogați ca să împartă săracilor. Dar nu întotdeauna îi ajutau pe cei săraci și uneori omorau oameni nevinovați.

— Ne-am ascuns sub pat, a spus Esperanza, și am tras și cuverturile peste marginea patului ca să nu ne vadă.

Și-a amintit cum stătea întinsă pe spate, cu ochii ațintiți pe scândurile patului. La fel ca scândurile care

le ţineau acum închise în podeaua căruţei. A inspirat din nou adânc.

— Habar n-aveam însă că Miguel avea ascuns în buzunar un şoarece de câmp dolofan.

— Da, voia să mă sperie, şi-a amintit Esperanza.

Căruţa a scârţâit balansându-se. Îi auzeau pe Alfonso şi Miguel stând de vorbă deasupra lor. Aroma puternică de guave le invada nările. Esperanza se mai liniştise.

Hortensia a continuat povestea.

— Bărbaţii au intrat în casă şi i-am auzit de sus cum deschid dulapurile şi fură argintăria. Apoi le-am auzit paşii pe scări. Doi dintre ei au intrat în dormitor şi le-am văzut cizmele mari care au lovit în marginea patului. Dar n-am scos un sunet.

— Până când m-am înţepat eu într-un cui şi mi-am mişcat piciorul. Atunci am făcut zgomot.

— Mi-a fost atât de frică să nu ne găsească, a spus Hortensia.

— Dar Miguel i-a făcut vânt şoarecelui de sub pat şi animalul a început să alerge prin cameră. Bărbaţii mai întâi au tresărit, apoi au izbucnit în râs. Unul dintre ei a spus: „E doar *un ratón*, un şoarece. Am luat destule, hai să mergem." Şi au plecat, a spus Esperanza.

— Au luat aproape toată argintăria, dar mie şi lui Papa ne-a păsat doar că sunteţi teferi cu toţii, a zis Mama. Dacă mai ţii minte, Papa i-a spus atunci lui Miguel că a fost foarte isteţ şi curajos şi l-a întrebat ce-şi doreşte pentru că a avut grijă de tine, cea mai de preţ avere a lui.

— Iar Miguel şi-a dorit o călătorie cu trenul, şi-a amintit Esperanza.

Hortensia a oftat uşor, în timp ce Mama a luat-o pe Esperanza de mână.

Lunga călătorie cu trenul până la Zacatecas, recompensa lui Miguel, parcă se petrecuse mai ieri. Miguel avea opt ani, iar Esperanza cinci. Fetiţa era îmbrăcată în rochiţa albastră de mătase şi dinaintea ochilor îi apărea Miguel, stând în staţie, cu papion la gât, strălucind din cap până-n picioare, de parcă Hortensia spălase la el toată ziua. Părul îi stătea drept şi lins, iar ochii îi străluceau de emoţie. Era fascinat de locomotiva pe care o urmărea cum aluneca uşor în staţie. Şi Esperanza fusese nerăbdătoare.

Când trenul trase pe peron, gălăgios şi împroşcând în jur cu aburi, hamalii dăduseră fuga să-i ia în primire şi să-i conducă la vagon. Papa i-a luat de mână şi s-au urcat în tren, de unde le-au făcut cu mâna lui Alfonso şi Hortensiei. Compartimentele aveau canapele îmbrăcate cu piele fină, iar ea şi Miguel săreau pe ele fericiţi. Mai târziu au luat masa în vagonul-restaurant, aşezaţi la măsuţe acoperite cu feţe de masă albe, pregătite cu tacâmuri de argint şi pahare de cristal. Când ospătarul s-a apropiat de masa lor şi i-a întrebat dacă le putea aduce ceva, Esperanza i-a răspuns: „Da, vă rog, aduceţi-ne prânzul, acum." Ceilalţi călători, îmbrăcaţi elegant şi cu pălării pe cap, au zâmbit şi au chicotit în faţa a ceea ce părea un tată iubitor şi doi copii norocoşi. Când au ajuns în Zacatecas, o femeie înfăşurată într-un *rebozo* colorat, un şal de lână, a urcat în tren unde le vindea pasagerilor fructe de mango înfipte pe o ţepuşă. Fructele fuseseră cojite şi tăiate în forma unor flori exotice. Papa le-a cumpărat câte una fiecăruia. La întoarcere,

ea şi Miguel, cu nasurile lipite de geam şi mâinile încă cleioase de la fructele coapte de mango, începuseră să le facă cu mâna tuturor celor care treceau pe lângă tren.

A simţit căruţa zdruncinându-se din cauza unei gropi de pe drum. Esperanza ar fi vrut să ajungă tot atât de repede la Zacatecas ca în acea zi în care călătorise cu trenul, în loc să meargă pe străzi lăturalnice, ascunsă într-o căruţă care abia se mişca. Dar de data asta era îngropată sub un munte de guave şi nu mai putea face nimănui cu mâna. Nu mai era la fel de confortabil. Şi nu mai era nici Papa.

Esperanza stătea în gara din Zacatecas trăgând de rochia ei veche. Nu-i venea cum trebuie şi era cel mai urât galben. Şi, chiar dacă ieşiseră din căruţă de câteva ore, încă mai mirosea a guave.

Le luaseră două zile să ajungă în Zacatecas, dar în sfârşit, în acea dimineaţă, au abandonat căruţa într-o pădure deasă şi au mers pe jos până în oraş. După chinul din căruţă, abia aştepta să se urce în tren.

Locomotiva a sosit în gară, trăgând după ea un şir de vagoane, şuierând şi împrăştiind aburi. Dar ei nu s-au urcat în vagoanele elegante cu compartimente cu scaune îmbrăcate în piele şi nici în vagonul-restaurant cu feţe de masă albe. În schimb, Alfonso i-a condus la vagonul cu rânduri de bănci din lemn, ca stranele de la biserică, aşezate una în faţa celeilalte, deja pline ochi de ţărani. Gunoiul acoperea podeaua şi duhnea a fructe putrezite şi urină. Un bărbat cu un ied în braţe a rânjit

la Esperanza, dezvelindu-şi gingiile fără dinţi. Trei copii desculţi, doi băieţi şi o fată, s-au înghesuit lângă mama lor. Erau murdari pe picioare, îmbrăcaţi în zdrenţe şi aveau părul nespălat. O cerşetoare bătrână şi firavă a fost împinsă de mulţime spre fundul vagonului, ţinând strâns în braţe o icoană a Fecioarei din Guadalupe. Stătea cu mâna întinsă, cerând de pomană.

Esperanza nu mai fusese niciodată atât de aproape de atâţia ţărani. La şcoală, toate prietenele ei erau ca ea. Când mergea în oraş, era însoţită şi îndepărtată rapid de cerşetori. Iar ţăranii se ţineau mereu departe. Pur şi simplu asta era situaţia. Nu se putea abţine să se întrebe dacă nu-i vor fura lucrurile.

— Mama, a spus, oprindu-se în cadrul uşii. Nu putem călători în vagonul ăsta. E... murdar. Iar oamenii nu par de încredere.

Esperanza a observat privirea încruntată a lui Miguel, care se strecurase pe lângă ea ca să se aşeze.

Mama a luat-o de mână şi a tras-o spre o bancă liberă, iar Esperanza a alunecat lângă fereastră.

— Papa nu ne-ar fi lăsat niciodată să stăm aici, iar Abuelita n-ar fi nici ea de acord, a spus ea îndărătnică.

— *Mija*, e tot ce ne permitem, i-a răspuns Mama. N-avem încotro. Nu mi-e uşor nici mie. Dar nu uita că mergem într-un loc care va fi mai bun decât dacă rămâneam să locuim cu tío Luis şi cel puţin vom fi împreună.

Trenul s-a urnit din loc şi a luat-o încet la drum. Hortensia şi Mama şi-au scos împletiturile. Mama folosea o croşetă mică şi fir alb de bumbac ca să croşeteze *carpetas*, milieuri pe care să le pună sub o lampă sau o vază.

Şi-a ridicat lucrul în dreptul Esperanzei şi a întrebat-o zâmbind:

— Ai vrea să înveţi?

Esperanza a dat din cap. De ce se mai chinuia Mama să croşeteze? Nu mai aveau nici vaze, nici *lámparas* pe care să le pună deasupra lor. Esperanza şi-a sprijinit capul de fereastră. Ştia că locul ei nu e acolo. Era Esperanza Ortega de la El Rancho de las Rosas. Şi-a încrucişat strâns braţele şi a rămas privind pe fereastră.

Ore întregi Esperanza a urmărit pământul care se ondula alunecându-i prin faţa ochilor. Totul îi amintea de ce lăsase în urmă: nopalul îi amintea de Abuelita, căreia îi plăcea să mănânce frunzele de cactus, tăiate felii şi înmuiate în oţet şi ulei; câinii de prin sate care lătrau şi alergau în urma trenului îi aminteau de Marisol, al cărei câine, Cápitan, alerga la fel după trenuri. Şi de fiecare dată când vedea un mormânt decorat cu cruci, flori şi statui ale sfinţilor în miniatură, nu se putea abţine să se întrebe dacă fusese tatăl cuiva şi dacă murise pe câmp şi dacă undeva o fetiţă îi duce lipsa, aşa cum îi lipsea ei Papa.

Esperanza a deschis valiza ca să verifice păpuşa, apoi a ridicat-o şi i-a netezit hainele. Fetiţa desculţă a alergat spre ea.

— *Mona*, a spus ea, şi a întins mâna să atingă păpuşa.

Esperanza a smucit-o şi a băgat-o repede la loc în valiză, acoperind-o cu hainele vechi.

— *Mona! Mona!* a zis fetiţa, alergând înapoi la mama ei, iar apoi s-a pus pe plâns.

Mama şi Hortensia s-au oprit amândouă din croşetat şi au rămas privind-o pe Esperanza.

Mama s-a uitat la mama copilei.

— Îmi cer scuze pentru lipsa de maniere a fiicei mele.

Esperanza s-a uitat surprinsă la mama ei. De ce își cerea scuze de la oamenii ăia? Ea și Mama n-ar fi trebuit să stea în vagonul ăla.

Hortensia s-a uitat când la una, când la cealaltă, apoi s-a scuzat și s-a ridicat.

— O să mă duc să-i caut pe Alfonso și Miguel să văd dacă au cumpărat *tortillas* de la gară.

Mama s-a uitat la Esperanza.

— Nu mureai dacă o lăsai să o țină câteva clipe.

— Mama, e săracă și murdară... i-a răspuns Esperanza.

Dar Mama nu a lăsat-o să continue.

— Când îi disprețuiești pe oamenii ăștia, îi disprețuiești pe Miguel, Hortensia și Alfonso. Și ne faci de râs pe amândouă. Oricât ți-ar fi de greu să accepți, viața noastră s-a schimbat.

Copila încă plângea. Era atât de murdară pe față, încât lacrimile lăsau dungi curate pe obrajii ei. Esperanza s-a simțit dintr-odată rușinată și s-a înroșit la față, dar a continuat să împingă valiza cu picioarele cât mai în spate sub scaun, apoi s-a întors cu spatele la Mama.

Esperanza încerca să nu se uite la fetiță, dar nu se putea abține. Ar fi vrut să-i poată spune mamei că dăduse mereu jucăriile mai vechi orfanilor, dar că păpușa asta era mai specială. În plus, copila ar fi murdărit-o cu mâinile ei soioase.

Mama a căutat la ea în geantă și a scos de acolo un ghem de fire groase.

— Esperanza, întinde, te rog, mâinile.

A ridicat din sprâncene şi a făcut un semn din cap către fată. Esperanza ştia foarte bine ce voia Mama să facă. Mai făcuseră asta de multe ori înainte.

Mama a înfăşurat firul în jurul mâinilor întinse ale Esperanzei, cam de cincizeci de ori, până când au fost complet acoperite. Apoi a strecurat un fir pe la mijlocul buclelor şi a făcut un nod strâns înainte ca Esperanza să îşi scoată mâinile. La câţiva centimetri de nod, Mama a mai legat un nod în jurul întregului sul, formând un cap. Apoi a tăiat marginile buclelor, a separat firele în mănunchiuri şi a împletit fiecare mănunchi până când le-a făcut să semene cu două mâini şi două picioare. A ridicat păpuşa de fire şi i-a oferit-o fetiţei. Copila a alergat zâmbind la Mama, a luat păpuşa, apoi s-a întors lângă mama ei.

Mama ei i-a şoptit fetiţei la ureche.

— *Gracias*, a spus ea ruşinoasă. Mulţumesc.

— *De nada*. Cu plăcere, i-a răspuns Mama.

Femeia şi copila au coborât la următoarea staţie. Esperanza a văzut-o pe fetiţă oprindu-se în faţa geamului, făcându-i cu mâna Mamei şi zâmbindu-i din nou. Înainte să plece, a fluturat şi mâna păpuşii în semn de rămas-bun.

Esperanza s-a bucurat că fetiţa a coborât din tren şi că a luat cu ea păpuşa aia caraghioasă din aţe. Altfel i-ar fi amintit tot drumul de egoismul ei şi dezaprobarea mamei.

Clicketta, clicketta, clicketta. Cântecul locomotivei era la fel de monoton în timp ce înaintau spre nord, iar orele

se desfăşurau în faţa lor ca firul fără sfârşit pe care mama îl trăgea de pe ghem. În fiecare dimineaţă soarele se ridica din spatele unui vârf din Sierra Madre, uneori luminând printre pini. Seara, aluneca în stânga, ascunzându-se în spatele altui vârf, formând nori roz şi munţi violet pe cerul întunecat. Când oamenii urcau şi coborau, Esperanza şi ceilalţi mai schimbau locurile. Când vagonul se umplea, mai stăteau uneori şi în picioare. Când era mai puţin aglomerat, îşi puneau valizele sub cap şi încercau să doarmă pe bănci.

La fiecare staţie, Miguel şi Alfonso coborau repede din tren cu un pachet. Esperanza îi vedea de la fereastră ducându-se la un jgheab de apă, desfăcând o muşama şi umezind interiorul pachetului. Apoi strângeau iarăşi muşamaua, se urcau în tren şi băgau pachetul cu grijă în geanta lui Alfonso.

— Ce-aveţi acolo? l-a întrebat în cele din urmă Esperanza pe Alfonso, după ce trenul a pornit din nou la drum din altă staţie.

— O să vezi când ajungem acolo.

A zâmbit, apoi el şi Miguel s-au privit conspirativ.

Pe Esperanza o supăra faptul că Alfonso tot cobora şi urca în tren cu pachetul fără să-i spună şi ei ce e înăuntru. Se săturase de mormăitul Hortensiei şi s-o privească pe Mama croşetând, de parcă lor nu li se întâmpla nimic neobişnuit. Dar mai ales se săturase de Miguel, care nu se mai oprea din vorbit despre trenuri. Stătea de vorbă cu conductorii. Se dădea jos la fiecare staţie ca să se uite la motoare. Studia programul trenului, gata să i-l spună cap-coadă Esperanzei. Pe cât era Esperanza de nervoasă, pe atât era el de fericit.

— Când ajung în California, o să muncesc la căile ferate, a spus Miguel, privind cu nerăbdare spre viitor.

Îşi întinseseră în poală bucăţi maro de hârtie şi mâncau *pepinos*, castraveţi daţi cu sare şi ardei iute.

— Mi-e sete. În alt vagon vând suc? a întrebat Esperanza.

— Aş fi muncit la căile ferate din Mexic, a continuat Miguel, de parcă Esperanza nici nu ar fi încercat să schimbe subiectul. Dar în Mexic nu-i uşor să faci rost de un loc de muncă. Îţi trebuie *una palanca*, o pilă, ca să pui mâna pe o slujbă la căile ferate. Eu nu cunoşteam pe nimeni, dar tatăl tău da. Încă de când eram mic, mi-a promis că o să mă ajute. Şi ştiu că şi-ar fi ţinut promisiunea. Mereu şi-a ţinut promisiunile faţă de mine...

Când l-a auzit vorbind despre Papa, Esperanza a avut din nou sentimentul acela de cădere în gol. S-a uitat la Miguel. Băiatul a întors repede capul spre geam, dar Esperanza şi-a dat seama că avea ochii plini de lacrimi. Nu se gândise niciodată cât de mult a însemnat tatăl ei pentru Miguel. Şi-a dat seama că, deşi Miguel era un servitor, era posibil ca Papa să-l fi văzut ca pe fiul pe care nu l-a avut niciodată. Dar ajutorul lui Papa dispăruse odată cu el. Ce se va alege de visurile lui Miguel?

— Şi în Statele Unite? a întrebat ea încetişor.

— Am auzit că în Statele Unite nu ai nevoie de *una palanca*. Că şi cel mai sărac om poate deveni bogat dacă munceşte din greu.

Erau în tren de patru zile şi patru nopţi când în vagon a apărut o femeie cu o cuşcă în care avea şase

găini roşcate. Găinile croncăneau şi cotcodăceau, iar când au bătut din aripi, pene mici şi uşoare s-au ridicat în aer, în tot vagonul. Femeia s-a aşezat în faţa Mamei şi a Hortensiei şi în doar câteva minute le spusese că se numeşte Carmen, că soţul ei murise şi că a rămas singură cu opt copii şi că acum se întorcea de la fratele ei unde ajutase la naşterea unui nou copil.

— Vrei nişte *dulces*, bomboane? a întrebat-o pe Esperanza, ţinând o pungă deschisă.

Esperanza s-a uitat la Mama, care i-a zâmbit şi i-a făcut semn din cap să accepte.

Esperanza a întins mâna şi a luat din pungă câteva bomboane de cocos. Mama nu îi mai dăduse altă dată voie să accepte dulciuri de la necunoscuţi, mai ales de la un om sărac.

— Señora, de ce aveţi găinile astea cu dumneavoastră? a întrebat-o Mama.

— Vând ouă ca să-mi hrănesc copiii. Fratele meu creşte găini şi pe astea mi le-a dat mie.

— Şi reuşeşti să-ţi creşti copiii numai cu atât? a întrebat-o Hortensia.

Carmen a zâmbit.

— Sunt săracă, dar sunt şi bogată. Îi am pe copiii mei, am o grădină cu trandafiri, am credinţă şi am amintirile cu cei care au plecat înaintea mea. Ce-mi mai trebuie?

Hortensia şi Mama au zâmbit. După câteva clipe în care a privit pierdută pe gânduri, Mama şi-a şters ochii de lacrimi.

Cele trei femei au continuat să vorbească în timp ce trenul trecea pe lângă lanuri de porumb, livezi de portocali şi vaci care păşteau pe dealuri întinse. Au vorbit în

timp ce trenul trecea prin orăşelele în care copiii de ţărani alergau în urma trenului, doar de dragul întrecerii. Curând, Mama i se confesa lui Carmen, povestindu-i tot ce se întâmplase cu Papa şi tío Luis. Carmen asculta şi cârâia din când în când ca una dintre găinile ei, ca şi cum ar fi înţeles durerea Mamei şi a Esperanzei. Esperanza îşi plimba privirea de la Mama la Carmen şi apoi la Hortensia. Era uimită de uşurinţa cu care Carmen se avântase în conversaţii intime. Într-un fel nu i se părea corect. Mama fusese întotdeauna atât de preocupată despre ce trebuia spus şi ce nu. În Aguascalientes, ar fi spus că era „nepotrivit" să-i povestească unei femei care vinde ouă problemele lor, dar iată că acum n-a ezitat nicio clipă.

— Mama, i-a şoptit Esperanza, imitând un ton pe care îl auzise de atâtea ori la Mama. Crezi că e *înţelept* să-i povesteşti unei ţărănci problemele noastre?

Mama a încercat să nu zâmbească. I-a răspuns pe aceeaşi voce joasă:

— E în regulă, Esperanza, pentru că acum şi noi suntem ţărani.

Esperanza n-a băgat în seamă comentariul mamei. Ce avea? Oare toate regulile Mamei s-au dus pe apa sâmbetei de când se urcaseră în trenul ăsta?

Când au oprit în orăşelul lui Carmen, Mama i-a dat trei dintre cele mai frumoase milieuri pe care le făcuse.

— Pentru casa ta, i-a spus.

Carmen i-a dat Mamei două găini, într-o sacoşă veche pe care a legat-o la gură cu o sfoară.

— Pentru viitorul tău, i-a spus femeia.

Apoi Mama, Hortensia şi Carmen s-au îmbrăţişat de parcă fuseseră prietene dintotdeauna.

— *Buena suerte*, mult noroc, şi-au urat una alteia.

Alfonso şi Miguel au ajutat-o pe Carmen cu bagajele şi cuşca cu găini. Când Miguel s-a urcat înapoi în tren, s-a aşezat lângă Esperanza, la geam. S-au uitat la Carmen care îşi întâmpina copiii, cei mai mici căţărându-i-se în braţe.

În faţa gării, o indiancă bătrână şi oloagă se târa în genunchi în faţa unui grup de doamne şi domni, oameni îmbrăcaţi splendid în haine aşa cum avuseseră în dulapuri şi Mama şi Esperanza. Oamenii s-au întors cu spatele la cerşetoare, dar Carmen s-a dus la ea şi i-a dat o monedă şi nişte *tortillas* pe care le avea în geantă. Femeia a binecuvântat-o făcând semnul crucii. Apoi Carmen şi-a luat copiii de mână şi a plecat.

— Are opt copii şi vinde ouă ca să trăiască. Şi, chiar dacă abia are de unde, i-a dat mamei tale două găini şi a ajutat-o şi pe femeia oloagă, s-a minunat Miguel. Bogatul are grijă de bogat, în vreme ce săracul se îngrijeşte de cel care are chiar mai puţin decât el.

— Dar, până la urmă, de ce trebuie să aibă Carmen grijă de cerşetoare? a întrebat Esperanza. Uite. La doar câţiva metri este piaţa cu lăzi pline de mâncare proaspătă.

Miguel s-a uitat la Esperanza, încreţindu-şi fruntea, şi a dat din cap dezaprobator.

— E un proverb mexican care spune că „Cei cu sânge spaniol au mereu burta plină".

Esperanza s-a uitat la el şi a ridicat din sprâncene.

— Nu ţi-ai dat seama niciodată? a întrebat-o el surprins. Cei cu sânge spaniol, care au cel mai deschis ten din ţară, sunt cei mai bogaţi.

Esperanza s-a simţit dintr-odată vinovată şi nu voia să recunoască că nu observase niciodată asta sau că ar putea fi adevărat. În plus, mergeau în America, şi acolo sigur nu mai era valabil.

A ridicat din umeri:

— E doar o vorbă stârnită de babe.

— Nu, i-a răspuns Miguel. E o vorbă a săracilor.

Los melones
Pepenii galbeni

Au ajuns în Mexicali, la graniță, dimineața. În sfârșit, trenul s-a oprit și toată lumea a coborât. Pământul era uscat și priveliștea era stearpă, excepție făceau curmalii, cactușii, câte o veveriță ici, colo sau câte un cuc alergător. Conductorii i-au mânat pe toți într-o clădire unde s-au așezat la cozi lungi așteptând să treacă de controlul de imigrație. Esperanza a observat că oamenii din primele vagoane era escortați la cozi mai scurte și încheiau formalitățile mai repede.

Înăuntru aerul era stătut și încărcat cu miros de transpirație. Esperanza și Mama, cu chipurile strălucind de funingine și transpirație, păreau obosite și fără vlagă și se clătinau pe picioare chiar și cu valizele lor ușoare. Cu cât înainta mai mult cu atât Esperanza devenea mai agitată. S-a uitat la actele ei și spera că sunt în regulă. Dacă găseau ceva în neregulă? O vor trimite înapoi la unchii ei? O vor aresta și o vor arunca în pușcărie?

A ajuns la birou și a înmânat documentele.

Funcționarul de la biroul de imigrare părea supărat fără niciun motiv.

— De unde veniți?

Esperanza a întors capul către Mama, care stătea în spatele ei.

— Suntem din Aguascalientes, a spus Mama, înaintând un pas.

— Şi de ce vreţi să intraţi în Statele Unite?

Esperanzei îi era teamă să vorbească. Dacă spunea ceva greşit?

— Să muncim, i-a răspuns Mama, înmânându-i şi documentele ei.

— Ce să munciţi? a întrebat bărbatul.

Atitudinea Mamei s-a schimbat. Şi-a îndreptat spatele cât era de înaltă şi cu o batistă s-a şters încet pe faţă. L-a privit pe funcţionar fix în ochi şi a vorbit la fel de calm ca atunci când îi dădea ordine unui servitor.

— Sunt sigură că vedeţi că totul e în regulă. Numele angajatorului e trecut acolo. Sunt oameni care ne aşteaptă.

Bărbatul s-a uitat la mama cu atenţie. S-a uitat la feţele lor, apoi la hârtii, apoi din nou la feţele lor.

Stând dreaptă şi mândră în faţa lui, Mama nu şi-a luat nicio clipă ochii de la el.

De ce dura atât de mult?

Până la urmă funcţionarul a luat ştampila şi a marcat fiecare pagină cu „Naţionalitate mexicană". Le-a fluturat hârtiile prin faţă şi le-a făcut semn să plece. Mama a luat-o pe Esperanza de mână şi s-au grăbit să prindă un alt tren.

S-au urcat şi au aşteptat o oră, ca toţi pasagerii să treacă pe la biroul de imigrare. Esperanza se uita pe geam. Dincolo de şine, mai multe grupuri de oameni erau înghiontiţi să se urce în alt tren care se întorcea în Mexic.

— Mă doare sufletul pentru oamenii ăia. Au bătut atâta drum doar ca să fie trimişi înapoi, a zis Mama.

— Dar de ce? a întrebat-o Esperanza.

— Sunt multe cauze. Nu aveau documente sau erau false, sau nu aveau dovada unui loc de muncă. Sau a fost o problemă doar cu unul dintre membrii familiei, dar au ales să se întoarcă toţi decât să se despartă.

Esperanza s-a gândit cum ar fi fost să fie despărţită de Mama şi, recunoscătoare, a strâns-o de mână.

Aproape toţi se urcaseră în tren cu excepţia lui Alfonso, Hortensiei şi a lui Miguel. Esperanza se tot uita după ei şi cu fiecare clipă care trecea devenea din ce în ce mai nerăbdătoare.

— Mama, unde sunt?

Mama nu i-a răspuns, dar Esperanza i-a ghicit îngrijorarea din privire.

În sfârşit, Hortensia s-a urcat în tren. Locomotiva a început să pufăie.

Cu vocea încordată a întrebat-o pe Hortensia:

— Ce s-a întâmplat cu Alfonso şi Miguel?

Hortensia i-a făcut semn spre fereastră.

— S-au dus să caute nişte apă.

Alfonso alerga spre tren cu Miguel în urma lui, fluturând pachetul secret şi rânjind. Trenul s-a pus încet în mişcare în clipa în care au sărit şi ei în el.

Esperanza ar fi vrut să fie furioasă pe ei pentru că i-au dat aşa emoţii. Ar fi vrut să urle la ei că au aşteptat până în ultima clipă doar ca să găsească nişte apă pentru pachetul lor care oricum probabil că era o prostie. Dar, uitându-se când la unul, când la altul, s-a lăsat pe spate moleşită de uşurare, fericită să-i aibă pe toţi în jurul ei şi surprinsă de bucuria de a se afla din nou în tren.

*

— Anza, am ajuns. Trezește-te!

Fata s-a ridicat năucă, abia deschizând ochii.

— Ce zi e azi? a întrebat ea.

— Dormi de ore întregi. Trezește-te! E joi. Și am ajuns în Los Angeles.

— Uite-i acolo! a spus Alfonso, făcând un semn spre fereastră. Fratele meu, Juan, și Josefina, soția lui. Și copiii lui, Isabel și gemenii. Au venit cu toții.

O familie de *campesinos* le-a făcut cu mâna. Juan și Josefina țineau fiecare în brațe câte un copil nu mai mare de un an. Îți dădeai ușor seama că bărbatul era fratele lui Alfonso, chiar dacă nu avea mustață.

Josefina era durdulie, cu fața rotundă și pielea mai albă decât a Esperanzei. Le zâmbea și le făcea cu mâna. Lângă ea stătea o fată de vreo opt ani, îmbrăcată într-o rochie prea mare pentru ea și care purta pantofi fără șosete. Delicată și plăpândă, cu ochi mari și căprui, codițe lungi și picioare subțiri, părea un pui de căprioară. Esperanza nu se putea abține să o compare cu păpușa pe care o primise de la Papa.

Rudele s-au îmbrățișat îndelung.

— Dragilor, dumnealor sunt señora Ortega și Esperanza, le-a spus Alfonso.

— Alfonso, te rog spune-mi Ramona.

— Da, sigur, señora. Fratele meu și familia lui simt că vă cunosc pentru că de-a lungul anilor le-am tot vorbit despre dumneavoastră în scrisori.

Mama i-a îmbrățișat pe Juan și Josefina.

— Mulţumim pentru tot ce-aţi făcut pentru noi până acum, le-a spus ea.

Miguel o tachina pe verişoara lui trăgând-o de codiţe.

— Esperanza, ea e Isabel.

Isabel o privea pe Esperanza cu ochii plini de mirare şi cu o voce moale şi şoptită i-a spus:

— Chiar ai fost atât de bogată? Ţi se făceau toate poftele şi aveai toate păpuşile şi rochiile pe care ţi le doreai?

Buzele Esperanzei s-au strâns a iritare. Parcă şi vedea scrisorile trimise de Miguel. Oare îi spusese Isabelei că în Mexic se aflau pe părţi diferite ale râului?

— Camioneta e în direcţia asta, ne-a spus Juan. Ne aşteaptă un drum lung.

Esperanza şi-a luat valiza şi l-a urmat pe tatăl Isabelei. S-a uitat puţin în jur şi a respirat uşurată când a văzut că, în comparaţie cu deşertul, Los Angelesul avea palmieri bogaţi şi iarbă verde şi, chiar dacă era septembrie, trandafirii încă mai înfloreau în straturile de flori. A respirat adânc. Mirosul de portocale care răzbătea dintr-o livadă aflată în apropiere era liniştitor şi familiar. Poate că până la urmă nu va fi atât de diferit aici.

Juan, Josefina, Mama şi Hortensia s-au înghesuit pe locurile din faţă ale şubredului camion. Isabel, Esperanza, Alfonso şi Miguel s-au urcat în remorcă cu bebeluşii şi cele două găini roşcovane. Maşina părea că era folosită mai degrabă la transportat animale decât oameni, dar Esperanza nu îi mai spuse nimic Mamei. În plus, după atâtea ore în tren, se simţea bine să îşi întindă picioarele.

Bătrâna rablă se legăna şi se zguduia pe măsură ce urca prin valea San Fernando, şerpuind printre dealurile acoperite cu lăstăriş uscat. Esperanza s-a sprijinit cu spatele de peretele cabinei, în timp ce vântul fierbinte îi răvăşea părul desfăcut. Alfonso a legat o pătură în dreptul şipcilor de lemn ale remorcii, sub forma unui baldachin pentru umbră.

Copilaşii, Lupe şi Pepe, o fetiţă şi un băieţel, erau nişte îngeraşi cu ochi căprui şi cu smocuri negre de păr. Esperanza se minuna de cât de mult semănau unul cu celălalt; singura diferenţă dintre ei erau cerceii micuţi, aurii din urechile fetiţei. Pepe s-a târât în poala Esperanzei, iar Lupe la Isabela. Când copilul a adormit sprijinit de Esperanza, căpşorul i-a alunecat de pe braţul ei, lăsând o urmă de transpiraţie.

— Mereu e aşa de cald aici? a întrebat ea.

— Papa spune că e atât de cald din cauza aerului uscat, iar uneori e chiar mai cald, a spus Isabel. Dar e mai bine decât atunci când locuiam în El Centro pentru că acum nu mai locuim într-un cort.

— Un cort?

— Anul trecut am muncit la o altă fermă, în El Centro, care e în Valea Imperială, nu foarte departe de graniţă. Am stat acolo cât a durat culesul pepenilor. Am locuit într-un cort cu pământ pe jos şi trebuia să cărăm apă. Găteam afară. Dar apoi ne-am mutat la nord de Arvin. Acolo mergem acum. Ferma aparţine unei mari companii. Plătim şapte dolari pe lună şi Papa spune că merită ca să avem apă caldă curentă şi electricitate şi o bucătărie înăuntru. Zice că ferma are două mii cinci sute de hectare.

Isabel s-a aplecat spre Esperanza, rânjind de parcă i-ar fi spus un mare secret.

— Şi o şcoală. De săptămâna viitoare mă duc la şcoală şi o să învăţ să citesc. Tu ştii să citeşti?

— Bineînţeles, i-a răspuns Esperanza.

— O să mergi şi tu la şcoală?

— Am mers la o şcoală particulară încă de la patru ani, aşa că am terminat deja cele opt clase. Când va veni şi bunica, poate o să mă duc la liceu.

— Mda, eu când o să mă duc la şcoală, o să fac ore în engleză, a zis Isabel.

Esperanza a dat din cap încercând să-i zâmbească. Isabel era atât de fericită, s-a gândit ea, pentru lucruri atât de mărunte.

Munţii maronii şi golaşi se înălţau din ce în ce mai mult şi un şoim cu coada roşcată părea să-i urmărească tot drumul. Camioneta s-a zguduit la urcuşul abrupt printre canioanele risipite şi secate, iar Esperanza îşi simţea urechile înfundate.

— Cât mai avem?

— În curând o să oprim să mâncăm, a zis Isabel.

Au înaintat printre dealurile aurii, cu vârfuri domoale, până când Juan a încetinit în cele din urmă camioneta şi a tras pe marginea drumului. Când au ajuns într-o zonă umbrită de un singur copac, au coborât din camionetă, iar Josefina a întins o pătură pe jos, apoi a desfăcut un pachet în care se aflau *burritos*, avocado şi struguri. S-au aşezat la umbră şi au mâncat. Mama, Hortensia şi Josefina pălăvrăgeau şi se uitau la copilaşi în timp ce Isabel se întinsese pe pătură între Alfonso şi Juan. N-a durat mult până a adormit.

Esperanza s-a îndepărtat de grup, fericită că a scăpat de zdruncinăturile camionetei sau ale trenului. A făcut câţiva paşi ca să arunce o privire în jur. Mai jos canioanele se prăvăleau spre un *arroyo*, un fir subţire şi argintiu de apă de la un râu necunoscut. Era linişte şi multă pace acolo, liniştea minunată fiind doar din când în când spartă de foşnetul ierbii uscate, bătute de vânt.

Cu picioarele pe pământ pentru prima oară după atâtea zile, Esperanza şi-a amintit ce o învăţase tatăl ei cu ani în urmă, când era mică. Dacă se întindea pe jos şi stătea nemişcată şi tăcută, putea auzi bătăile inimii văii.

— Pot să le aud de aici, Papa?

S-a întins pe burtă, cu mâinile în lături, îmbrăţişând pământul. S-a lăsat cuprinsă de linişte şi a rămas ascultând.

Nu se auzea nimic.

Ai răbdare, şi-a amintit, şi fructul îţi va cădea în mână.

A ascultat din nou, dar bătaia de inimă nu era acolo. A mai încercat o dată, dorindu-şi cu disperare să o audă. Dar nu se auzea nici o bufnitură liniştitoare care să se repete. Nici urmă de inima pământului. Sau de a lui Papa. Tot ce se auzea era fâşâitul ascuţit al ierbii.

Hotărâtă, Esperanza şi-a lipit mai bine urechea de pământ.

— Nu o aud! a spus ea lovind pământul. Lasă-mă să o aud.

Lacrimile i-au ţâşnit din ochi de parcă cineva ar fi stors o portocală foarte coaptă. Confuzia şi incertitudinea au continuat să se reverse, devenind ele însele un *arroyo*.

S-a rostogolit pe spate, lacrimile alunecându-i fierbinți de pe față în urechi. Văzând în jurul ei numai cerul care se întindea în vârtejuri amețitoare albastre și albe, a început să se simtă de parcă ar pluti și s-ar ridica dintr-odată către înălțimi. Urca din ce în ce mai sus, o parte din ea bucurându-se de senzație, dar o altă parte făcând-o să se simtă singură și înspăimântată. A încercat să găsească în inima ei locul de care viața ei era legată, dar nu putea, așa că a închis ochii și și-a lipit palmele de pământ ca să se asigure că încă e acolo. S-a simțit ca în cădere liberă, alunecând haotic prin aerul fierbinte. Pielea îi era acoperită de broboane de sudoare, avea frisoane și îi venea să vomite. A inspirat scurt, apoi a expirat și a inspirat din nou.

Dintr-odată, în jurul ei totul se făcu negru.

Cineva s-a aplecat deasupra ei.

Ea s-a ridicat repede. Cât timp stătuse în întuneric? Și-a dus mâna în dreptul pieptului și a ridicat ochii la Miguel.

— Anza, ești bine?

A respirat adânc și și-a scuturat rochia. Chiar zburase deasupra pământului? O văzuse și Miguel? Știa că are fața roșie și pătată.

— Sunt bine, a răspuns ea repede, ștergându-și lacrimile de pe obraji. Nu-i spune mamei. Știi că... se îngrijorează...

Miguel a dat din cap. S-a așezat mai aproape de ea. Fără să o mai întrebe nimic, a luat-o de mână și a stat lângă ea. Din când în când respirația ei sacadată întrerupea liniștea.

— Şi mie mi-e dor de el, i-a şoptit Miguel, strângându-i mâna. Mi-e dor de fermă, de Mexic, de Abuelita, de tot. Şi îmi pare rău pentru ce ţi-a spus Isabel. Nu asta am vrut să-i dau de înţeles.

Esperanza a rămas cu privirea pironită pe crestele maro şi purpurii răsfirate în depărtare şi îşi lăsă lacrimile să-i alunece în cascade pe obraji. Iar de data asta Esperanza nu a mai dat drumul mâinii lui Miguel.

Coborau o pantă abruptă pe Autostrada 99 când a auzit-o pe Isabel spunând:

— Uite!

Esperanza s-a aplecat peste marginea camionetei. În timp ce luau curba, părea că munţii s-au despărţit de-o parte şi de alta, ca o cortină care se ridică în faţa scenei, dezvăluind dincolo de ei valea San Joaquin. Plată şi întinsă, valea se întindea ca o pătură din petice de pământ. Esperanza nu vedea capătul parcelelor galbene, maro şi în nuanţe de verde. Şoseaua a ajuns până la urmă pe fundul văii, iar Esperanza a aruncat o ultimă privire munţilor dinspre care veniseră. Arătau ca nişte labe uriaşe de leu odihnindu-se pe marginea crestelor.

Un camion mare a claxonat şi Juan a tras pe dreapta ca să-l lase să treacă, cu remorca plină de pepeni. Un alt camion, şi apoi un altul au făcut la fel. O caravană de camioane a trecut pe lângă ei, toate pline cu pepeni rotunzi.

Pe o parte a şoselei, hectare de viţă-de-vie se întindeau în rânduri ordonate, înghiţind copacii din jur. De cealaltă parte a drumului, câmpuri întregi de bumbac verde-închis se transformau într-o mare de puf alb ca laptele.

Peisajul nu era unul blând ca cel din Aguascalientes. Atât cât vedeai cu ochii, câmpurile alunecau line și neîntrerupte. Pe Esperanza a luat-o ameţeala urmărind rândurile drepte de viţă-de-vie și a trebuit să-și mute privirea.

Până la urmă au cotit-o la est de drumul principal. Camioneta aluneca acum mai lin, iar Esperanza a văzut muncitorii de pe câmp. Oamenii le-au făcut cu mâna și Juan i-a claxonat drept răspuns. Apoi a tras camionul pe marginea drumului și le-a arătat o bucată de pământ de pe care fusese culeasă recolta. Lăstarii uscaţi acopereau pogonul și pepenii rămași pe rânduri însemnau din loc în loc pământul.

— Însemnele de hotar au fost date jos. Putem lua câţi putem duce! le-a strigat.

Alfonso a sărit din remorcă, i-a aruncat lui Miguel vreo doisprezece pepeni, apoi, urcat pe scara de lângă portieră, a bătut în capota camionetei și Juan a pornit din nou la drum. Pepenii, încinși de soarele din vale, se rostogoleau și săreau la fiecare groapă în care se poticnea camioneta.

Două fete care mergeau pe marginea drumului au făcut cu mâna și Juan a oprit din nou. Una din ele, o fată cam de vârsta lui Miguel, s-a urcat în remorcă. Avea părul scurt, negru și creţ, iar trăsăturile ei erau ascuţite și bine pronunţate. Fata s-a sprijinit de marginea camionetei, cu mâinile sub cap, studiind-o pe Esperanza, privirea alunecându-i spre Miguel de câte ori se ivea ocazia.

— Ea e Marta, a zis Isabel. Stă în altă tabără, în care culeg bumbac și care e deţinută de altă companie. Mătușa și unchiul ei stau cu noi la fermă și uneori mai stă și ea la ei.

— De unde sunteţi? a întrebat Marta.

— Din Aguascalientes. De la El Rancho de las Rosas, i-a răspuns Esperanza.

— N-am auzit niciodată de El Rancho de las Rosas. Ce-i asta? Un oraş?

— E ferma unde au locuit, i-a răspuns Isabel mândră, cu ochii rotunzi şi strălucitori. Tatăl Esperanzei era stăpânul ei şi a sute de hectare de pământ. Ea avea o mulţime de servitori şi rochii frumoase şi, în plus, Esperanza a mers la o şcoală particulară. Miguel e verişorul meu, iar el şi părinţii lui au lucrat pentru părinţii Esperanzei.

— Adică eşti o prinţesă care a venit aici să fie ţărancă? Unde-ţi sunt gătelile?

Esperanza s-a uitat la ea fără să-i răspundă.

— Ce s-a întâmplat? Ţi-a rămas în gât lingura de argint?

Avea vocea isteaţă şi înţepătoare.

— Au pierdut totul într-un incendiu. Ea şi mama ei au venit aici să muncească, la fel ca noi toţi, i-a răspuns Miguel.

— Esperanza e drăguţă, a mai spus Isabel confuză. Tatăl ei a murit.

— Şi tatăl meu a murit, a zis Marta. Înainte să vină aici, a luptat în revoluţia mexicană împotriva oamenilor ca tatăl ei, care stăpâneau tot pământul.

Esperanza a ţintuit-o pe Marta cu privirea, fără să clipească. Cu ce greşise încât să trebuiască să înghită insultele acestei fete?

— Nu știi nimic despre tatăl meu, i-a spus Martei printre dinți. A fost un om bun și blând, care a dat o mare parte din pământul lui servitorilor.

— Poate că așa e, a zis Marta. Dar au fost o groază de bogătași care nu au făcut la fel.

— Papa nu are nicio vină în asta.

— Oamenii ăia sunt filipinezi, a spus Isabel arătând cu degetul spre câmpuri ca să schimbe subiectul. Au propria lor tabără. Și vedeți acolo? a arătat spre o parcelă de mai jos, de-a lungul drumului. Oamenii ăia sunt din Oklahoma. Stau în Tabăra 8. Mai e și o tabără de japonezi. Cu toții locuim și muncim separat. Nu ne amestecăm unii cu alții.

— Nu vor să ne coalizăm și să cerem plată mai mare și case mai bune, a spus Marta. Proprietarii cred că dacă mexicanii nu au apă caldă nu ne vom supăra atâta vreme cât nu are nimeni. Nu vor să stăm de vorbă cu cei din Oklahoma sau cu oricine altcineva ca nu cumva să descoperim că ei au apă caldă. Înțelegi?

— Și cei din Oklahoma au apă caldă? a întrebat Miguel.

— Nu încă, dar, dacă vor avea, o să intrăm în grevă.

— În grevă? a întrebat Miguel. Adică veți refuza să mai munciți? Nu aveți nevoie de locurile de muncă?

— Normal că am nevoie de locul de muncă, dar, dacă toți lucrătorii se unesc și refuză să muncească, putem obține cu toții condiții mai bune.

— Așa de grele sunt condițiile de muncă? a întrebat Miguel.

— În unele locuri e decent. Locul unde mergi tu e unul dintre cele mai bune. Organizează chiar şi *fiestas*. Sâmbăta asta se face *jamaica*.

Isabel s-a întors către Esperanza:

— O să-ţi placă la nebunie *jamaicas*. Pe timp de vară avem *jamaicas* în fiecare sâmbătă. Cu muzică, mâncare şi dans. Sâmbăta asta e ultima dată când mai avem petrecere pentru că în curând va fi prea frig.

Esperanza a dat din cap şi a încercat să fie atentă la Isabel. Marta şi Miguel sporovăiau şi rânjeau unul la altul. Un sentiment necunoscut se strecura în sufletul Esperanzei. Îi venea s-o zvârle pe Marta afară din camioneta în mişcare şi să-l mustre pe Miguel şi numai pentru că a stat de vorbă cu ea. Nu văzuse cât fusese de obraznică?

S-a tot gândit la asta în timp ce treceau pe lângă sutele de cedri care păreau să înconjoare proprietatea cuiva.

— În spatele acelor copaci este tabăra mexicană, a spus Isabel, acolo unde stăm noi.

Marta a rânjit la Esperanza şi i-a spus:

— Ca să ştii şi tu. Aici nu eşti în Mexic. N-o să stea nimeni după tine.

Apoi i-a mai aruncat un zâmbet prefăcut şi a repetat:

— *Entiendes?* Înţelegi?

Esperanza i-a întors privirea fără să-i spună niciun cuvânt. Singurul lucru pe care îl înţelegea foarte clar era că nu o plăcea pe Marta.

Las cebollas
Cepele

— Am ajuns, a zis Isabel când camioneta a intrat în tabără şi a încetinit de tot.

Esperanza s-a ridicat şi s-a uitat peste cabină.

Ajunseseră într-un luminiş larg, înconjurat de plantaţii de viţă-de-vie. Rânduri, rânduri de barăci albe stăteau aliniate, lipite unele de altele. Fiecare baracă avea câte o ferestruică şi două trepte de lemn în dreptul uşii. S-a gândit fără să vrea că nu erau nici măcar la fel de frumoase ca barăcile servitorilor din Aguascalientes. O trimiteau mai degrabă cu gândul la grajdurile cailor de la fermă decât la un loc în care să trăiască oamenii. Muntele imens se ridica în est, conturând o parte a văii.

Marta a sărit din camionetă şi a luat-o la fugă spre un grup de fete de lângă barăci. Esperanza le auzea vorbind în engleză, în cuvinte aspre şi tăioase, de parcă aveau beţe între dinţi. Toate se uitau la ea şi râdeau. Şi-a întors privirea gândindu-se că, dacă Isabel a putut învăţa engleză, poate că într-o zi va reuşi şi ea.

Un rând de camionete au tras într-un luminiş şi câţiva *campesinos*, întorşi acasă de la munca câmpului, au sărit jos. Oamenii se strigau unul pe altul. Copiii alergau spre taţii lor strigând „Tati! Tati!" Esperanza a simţit un junghi în inimă. Se uita în jur întrebându-se cum îşi va găsi locul în lumea asta.

Isabel i-a arătat o construcţie de lemn mai într-o parte.

— Acolo sunt toaletele.

Esperanza s-a chircit la gândul că nu va avea pic de intimitate.

— Suntem norocoşi. În alte părţi eram nevoiţi să ne pitim prin şanţuri.

Esperanza s-a uitat la ea, a înghiţit în sec şi a dat din cap, dintr-odată recunoscătoare măcar pentru atâta lucru.

Unul dintre supraveghetori s-a apropiat şi a dat mâna cu Juan şi Alfonso, apoi le-a arătat o baracă din faţa camionetei. Femeile s-au dat jos, au luat copiii şi apoi l-au ajutat pe Miguel cu bagajele.

Mama şi Esperanza au intrat în baracă. Avea două cămăruţe. Jumătate din prima cameră era bucătăria cu o plită, o chiuvetă, o tejghea şi o masă cu scaune. Lângă plită era o grămăjoară de lemne. O saltea se întindea în capătul camerei. În cealaltă cameră se afla o altă saltea, suficient de mare cât să doarmă doi oameni, şi un pătuţ. Între saltea şi pătuţ se afla o lădiţă din lemn pentru fructe, folosită pe post de noptieră, lipită de cele două paturi. Deasupra se afla o ferestruică.

Mama a aruncat o privire în jur apoi a zâmbit timid spre Esperanza.

— Asta e baraca noastră sau a Hortensiei şi a lui Alfonso? a întrebat-o Esperanza, sperând că a lor arată mai bine.

— E baraca tuturor, i-a răspuns Mama.

— Mama, e imposibil să încăpem aici cu toţii!

— Esperanza, fiecare bărbat primește câte o baracă pentru el și familia lui. Nu există locuințe pentru femei singure. Asta e o tabără pentru familii și trebuie să avem un cap de familie ca să putem trăi și munci aici. Iar acela e Alfonso.

Mama s-a cufundat în saltea. Avea vocea obosită.

— Le-a spus tuturor că suntem verișoarele lui și dacă ne întreabă cineva trebuie să spunem și noi la fel. Altfel nu vom putea rămâne aici. Stăm ușă în ușă cu Juan și Josefina, așa că o să mai aranjăm câte ceva cu dormitul. Miguel va dormi alături, cu ei și copiii. Iar Isabel va dormi aici cu Alfonso, Hortensia și noi două.

Chiar atunci Miguel a intrat în cameră, le-a lăsat bagajele și a ieșit. Esperanza îi auzea pe Alfonso și Hortensia vorbind în camera de alături.

Mama s-a ridicat să despacheteze și a început să cânte. Esperanza a simțit cum furia i se ridică în gâtlej.

— Mama, trăim ca niște animale. Cum poți să cânți? Cum poți să fii fericită? Nici măcar nu avem o cameră a noastră.

Dintr-odată s-a lăsat liniștea și în cealaltă cameră.

Mama i-a aruncat Esperanzei o privire lungă și aspră. S-a dus liniștită și a închis ușa care dădea spre cealaltă cameră.

— Stai jos, i-a spus.

Esperanza s-a așezat pe pătuțul ale cărui arcuri au început să scârțâie.

Mama s-a așezat pe patul din fața ei, cu genunchii aproape atingându-li-se.

— Esperanza, dacă am fi rămas în Mexic și m-aș fi măritat cu unchiul Luis, am fi avut o singură opțiune.

Am fi fost despărţite şi nefericite. Acum avem două opţiuni. Să fim împreună şi nefericite sau să ne bucurăm împreună. *Mija*, ne avem una pe alta şi în curând va veni şi Abuelita. Ea oare cum şi-ar dori să te porţi? Eu aleg să fiu fericită. Tu ce alegi?

Ştia ce aşteaptă mama să audă.

— Să fiu fericită, spuse ea cu voce scăzută.

— Îţi dai seama cât suntem de norocoase, Esperanza? Mulţi au venit aici şi au aşteptat după o slujbă luni de zile. Juan s-a străduit foarte mult ca noi să avem baraca asta odată ajunşi aici. Te rog să fii recunoscătoare pentru şansa care ni s-a ivit.

Mama s-a aplecat şi a pupat-o, apoi a ieşit din cameră. Esperanza s-a întins în pătuţ. Câteva minute mai târziu, Isabel a intrat în cameră şi s-a aşezat pe pat.

— Îmi povesteşti şi mie cum era viaţa ta când erai bogată?

S-a uitat la Isabel, a cărei privire anticipa nişte poveşti minunate.

Esperanza a rămas o vreme tăcută, agăţându-se de un singur gând.

— Eu sunt şi acum bogată, Isabel, a spus ea apoi. Vom sta aici numai până când Abuelita se va înzdrăveni suficient pentru a călători. Apoi cu banii ei o să cumpărăm o casă mare. O casă de care Papa ar fi fost mândru. Poate că vom cumpăra două case, în care să stea Hortensia, Alfonso şi Miguel, care vor munci din nou pentru noi. Iar tu vei putea veni în vizită. Vezi tu, asta e numai ceva temporar. Nu o să stăm mult timp aici.

— *De veras?* a întrebat Isabel.

— Serios, i-a răspuns Esperanza, cu ochii aţintiţi în tavanul pe care cineva îl acoperise cu ziare şi cartoane.

— Papa n-ar fi acceptat niciodată ca noi să locuim în asemenea condiţii.

A închis ochii şi a auzit-o pe Isabel ieşind din cameră pe vârfuri, închizând uşa în urma ei.

Oboseala ultimelor zile de călătorie s-a revărsat peste ea şi mintea ei rătăcea de la oamenii care făceau pipi în şanţuri, la grosolănia Martei, la grajdurile de cai de la El Rancho de las Rosas.

Cum să fie bucuroasă sau recunoscătoare când niciodată nu mai fusese atât de nefericită?

Când Esperanza a deschis din nou ochii, aproape se luminase şi din cealaltă cameră răzbăteau până la ea vocea Mamei, a Hortensiei şi a lui Alfonso, care stăteau de vorbă. Dormise şi în timpul cinei şi nu se mai trezise toată noaptea. Îi mirosea a cafea şi *chorizo*, cârnat. Mirosul îi frământa stomacul şi încercă să-şi amintească ultima oară când mâncase. Isabel dormea încă în patul de alături, aşa că Esperanza s-a îmbrăcat în linişte cu o fustă lungă, şifonată şi o bluză albă. S-a pieptănat şi a mers în cealaltă cameră.

— Bună dimineaţa, a întâmpinat-o Mama. Stai jos să mănânci ceva. Probabil eşti moartă de foame.

După ce s-a aşezat la masă, Hortensia a bătut-o uşor pe mână.

— Aseară n-ai mai apucat să vii cu noi la supraveghetor. Am completat toate hârtiile ca să putem sta aici. Azi deja putem merge la muncă.

Mama i-a pus în faţă o farfurie cu *tortillas*, ouă şi cârnaţi.

— De unde e toată mâncarea asta? a întrebat Esperanza.

— De la Josefina, i-a răspuns Hortensia. Ne-a adus câte ceva de mâncare până la sfârşitul săptămânii când putem merge la cumpărături.

— Esperanza, tu şi Isabel o să aveţi grijă de copii cât timp noi suntem plecaţi la muncă, a zis Mama. Alfonso şi Juan merg să culeagă struguri, iar Hortensia, Josefina şi cu mine o să-i ambalăm în magazie.

— Dar vreau să muncesc şi eu cu voi.

— Nu eşti destul de mare să lucrezi în magazie, a spus Mama. Şi Isabel nu e destul de mare să aibă grijă de una singură de copii. Dacă ai grijă de cei mici, Josefina poate merge la muncă şi asta înseamnă un venit în plus pentru noi. Trebuie să punem cu toţii umărul. O să ai şi în tabără ceva de lucru – de măturat estrada în fiecare după-amiază –, iar pentru asta o să ne scadă în fiecare lună câte ceva din chirie. O să-ţi arate Isabel mai târziu ce ai de făcut.

— Ce e estrada? a întrebat Esperanza.

— Podeaua de lemn de afară, din mijlocul taberei. Mi-a spus Juan că o folosesc pentru întruniri şi pentru serile de dans, i-a mai spus Mama.

Esperanza a rămas cu ochii în farfurie. Nu voia să rămână în tabără cu bebeluşii pe cap.

— Miguel unde e?

— A plecat deja în Bakersfield cu alţi bărbaţi ca să caute de lucru la căile ferate, i-a spus Alfonso.

Isabel a ieşit şi ea din dormitor frecându-se la ochi.

— *Mi sobrina*, nepoata mea, a spus Hortensia îmbrățișând-o. Du-te să-i saluți pe mama și tata înainte să plecăm la muncă.

Isabel a îmbrățișat-o și a fugit pe ușă.

Esperanza a rămas studiind-o pe Mama în timp ce aceasta își pregătea pentru prânz *un burrito de frijoles* și înfășura în hârtie *tortilla* proaspătă umplută cu fasole pinto. Arăta altfel. Să fi fost rochia de bumbac și șorțul mare și înflorat legat la mijloc? Nu, era mai mult de-atât.

— Mama! Părul tău! s-a mirat Esperanza.

Părul Mamei cădea pe spate într-o coadă lungă, aproape atingându-i mijlocul. Esperanza nu o mai văzuse niciodată pe Mama cu părul așa. Întotdeauna îl avusese strâns într-un coc împletit frumos sau, dacă era seară și se pregătea de culcare, atunci îl pieptăna și îl lăsa liber. Mama părea mai scundă și parcă nu mai era ea. Esperanzei nu-i plăcea.

Mama a ridicat mâna și și-a mângâiat ceafa. Părea stânjenită.

— M-am gândit că... nu o să-mi pot pune o pălărie dacă am părul prins. Și parcă e mai potrivit așa, nu crezi? Până la urmă, azi mă duc la muncă, nu la *fiesta*.

A îmbrățișat-o pe Esperanza.

— Trebuie să plecăm. Camionetele vin la 6:30 ca să ne ducă la magazii. Ai grijă de copii și stai cu Isabel. Ea știe bine tabăra.

În timp ce ieșeau cu toții afară, Esperanza a surprins-o pe Mama ridicând mâna și atingându-și șovăitoare ceafa.

După ce a terminat de mâncat, Esperanza s-a dus afară și a rămas privind din prag. În fața ei, în loc să se ridice un nou șir de barăci, baraca lor era în ultimul rând, cu fața spre câmpuri. Drept înainte, dincolo de un drum de pământ, se întindeau tufe de liliac și un dud care arunca o umbră deasă pe o masă de lemn. Dincolo de șirul de copaci se întindeau câmpurile de vie cu vița încă bogată. În dreapta, dincolo de o bucată de pământ acoperită de o iarbă verde, se întindea drumul principal. Un camion încărcat cu marfă a trecut lăsând în urmă un nor de praf.

Un miros înțepător plutea în aer chiar și după ce camionul trecuse și Esperanza și-a dat seama că probabil era plin cu ceapă, cu primele foi sfâșiate de vânt. Un alt camion l-a urmat. Mirosul i-a luat din nou cu asalt simțurile.

Era devreme încă și aerul era răcoros, dar soarele ardea și știa că în curând va fi foarte cald. Găinile ciuguleau și băteau cu ciocurile pe treptele din fața barăcii. Probabil că erau fericite că au scăpat de tren. Esperanza le-a ușuit din calea ei, întorcându-se către cealaltă ușă. Cei mici erau încă în pijama. Isabel se chinuia să-i dea de mâncare lui Lupe fulgii ei de ovăz, în timp ce Pepe se târa pe podea, mânjit de cerealele care i se lipiseră de obraji. De cum a văzut-o pe Esperanza s-a întins spre ea.

— Hai să-i curățăm și apoi îți arăt tabăra, a spus Isabel.

Mai întâi Isabel a dus-o pe Esperanza pe estrada care trebuia măturată și i-a arătat unde găsește măturile. Apoi au mers printre rândurile de barăci, fiecare cu câte un copil în brațe. În timp ce treceau pe lângă

uşile deschise, Esperanza simţea deja mirosul de fasole şi ceapă lăsate la foc mic pentru cină. Femeile cărau ciubere de tablă sub umbra copacilor. Un grup de băieţi îşi pasau o minge de la unul la altul, pe o stradă prăfuită, ridicând colbul în aer. O fetiţă îmbrăcată cu un maiou bărbătesc drept rochiţă a dat fuga la Isabel şi a prins-o de mână.

— Ea e Silvia. E prietena mea cea mai bună. De săptămâna viitoare mergem la şcoală împreună.

Silvia s-a întors şi a apucat-o pe Esperanza de mână.

Esperanza s-a uitat la mâinile murdare ale Silviei. Fata i-a zâmbit larg în timp ce primul gând al Esperanzei a fost să-şi tragă mâna şi să se ducă repede să se spele. Apoi şi-a amintit de bunătatea pe care Mama o arătase faţă de femeia din tren şi de dezamăgirea pe care o simţise pentru cum se purtase Esperanza. Nu voia să o facă pe Silvia să plângă trăgându-şi mâna. Şi-a plimbat privirea peste tabăra prăfuită gândindu-se că trebuie să fie greu să te menţii curat într-un asemenea loc. I-a strâns mâna Silviei şi i-a spus:

— Şi eu am o prietenă foarte bună. O cheamă Marisol şi locuieşte în Aguascalientes.

Isabel i-a făcut cunoştinţă Esperanzei cu Irene şi Melina, două femei care întindeau rufe la uscat pe o sârmă lungă care şerpuia printre barăci până la un copac. Irene avea părul grizonant prins în coadă. Melina nu părea cu mult mai mare decât Miguel şi deja avea un copilaş.

— Am auzit povestea despre cum aţi venit din Aguascalientes, a spus Melina. Soţul meu e de acolo. A muncit pentru señor Rodriguez.

Esperanzei i s-a luminat chipul la auzul veştii.

— L-a cunoscut pe tata de când era copil. Crezi că soţul tău a cunoscut-o pe Marisol, fata lui señor Rodriguez?

Melina a râs:

— Nu, nu. Sunt sigură că nu. Era *un campesino*, muncea pământul. Nu îi cunoştea pe ai casei.

Esperanza se simţea ciudat şi n-a vrut să o facă pe Melina să recunoască faptul că soţul ei era o slugă. Dar Melina nu părea deranjată şi a început să enumere şi alte ferme din Aguascalientes la care bărbatul ei muncise.

Isabel a tras-o pe Esperanza de braţ.

— Trebuie să schimbăm copiii.

Mergând înapoi spre baracă, a spus:

— Sunt mamă şi fiică. Vin tot timpul să stea de vorbă cu mama şi să croşeteze.

— Cum de ştiu deja totul despre noi?

Isabel a ridicat mâna şi a bătut din degete, mimând o gură care vorbeşte.

— Toată lumea din tabără ştie totul despre toată lumea.

— Ştii să schimbi un scutec? a întrebat-o Esperanza când au ajuns la baracă.

— Normal, a spus Isabel. Eu îi schimb şi tu poţi să limpezeşti scutecele. Trebuie să spălăm şi nişte rufe.

Esperanza s-a uitat la copila care a întins amândoi bebeluşii odată, le-a desfăcut scutecele, i-a şters la fund şi le-a pus apoi scutece curate.

Isabel i-a dat Esperanzei grămăjoarele puturoase şi i-a zis:

— Du-le la toaletă şi lasă-le acolo. O să umplu eu o albie cu apă.

Esperanza le-a ţinut la un braţ distanţă şi aproape că a fugit până la toalete. Alte câteva camioane cu ceapă au trecut pe lângă tabără, mirosul lor luându-i nasul şi ochii cu asalt aproape la fel de mult ca scutecele. Până s-a întors, Isabel umpluse deja două albii cu apă de la pompă şi acum învârtea săpunul într-una dintre ele. Un măngălău de lemn era sprijinit de marginea uneia dintre albii.

Esperanza s-a apropiat ezitând de copaie, cu privirea aţintită în apă. Bucăţele de coji de ceapă pluteau la suprafaţa apei cu săpun. A apucat un scutec de un colţ şi l-a scufundat de câteva ori în apă, fără să-şi ude mâna. După câteva secunde a ridicat uşurel scutecul din apă.

— Şi acum? a întrebat.

— Esperanza, trebuie frecate. Uite aşa.

Isabel s-a apropiat de ea, a luat scutecele şi le-a cufundat în apa care îi ajungea până la coate. Apa s-a întunecat imediat. A dat bine cu săpun pe scutece, apoi le-a frecat cu putere de măngălăul de lemn şi le-a stors bine. Le-a pus apoi în cealaltă albie, unde le-a luat din nou la clătit şi la stors. Isabel a vânturat scutecele curate şi le-a agăţat pe sfoara întinsă între arbuştii de liliac şi duzi. Apoi a trecut la haine. Esperanza era uimită. Nu spălase niciodată nimic şi Isabel, care avea doar opt ani, făcea ca totul să pară atât de uşor.

Isabel s-a uitat la Esperanza nedumerită.

— Nu ştii să speli haine?

— Păi, de obicei Hortensia lua toate lucrurile şi le ducea la spălătorie. Şi servitoarele... ele întotdeauna...

S-a uitat la Isabel şi a dat din cap în semn de nu.

Isabel s-a uitat la ea cu ochi mari şi plini de îngrijorare.

— Esperanza, de săptămâna viitoare, când eu o să mă duc la şcoală, tu o să rămâi aici şi o să te ocupi singură de copii. Şi atunci o să speli şi rufe.

Esperanza a respirat adânc şi a spus cu voce stinsă:

— O să învăţ.

— Şi puţin mai târziu trebuie să mături estrada... ştii să dai cu mătura?

— Desigur, a zis Esperanza.

Văzuse oameni dând cu mătura de multe ori. De foarte, foarte multe ori, a încercat ea să se liniştească. În plus, era deja prea stânjenită că nu ştia să spele ca să mai recunoască şi altceva în faţa Isabelei.

Isabel a rămas cu cei mici cât timp Esperanza s-a dus să dea cu mătura pe estradă. Tabăra era cufundată în linişte şi, chiar dacă se apropia seara, soarele ardea la fel de tare. A făcut rost de o mătură şi s-a îndreptat spre platforma de lemn. Coji uscate şi fragile de ceapă erau împrăştiate peste tot. Esperanza nu ţinuse niciodată o mătură în mână. Dar o văzuse pe Hortensia măturând şi acum încerca să-şi amintească. Cât de greu putea fi? A prins cu amândouă mâinile coada măturii de la jumătate şi a început să o balanseze înainte şi înapoi. Se legăna haotic. Mişcarea părea stângace şi tot praful de pe scândurile de lemn s-a ridicat într-un nor. Cojile de ceapă au zburat în aer în loc să se adune într-o grămăjoară ordonată aşa cum făcea Hortensia. Coatele Esperanzei nu

ştiau ce aveau de făcut şi nici braţele ei. Simţea şiroaiele de transpiraţie alunecându-i pe gât. S-a oprit pentru o clipă şi s-a uitat la mătură ca şi cum ar fi aşteptat de la ea să se supună. Mai hotărâtă, a luat-o de la capăt. Nici nu observase cele câteva camionete care opriseră în preajmă şi din care deja coborau primii muncitori. Şi atunci le-a auzit. Mai întâi câteva chicoteli şi apoi zgomotul a devenit din ce în ce mai puternic. S-a întors. Un grup de femei râdeau de ea. Şi în mijlocul grupului se afla Marta, arătând cu degetul înspre ea.

— *La Cenicienta!* Cenuşăreasa! a râs ea.

Cu obrajii arzându-i de ruşine, Esperanza a aruncat mătura şi a fugit în baracă. Odată ajunsă în camera ei, s-a aşezat pe marginea patului. Obrajii i s-au aprins din nou amintindu-şi momentul ridicol de mai devreme. Era tot acolo, cu ochii fixaţi pe perete, când Isabel şi-a făcut apariţia.

— Am spus că pot să muncesc. I-am spus Mamei că pot să fiu de folos. Dar eu nu sunt în stare nici măcar să spăl rufe sau să dau cu mătura. Ştie toată tabăra acum?

Isabel s-a aşezat pe patul de alături şi a bătut-o uşor pe spate.

— Da.

Esperanza a oftat.

— N-o să mai fiu niciodată în stare să-mi arăt faţa.

Şi-a ascuns chipul în palme până când a mai auzit pe cineva intrând în cameră.

Esperanza a ridicat privirea, iar în faţa ei era Miguel, cu o mătură şi un făraş în mână. Dar nu râdea. Şi-a plecat ochii şi şi-a muşcat buza ca să nu izbucnească în plâns în faţa lui.

El a închis uşa şi, stând în faţa ei, i-a spus:

— De unde să ştii tu să mături o podea? Singurul lucru pe care l-ai învăţat vreodată a fost cum să dai ordine. Nu e vina ta pentru asta. Anza, uită-te la mine.

Şi-a ridicat privirea.

— Fii atentă, i-a spus el, cu o expresie foarte serioasă. Ţii mătura aşa. O mână aici şi cealaltă aici.

Esperanza se uita.

— Apoi o împingi aşa. Sau o tragi aşa spre tine. Ţine, încearcă şi tu, i-a spus, dându-i mătura.

Esperanza s-a ridicat încet şi a luat mătura din mâinile lui Miguel. I-a aşezat el mâinile pe coadă. A încercat să facă exact aceleaşi mişcări pe care le văzuse mai devreme la el, dar ale ei erau prea largi.

— Fă mişcări mai scurte, i-a spus el urmărind-o. Şi dă într-o singură direcţie.

Ea i-a urmat sfatul întocmai.

— Acum, după ce ai adunat toată mizeria într-o grămadă, apucă mătura de aici, mai din capăt, şi împinge toată murdăria în făraş.

Esperanza a adunat mizeria.

— Vezi că poţi?

Miguel a ridicat din sprâncenele lui groase, zâmbind.

— Într-o bună zi s-ar putea să devii o menajeră foarte bună.

Isabel a chicotit.

Esperanza încă nu găsea nimic amuzant în toată situaţia asta. Totuşi cumva a reuşit să mormăie:

— Mulţumesc, Miguel.

El a rânjit şi a făcut o plecăciune:

— La dispoziţia ta, *mi reina*.

Dar de data asta vocea lui era blândă.

Esperanza şi-a amintit că plecase să-şi caute de muncă la calea ferată.

— Ţi-ai găsit o slujbă?

Zâmbetul lui s-a stins. Şi-a băgat mâinile în buzunare şi a ridicat din umeri.

— E frustrant. Pot să repar orice motor. Dar ei angajează mexicani numai ca să pună liniile ferate şi să sape şanţuri, nu ca mecanici. M-am hotărât să lucrez la câmp până când o să reuşesc să conving pe cineva să-mi dea o şansă.

Esperanza a clătinat din cap.

După ce a părăsit camera, Isabel a spus:

— Îţi spune *mi reina*. Vrei să-mi povesteşti despre viaţa ta ca regină?

Esperanza s-a aşezat pe saltea şi a bătut cu palma locul de lângă ea. Isabel s-a aşezat.

— Isabel, o să-ţi povestesc totul despre cum trăiam eu înainte. Despre petreceri şi şcoli particulare şi cele mai frumoase rochii. O să-ţi arăt chiar şi păpuşa minunată pe care papa o cumpărase pentru mine, dar numai dacă mă înveţi să pun scutece bebeluşilor, să spăl şi...

— Dar astea sunt lucruri atât de uşoare! i-a tăiat Isabel vorba.

Esperanza s-a ridicat şi a început cu grijă să exerseze mişcările cu mătura.

— Pentru mine nu sunt uşoare.

Las almendras
Migdalele

— *Ay*, mă doare gâtul, s-a plâns Mama în timp ce-şi masa ceafa.

— Pe mine nu mă doare gâtul. În schimb am braţele umflate, a spus Hortensia.

— Aşa păţeşte toată lumea, le-a zis Josefina. Când începi munca în magazie, trupul nu te ascultă, dar în timp o să vă obişnuiţi cu munca.

Toată lumea se întorsese în acea seară acasă obosită şi plângându-se de tot felul de dureri. S-au adunat cu toţii într-o baracă pentru cină, aşa că fusese aglomerat şi multă gălăgie. Josefina a încălzit o oală cu fasole şi Hortensia a pregătit *tortillas* proaspete. Juan şi Alfonso s-au pus la vorbă despre recoltă, în timp ce Miguel şi Isabel se jucau cu bebeluşii, făcându-i să ţipe de râs. Mama a gătit *arroz* şi Esperanza se minuna că ştiuse exact cât să-l călească în ulei cu ceapă şi boia. Esperanza a tăiat *tomates* pentru salată sperând că nu va scoate nimeni o vorbă despre măturat. Se bucura că ziua se sfârşise. Numai mândria ei avusese de suferit.

Isabel a luat o *tortilla* proaspătă, a presărat-o cu sare, a rulat-o ca pe o ţigară şi i-a fluturat-o lui Miguel pe dinainte.

— De ce nu mă lăsaţi tu şi tío Alfonso să merg cu voi în spatele barăcii?

— Ş-şşt! a făcut el. E o surpriză.

— De ce sunteţi atât de secretoşi? a întrebat Esperanza.

Dar nici Alfonso, nici Miguel nu i-au răspuns. N-au făcut decât să-i zâmbească în timp ce-şi pregăteau farfuriile.

Au luat cina, dar, înainte să taie un pepene ca desert, Alfonso şi Miguel s-au făcut nevăzuţi, cu instrucţiuni clare ca nimeni să nu-i urmărească.

— Ce pun la cale? a întrebat Isabel.

Hortensia a ridicat din umeri ca şi cum nu ar fi avut habar de nimic.

Miguel s-a întors chiar înainte de apus.

— Señora şi Esperanza, avem ceva să vă arătăm.

Esperanza s-a uitat la Mama. Fără îndoială, Mama era la fel de nedumerită ca şi ea. L-au urmat cu toţii pe Miguel acolo unde îi aştepta Alfonso.

În spatele barăcii se afla o albie veche tăiată la un capăt. Fusese întoarsă pe o parte, alcătuind parcă un altar în jurul unei statui de plastic ce o înfăţişa pe Fecioara din Guadalupe. Cineva construise o grotă miniaturală pe fundul albiei. De jur împrejur o întindere destul de mare de pământ fusese îngrădită cu beţe şi sfoară şi plantată cu tulpini spinoase, fiecare cu doar câteva ramuri.

Isabel a oftat.

— E minunat. Aia e statuia noastră?

Josefina i-a răspuns cu o mişcare a capului.

— Dar trandafirii vin de departe.

Esperanza i-a cercetat chipul lui Miguel, cu privirea plină de speranţă.

— Sunt ai lui Papa?

— Da, sunt trandafirii tatălui tău, i-a răspuns Miguel zâmbind.

Alfonso săpase cercuri în jurul fiecărui butuc, *casitas*, căsuţe, care formau şanţuri ca să poată fi udaţi din belşug. Aşa cum procedase şi în Aguascalientes.

— Dar cum e posibil?

Esperanza îşi amintea grădina de trandafiri neagră ca un cimitir.

— După incendiu, eu şi tata am început să săpăm după rădăcini. Multe erau încă sănătoase. Am adus butaşii tocmai din Aguascalientes. Şi de asta a trebuit să-i udăm tot timpul. Credem că se vor prinde. După un timp, o să vedem şi câţi vor înflori.

Esperanza s-a aplecat să vadă mai de-aproape butaşii fixaţi în îngrăşământ. Erau cioturoşi şi fără nicio frunză, dar atât de frumos plantaţi. Şi-a amintit de noaptea de dinainte de incendiu, când văzuse trandafirii pentru ultima oară şi vrusese să o roage pe Hortensia să-i facă un ceai de măceşe. Dar n-a mai avut ocazia. Acum, dacă înfloreau, putea sorbi amintirile trandafirilor care îl cunoscuseră pe Papa. S-a uitat la Miguel, clipind des ca să-şi alunge lacrimile.

— Care e al tău?

Miguel a arătat cu degetul spre unul dintre butaşi.

— Al meu care e?

I-a zâmbit şi i-a făcut semn spre cel care era cel mai apropiat de peretele barăcii şi care deja avea o scăriţă de nuiele improvizată sprijinită de perete.

— Ca să te poţi căţăra, i-a spus el.

Mama dădea ocol, atingând cu grijă fiecare altoi. I-a luat mâinile lui Alfonso şi i le-a sărutat pe fiecare parte. Apoi a făcut acelaşi lucru şi cu Miguel.

— *Muchas gracias*, le-a spus.

Mama s-a întors pe urmă spre Esperanza.

— Ţi-am spus că inima tatălui tău ne va găsi oriunde vom merge.

A doua zi dimineaţă, Hortensia a pus o bucată de pânză în dreptul ferestrei şi i-a trimis apoi pe Alfonso, Miguel şi Juan cu bebeluşii în camera de alături. Hortensia, Mama şi Josefina au adus nişte albii mari pe care le-au umplut pe jumătate cu apă rece. Între timp au încălzit pe plită oale cu apă şi au pregătit scăldătoarele. Esperanza ardea de nerăbdare să intre în cadă. Tot ce făcuseră de când ajunseseră fusese să se spele pe faţă şi pe braţe cu apă rece de la robinet. Nu mai făcuse o baie adevărată de când plecase din Aguascalientes. Dar venise ziua de sâmbătă şi era seară de *jamaica* şi toţi din tabără se spălau. Toată lumea făcea baie, îşi călca hainele şi se spăla pe cap ca să-şi onduleze părul.

Hortensia o ajutase pe Esperanza să se spele încă de când era mică şi aveau un program bine stabilit. Esperanza stătea lângă albie, cu braţele întinse, în timp ce Hortensia îi dădea hainele jos. Apoi intra în apă şi încerca să nu se foiască prea mult când Hortensia o spăla. Îşi lăsa apoi capul pe spate, cu ochii închişi, iar Hortensia îi limpezea părul. În cele din urmă se ridica şi dădea din cap, semnalul la care Hortensia ştia că trebuie să înfăşoare prosopul în jurul ei.

Esperanza s-a dus la una din albii şi a întins mâinile, aşteptând. Josefina s-a uitat la Hortensia cu sprâncenele ridicate.

— Esperanza, ce faci? a întrebat-o Isabel.

Mama s-a dus la Esperanza şi i-a spus cu glas şoptit:

— Mi-am închipuit că acum eşti destul de mare ca să te speli singură, nu crezi?

Esperanza şi-a lăsat repede mâinile în jos, în urechi răsunând vocea batjocoritoare a Martei: „N-o să stea nimeni după tine."

— Da, Mama, a spus ea, şi pentru a doua oară în doar două zile şi-a simţit obrajii cuprinşi de flăcări pe când ochii tuturor erau aţintiţi asupra ei.

Hortensia s-a apropiat de Esperanza şi, punându-şi braţul în jurul ei, a spus:

— Suntem învăţate să facem lucrurile într-un anumit fel, nu-i aşa, Esperanza? Dar mă gândesc că nu sunt prea bătrână ca să mă schimb. O să ne ajutăm una pe cealaltă. Eu o să-ţi desfac nasturii la care nu ajungi, şi tu o s-o ajuţi pe Isabel. Bine? Josefina, avem nevoie de mai multă apă caldă în albii. *Ándale*, repejor!

În timp ce Hortensia o ajuta să-şi dea jos bluza, Esperanza i-a şoptit:

— Mulţumesc.

Isabel şi Esperanza s-au băgat primele în scăldătoare, apoi şi-au plecat capetele ca să-şi spele şi părul. Mama şi Josefina le turnau căni cu apă caldă ca să se limpezească de săpun. Femeile şi-au aşteptat rândul, făcând drumuri până la plită şi înapoi ca să care apă caldă. Esperanzei îi plăcea să fie cu ele în cămăruţă, stând de vorbă, râzând şi clătindu-şi una alteia părul.

Josefina și Hortensia au luat la rând toate bârfele care circulau prin tabără. Mama stătea în combinezon și îi pieptăna Isabelei părul încâlcit. Femeile s-au ajutat una pe cealaltă și, când a venit rândul Hortensiei să aibă nevoie de apă caldă, Esperanza a dat fuga la plită înaintea tuturor.

Spălate și îmbrăcate cu haine curate, cu părul încă umed, Esperanza și Isabel au ieșit afară și s-au așezat la masa de lemn de sub copaci. Josefina le dăduse un săculeț cu migdale ca să le decojească.

Isabel s-a aplecat și a început să-și pieptene părul în aerul răcoros.

— Vii și tu diseară la *jamaica*? a întrebat.

La început Esperanza n-a răspuns. De când se făcuse de rușine cu o zi înainte, nu mai ieșise din baracă.

— Nu știu. Poate.

— Mama zice că e mai bine să uiți ce s-a întâmplat și să-i înfrunți pe oameni. Și dacă te șicanează ar trebui să râzi pur și simplu, a spus Isabel.

— Știu, i-a răspuns Esperanza, fluturându-și părul care era aproape uscat.

A răsturnat nucile pe masă și a luat o migdală ascunsă încă în coaja ei plată. Învelișul exterior, moale și scămos, arăta ca două palme lipite una de cealaltă, care protejau ceva adăpostit înăuntru. Esperanza l-a îndepărtat și a dat de coaja migdalei. I-a rupt marginile și a desfăcut cochilia lemnoasă, apoi a scos miezul din culcușul lui și l-a mâncat.

— Bănuiesc că va fi și Marta acolo diseară.

— Probabil, i-a răspuns Isabel. Cu toate prietenele ei.

— Ea cum de știe engleză?

— S-a născut aici, la fel şi mama ei. Au cetăţenie, a spus Isabel, ajutând-o să decojească migdalele. Tatăl ei a venit din Sonora în timpul revoluţiei. Nici măcar n-au fost vreodată în Mexic. Sunt o mulţime de copii în tabără care n-au călcat niciodată în Mexic. Totuşi tatei nu-i place când vine Marta la serile noastre de *jamaicas* pentru că le vorbeşte mereu oamenilor despre grevă. Aproape că a izbucnit o grevă în timpul culesului de migdale, dar nu s-au adunat destui oameni care să refuze să mai muncească. Mama spune că dacă ar fi fost o grevă am fi fost nevoiţi să mergem în livadă şi să scuturăm chiar noi copacii pentru migdalele astea.

— Înseamnă că suntem norocoşi. Ce vrea mama ta să facă din nucile astea?

— *Flan de almendra*, a spus Isabel. O să vândă feliile la *jamaica* din seara asta.

Esperanzei i-a lăsat gura apă. Tarta de migdale era unul dintre deserturile ei preferate.

— Atunci m-am hotărât. O să vin şi eu.

Estrada era puternic luminată. Bărbaţii din tabără, îmbrăcaţi în cămăşi apretate şi cu pălării de cowboy pe cap, stăteau pe scaune, acordându-şi chitarele şi viorile. Rânduri lungi de mese erau acoperite cu feţe de masă strălucitoare pe care femeile vindeau *tamales*, dulciuri şi specialitatea *agua de Jamaica*, punci din apă de hibiscus făcut cu boboci de hibiscus mexican. Pe fiecare masă de lemn erau sticle de rachiu şi un rând de scaune înconjura ringul de dans, pentru cei care voiau să se uite. Acolo s-au aşezat Mama şi Hortensia, să stea de vorbă

cu alte femei. Esperanza a rămas aproape de ele, urmărind mulțimea tot mai numeroasă.

— De unde vin toți oamenii ăștia? a întrebat.

Noaptea trecută îl auzise pe Juan spunând că în tabăra lor locuiau aproape două sute de oameni, dar păreau să fie mult mai mulți.

— Petrecerile astea sunt foarte cunoscute. Oamenii vin la *fiestas* și din alte tabere, a zis Josefina. Chiar și din Bakersfield.

Când a început muzica, toată lumea s-a înghesuit în jurul estradei, bătând din palme și cântând. Oamenii au început să danseze chiar și în spațiul din jurul scenei. Copiii alergau peste tot, fugărindu-se unii pe alții și ascunzându-se. Bărbații îi țineau pe copilașii mai mici pe umeri, iar femeile țineau sugarii înfășați la piept și toți se legănau pe ritmul muzicii micii orchestre.

După o vreme, Esperanza a plecat de lângă Mama și ceilalți și a început să se gândească, în timp ce rătăcea prin mijlocul mulțimii zgomotoase, cât e de ciudat să fie înconjurată de atâția oameni și totuși să se simtă atât de singură. A văzut un grup de fete care păreau cam de vârsta ei, dar stăteau toate grămadă. Își dorea mai mult decât orice să fi fost Marisol acolo.

Isabel a găsit-o și a luat-o de mână.

— Esperanza, vino să vezi!

Esperanza s-a lăsat condusă prin mulțime. Cineva adusese o lădiță cu pisoi. Un grup de fete stăteau înghesuite în jurul cutiei de carton, gângurind și legănându-i. Era evident că Isabel își dorea unul cu disperare.

— Mă duc să o întreb pe mama ta, i-a șoptit Esperanza.

Şi-a croit din nou drum prin mulţime ca să o găsească pe Josefina, iar când aceasta i-a spus că da, Esperanza practic a fugit înapoi la Isabel. Dar, când a ajuns, se adunase o mulţime şi mai mare şi părea că între timp s-a mai întâmplat ceva.

Marta şi unele dintre prietenele ei stăteau în remorca unei camionete parcate în apropiere, fiecare dintre ele cu câte pisoi în mână.

— Asta suntem şi noi! a strigat ea. Nişte animăluţe supuse. Şi aşa suntem trataţi pentru că nu avem curaj să vorbim. Dacă nu cerem ceea ce prin drept ni se cuvine, nu o să primim niciodată nimic. Aşa vrem să trăim?

Ţinea pisoiul de ceafă, scuturându-l prin aer. Animalul atârna moale în faţa mulţimii.

— Fără să avem nişte case decente şi depinzând de mila celor mai puternici decât noi, mai avuţi decât noi?

Isabel tremura, cu ochii plini de groază.

— O să-i dea drumul?

— Poate că tot ce vrea mâţa aia e să-şi hrănească familia! a strigat un bărbat din mulţime. Poate că nu dă doi bani pe ce fac celelalte mâţe.

— Señor, chiar nu te deranjează câtuşi de puţin că unii dintre *compadres* o duc mai bine decât alţii? a strigat una dintre prietenele Martei. Peste două săptămâni intrăm în grevă. Când începe culesul bumbacului. Pentru salarii mai mari şi locuinţe mai bune.

— Noi nu culegem bumbac la ferma asta! a strigat un alt bărbat din tabăra lor.

— Ce mai contează? a ţipat Marta. Dacă ne oprim cu toţii din muncit, dacă toţi mexicanii sunt *juntos*, împreună...

A ridicat pumnul strâns în aer.

— Atunci poate vom avea cu toţii de câştigat.

— E un risc pe care nu ni-l putem asuma! i-a strigat bărbatul. Noi vrem doar să muncim. De asta am venit aici. Pleacă din tabăra noastră!

Uralele s-au ridicat în jurul lui. Oamenii au început să se îmbrâncească şi atunci Esperanza a prins-o pe Isabel de mână şi a tras-o într-o parte.

Un bărbat tânăr a sărit în camionetă şi a pornit motorul. Marta şi prietenele ei au aruncat pisoii pe câmp. Apoi i-au tras pe unii dintre susţinătorii lor în remorcă, lângă ele, iar aceştia au ridicat braţele scandând:

— *Huelga! Huelga!* Grevă! Grevă!

— De ce e atât de furioasă? a întrebat Esperanza în timp ce se întorcea la baracă câteva ore mai târziu cu Josefina, Isabel şi bebeluşii, lăsându-i pe ceilalţi să stea până mai târziu.

Isabel ducea în braţe un pisoi moale, portocaliu-închis, care tot mieuna.

— Ea şi mama ei s-au tot mutat ca să găsească de lucru, uneori de la un capăt la altul al ţării, a spus Josefina. Muncesc oriunde este ceva de cules. Taberele alea, taberele de migratori, sunt cele mai rele.

— Cum era în El Centro? a întrebat Isabel.

— Mai rău. Tabăra noastră munceşte pentru o companie şi oamenii de aici nu pleacă. Unii locuiesc aici de mulţi ani. De asta am venit în ţara asta. Să muncim. Să avem grijă de familiile noastre. Să ne luăm cetăţenia. Avem noroc că tabăra noastră este mai bună decât

majoritatea. Mulţi dintre noi nu vrem să avem de-a face cu greva pentru că nu ne permitem să ne pierdem locurile de muncă. În plus, ne-am obişnuit cu mersul lucrurilor din mica noastră comunitate.

— Vor să facă grevă ca să primească locuinţe mai bune? a întrebat Esperanza.

— Asta şi salarii mai mari pentru culegătorii de bumbac, a zis Josefina. Primesc doar şapte cenţi pe jumătate de kilogram de bumbac cules. Vor zece cenţi pe jumătate de kilogram. Pare un preţ atât de mic, dar în trecut cultivatorii au spus nu. Iar acum vin şi mai mulţi oameni căutând de muncă, mai ales din Oklahoma, unde nu e de muncă, nu plouă şi speranţele sunt puţine. Dacă mexicanii intră în grevă, marii fermieri vor angaja pur şi simplu alţi lucrători. Şi atunci ce se va alege de noi?

Esperanza s-a întrebat cum s-ar descurca dacă Mama ar rămâne fără muncă. Ar fi nevoite să se întoarcă înapoi în Mexic?

Josefina a pus copiii la culcare. Apoi le-a sărutat pe Isabel şi pe Esperanza pe frunte de noapte bună şi le-a trimis în baraca de alături.

Isabel şi Esperanza s-au întins fiecare în patul ei ascultând muzica şi hohotele de râs de pe fundal. Pisoiul, după ce băuse un castronel de lapte, s-a ghemuit în braţele Isabelei. Esperanza a încercat să-şi imagineze ce înseamnă condiţii mai grele decât camera sărăcăcioasă în care dormea, cu pereţii acoperiţi de ziare ca să nu intre vântul. Puteau oare lucrurile să fie chiar mai rele de atât?

— În Mexic aveai petreceri? s-a auzit vocea somnoroasă a Isabelei.

— Da, i-a şoptit Esperanza, amintindu-şi de promisiunea de a-i povesti Isabelei totul despre viaţa ei de dinainte. Petreceri mari. Odată, mama a găzduit o petrecere la care au venit o sută de oameni. Mesele erau acoperite cu feţe de masă din dantelă, pregătite cu veselă din cristal şi porţelan şi sfeşnice din argint. Bucătăresele s-au ocupat o săptămână de pregătiri.

Esperanza a povestit mai departe, retrăind momentele extravagante, dar s-a simţit uşurată când şi-a dat seama că Isabel adormise. Din cine ştie ce motiv, după ce a auzit povestea despre Marta şi mama ei, s-a simţit vinovată să tot vorbească despre viaţa ei plină de bogăţii din Aguascalientes.

Esperanza nu dormea încă când Mama ei a venit mai târziu la culcare. O mică rază care pătrundea din cealaltă cameră a luminat suficient cât să o vadă pe Mama desfăcându-şi părul şi pieptănându-l.

— Ţi-a plăcut la petrecere? a întrebat-o Mama cu glas şoptit.

— Mi-e dor de prietenele mele, a spus Esperanza.

— Ştiu că e greu. Ştii ce-mi lipseşte mie cel mai tare? Îmi lipsesc rochiile mele.

— Mama! a spus Esperanza, râzând că mama a recunoscut aşa ceva în faţa ei.

— Şşşt! a făcut Mama. Să n-o trezeşti pe Isabel.

— Şi mie îmi lipsesc rochiile mele, dar nu pare să avem nevoie de ele aici.

— Aşa e. Esperanza, ştii cât de mândră sunt de tine? Pentru toate lucrurile pe care le înveţi.

Esperanza s-a cuibărit mai aproape de ea.

— Mâine mergem la o biserică în Bakersfield, i-a spus mama mai departe. După slujbă mergem la *una tienda*, un magazin, care se numește Cholita's. Josefina a spus că vinde rulouri de toate felurile. Și dulciuri mexicane.

S-a lăsat liniștea, auzindu-se doar respirația Isabelei.

— Pentru ce o să te rogi la biserică, Esperanza? a întrebat-o Mama.

Esperanza a zâmbit. Ea și Mama făcuseră asta de multe ori înainte să meargă la culcare.

— O să aprind o lumânare pentru Papa, i-a răspuns ea. O să mă rog ca Miguel să-și găsească o slujbă la căile ferate. O s-o rog pe Fecioară să mă ajute să am grijă de Lupe și Pepe cât timp e Isabel la școală. Și o să mă rog pentru niște acadele din nucă de cocos cu o dungă roșie în vârf.

Mama a chicotit încetișor.

— Dar cel mai mult o să mă rog ca Abuelita să se facă bine. Și să-și poată lua banii de la banca unchiului Luis. Și să vină la noi cât mai degrabă.

Mama a mângâiat-o pe Esperanza pe cap.

— Tu pentru ce o să te rogi, Mama?

— Am să mă rog pentru toate lucrurile pe care le-ai spus tu, Esperanza, și încă pentru ceva.

— Pentru ce anume?

Mama a îmbrățișat-o.

— O să mă rog pentru tine, Esperanza. Să rămâi puternică. Indiferent de ce se va întâmpla.

Las ciruelas
Prunele

În timp ce se îndreptau spre stația de autobuz, Isabel a început să-i înșire Esperanzei o listă de griji, semănând perfect cu Josefina și Mama, care de dimineață făcuseră același lucru.

— Mai întâi culcă-l pe Pepe, și, după ce adoarme, culc-o și pe Lupe. Altfel se pun pe joacă și n-o să-i mai adormi niciodată. Și Lupe nu va mânca banane...

— Știu, i-a tăiat Esperanza vorba, sprijinindu-l pe Pepe mai bine pe șold.

Isabel i-a dat-o și pe Lupe, apoi a urcat treptele autobuzului galben. S-a așezat pe un scaun liber și i-a făcut Esperanzei cu mâna pe geam. Esperanza s-a întrebat cine era oare mai îngrijorată, ea sau Isabel.

Esperanza s-a chinuit să-i ducă pe cei doi copilași înapoi la baracă. Slavă cerului că Isabel o ajutase deja să-i îmbrace și să-i hrănească! I-a așezat apoi pe podea, pe o pătură, cu niște căni de tablă și niște cuburi de lemn, apoi a pus fasolea la foc pe plită într-o oală mare. Hortensia i-o pregătise mai devreme cu o ceapă mare și câțiva căței de usturoi și o instruise pe Esperanza să mai amestece în ea și să o lase să fiarbă la foc mic, turnându-i din când în când apă. A amestecat fasolea privindu-i pe Lupe și Pepe cum se joacă. „Aș vrea să mă vadă Abuelita", s-a gândit ea. „Ar fi mândră de mine."

După o vreme, Esperanza a căutat ceva de mâncare ca să-i hrănească pe copilași la prânz. Pe masă era un castronel cu prune coapte. „Ar trebui să fie destul de moi cât să le poată mesteca", și-a zis ea. A luat câteva prune, le-a scos sâmburii și le-a zdrobit cu o furculiță. Celor mici le-a plăcut la nebunie, după fiecare lingură cerând mai mult. Esperanza a mai zdrobit trei prune, iar ei au înfulecat tot. Le-a dat să mănânce până n-au mai putut și au început să se fâțâie căutându-și sticlele cu lapte.

— Gata cu prânzul, a spus Esperanza, curățându-i pe față și gândindu-se cu recunoștință că în curând va fi ora de somn.

Le-a schimbat cu grijă scutecele ude, amintindu-și de toate indicațiile Josefinei și ale Isabelei. Mai întâi l-a culcat pe Pepe, cu biberonul, cum i se spusese, și după ce a adormit a pus-o pe Lupe lângă el. Esperanza s-a întins și ea, întrebându-se de ce se simte atât de obosită, și a adormit.

S-a trezit cu Lupe scâncind și din cauza unei duhori înfiorătoare. Un lichid maro se scurgea din scutecul ei. Esperanza a ridicat-o și a scos-o din cameră ca să nu-l trezească pe Pepe. A înfășurat-o într-un scutec curat, iar pe cel murdar l-a făcut ghem și l-a lăsat lângă ușă până când avea să-l ducă la toalete. După ce a culcat-o pe Lupe, Pepe s-a ridicat în capul oaselor, în aceeași stare ca sora lui. I-a schimbat și lui scutecul. După ce a curățat amândoi copiii, i-a lăsat în pat și a dat fuga la toalete să cureță scutecele. Apoi s-a întors fuga la baracă.

Un alt miros a întâmpinat-o. Fasolea! Uitase să mai pună apă. Când a verificat oala, părea să fie prinsă doar pe fund, așa că a turnat apă și a mestecat.

Copilaşii au început să plângă şi nu s-au mai culcat. Amândoi şi-au murdărit din nou scutecele. Grămada de cârpe din faţa uşii se făcuse şi mai mare. „Probabil sunt bolnavi", s-a gândit Esperanza îngrijorată. „Să fie gripă sau ceva ce au mâncat?" Nu mai fusese nimeni bolnav în ultima vreme. Şi ei ce mâncaseră? Lapte şi prune. „Prunele", a oftat ea. Probabil au fost prea grele pentru stomacul lor.

Ce-i dădea Hortensia când era mică şi se îmbolnăvea? A încercat să-mi amintească. Zeamă de orez. Dar cum se făcea asta? Esperanza a pus o cratiţă pe plită cu o cană de orez. Nu era sigură de câtă apă să pună, dar şi-a amintit că, atunci când orezul nu ieşea suficient de moale, Hortensia spunea mereu că îi mai trebuie apă. I-a pus apă din plin şi l-a lăsat să fiarbă. Apoi a scurs apa şi a pus-o la răcit. S-a aşezat pe podea cu cei mici şi i-a hrănit toată după amiaza cu linguriţe de zeamă de orez, numărând fiecare minut până când Isabel avea să intre pe uşă.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat-o Isabel când a intrat şi a dat cu ochii de grămada de scutece de lângă uşă.

— Li s-a făcut rău de la prune, i-a spus Esperanza, arătând cu capul spre farfuria în care le zdrobise.

— Of, Esperanza, sunt prea mici pentru prune coapte. Oricine ştie că pentru copii prunele trebuie gătite, a zis Isabela.

— Ei bine, eu nu sunt oricine! a ţipat Esperanza, cu capul plecat şi faţa ascunsă în palme.

Pepe s-a târât la ea în poală gângurind fericit.

S-a uitat la Isabel, părându-i rău că a ţipat la ea.

— N-am vrut să țip. Am avut o zi lungă. Le-am dat niște zeamă de orez și acum par să se simtă mai bine.

— Ai făcut exact ce trebuie, i-a spus Isabel surprinsă.

Esperanza a dat resemnată din cap, lăsând să-i scape un oftat de ușurare.

În acea seară n-a spus nimeni niciun cuvânt despre numărul de scutece spălate și stoarse în albia de-afară. Sau despre fasolea care fusese arsă sau despre cratița de orez din chiuvetă. Și nimeni nu a întrebat-o nimic pe Esperanza când a spus că e extenuată și că se duce la culcare mai devreme.

Recoltarea strugurilor trebuia să se termine înainte să înceapă sezonul ploilor și trebuiau culeși *rápido*, repede, așa că acum nu mai existau sâmbete și duminici, ci doar zile de muncă. Temperaturile încă nu scăzuseră sub treizeci și trei de grade, așa că, de cum pleca autobuzul care o ducea pe Isabel la școală, Esperanza îi băga pe copilași la adăpost. Le pregătea sticlele cu lapte și îi lăsa să se joace în timp ce ea făcea paturile. Apoi îi urma sfatul Hortensiei și se apuca de pregătit cina înainte să se apuce de spălat. Încă nu-i venea să creadă cât de fierbinte și de uscat era aerul. De cele mai multe ori, din momentul în care umplea sârmele de rufe întinse între copaci, abia dacă mai avea timp să-și tragă sufletul câteva minute până când soarele văii usca hainele și erau gata de adunat și de împăturit.

Irene și Melina veneau după masa de prânz și atunci Esperanza întindea o pătură la umbră. Esperanzei îi plăcea compania Melinei. Pe de o parte, era o fată care

uneori se juca cu Isabel sau Silvia sau o punea pe Esperanza la curent cu bârfele de parcă erau prietene de şcoală. Pe de altă parte, era un om mare, cu un bebeluş de crescut şi un soţ şi care seara prefera să stea cu femeile mai în vârstă şi să croşeteze.

— Tu ştii să croşetezi? a întrebat-o Melina.

— Ştiu să fac câteva ochiuri, a spus Esperanza, amintindu-şi de pătura Abuelitei, cu model în zigzag, pe care de atâtea griji nu o mai despachetase.

Melina şi-a întins pe pătură fetiţa adormită şi şi-a luat lucrul de mână. Irene a tăiat un sac de făină de 20 de kilograme, imprimat cu floricele mărunte, ca să folosească materialul pentru o rochiţă.

Esperanza i-a gâdilat pe Pepe şi Lupe şi copilaşii au început să râdă.

— Te adoră, a spus Melina. Ieri când i-ai lăsat cu mine câteva minute ca să măturі estrada au început să plângă.

Era adevărat. Cei doi copilaşi zâmbeau imediat de cum intra Esperanza în cameră, ducându-se mereu la ea, mai ales Pepe. Lupe era mai blândă şi nu-i solicita la fel de mult atenţia, dar Esperanza învăţase să fie totuşi cu ochii pe ea pentru că de multe ori încercase să plece. Dacă se întorcea cu spatele un minut, Esperanza se trezea căutând-o apoi disperată pe Lupe.

Esperanza i-a mângâiat pe spate pe Lupe şi Pepe, sperând că se vor duce curând la somn, dar păreau neobosiţi şi nu stăteau locului chiar dacă îşi primiseră biberoanele cu lapte. Cerul după-amiezii părea ciudat, colorat în galben, şi aerul era atât de uscat, încât părul moale al bebeluşilor se electriza încontinuu.

— Azi începe greva, a zis Melina. Am auzit că nu vor mai munci încă de dimineaţă.

— Toată lumea a vorbit despre asta aseară la masă, a zis Esperanza. Alfonso a spus că se bucură că toată lumea de la noi din tabără a fost de acord să continue munca. E mândru că noi nu intrăm în grevă.

Irene îşi vedea de lucrul la sac văitându-se.

— Sângele multor mexicani fierbe încă la gândul revoluţiei. Îi înţeleg pe cei care intră în grevă, dar îi înţeleg şi pe cei dintre noi care vor să-şi vadă de muncă mai departe. Cu toţii vrem aceleaşi lucruri. Să mâncăm şi să ne hrănim copiii.

Esperanza a dat din cap. Şi-a zis că dacă ea şi Mama se hotărau să o aducă şi pe Abuelita acolo, nu-şi permiteau să facă grevă. Nu acum. Nu când aveau atâta nevoie de bani şi un acoperiş deasupra capului. O îngrijorau vorbele pe care le tot auzea. Dacă nu munceau, oamenii din Oklahoma le luau bucuroşi locul. Şi atunci cum se vor descurca?

O rafală fierbinte i-a smuls Irenei sacul din mână şi l-a purtat peste câmpuri.

Copilaşii s-au ridicat în picioare speriaţi. Un alt suflu fierbinte i-a lovit, dar de data asta nu s-a mai oprit şi, când marginile păturii s-au ridicat, Lupe a prins-o pe Esperanza de mână, scâncind.

Irene s-a ridicat şi a arătat spre est. Cerul se întuneca, acoperit de nori de culoarea chihlimbarului, şi câţiva ciulini maronii au venit săltând spre fete. Un vârtej maroniu se ivea deasupra munţilor.

— *Una tormenta de polvo!* O furtună de praf! a spus Irene. Grăbiţi-vă!

Au luat copilașii și au fugit la adăpost. Irene a închis ușa și geamurile.

— Ce se întâmplă? a întrebat Esperanza.

— O furtună de praf, așa cum nu ai mai văzut, a spus Melina. Sunt îngrozitoare.

— Ce se va întâmpla cu Mama și Hortensia și ceilalți? Alfonso și Miguel... sunt pe câmp.

— O să trimită camionete după ei, a spus Irene.

Esperanza s-a uitat pe geam. Hectarele de pământ cultivat deveneau hrană pentru furtună în timp ce cerul se transforma într-o ceață maronie și învolburată. Deja nu se mai vedeau copacii aflați la câțiva metri mai în față. Apoi s-a stârnit vuietul. La început mai încet, ca o ploaie molcomă, apoi mai puternic, pe măsură ce vântul azvârlea firele de nisip lovindu-le de geamuri și de acoperișurile metalice. Praful s-a năpustit asupra barăcii, acoperind tot ce-i ieșea în cale.

— Pleacă de la fereastră! a avertizat-o Irene. Praful și vântul pot sparge sticla.

Praful fin s-a prelins în casă și au încercat să izoleze ușa îndesând cârpe pe sub ea. Esperanza nu-și putea lua gândul de la ceilalți. Isabel era la școală. Profesorii aveau grijă de ea. Dar Mama, Hortensia și Josefina era într-o magazie deschisă. Spera că mașinile se vor întoarce degrabă cu ele. Și câmpurile. Abia dacă își putea imagina. Alfonso și Juan și Miguel mai puteau respira?

Irene, Melina și Esperanza s-au așezat pe salteaua din prima cameră încercând să-i liniștească pe cei mici. Aerul încins din camera izolată nu ușura deloc lucrurile și în curând atmosfera devenise greoaie. Irene a umezit câteva prosoape cât pentru a-i șterge pe cei mici și

pentru a se șterge ele pe față. Atunci când schimbau câteva cuvinte, simțeau pământ în gură.

— Cât o să dureze? a întrebat Esperanza.

— Uneori ține ore întregi, i-a spus Irene. Mai întâi se va opri vântul, apoi se va potoli praful.

Esperanza a auzit un mieunat la ușă. A dat fuga și, împingând-o contra vântului, a crăpat-o puțin. Chiquita, pisica Isabelei, a țâșnit înăuntru. Nu se mai vedea nimic din blana ei portocalie. Pisica devenise brună.

Copilașii au adormit în cele din urmă, moleșiți de aerul încărcat. Irene avea dreptate. Vântul se oprise, dar praful încă plutea învolburat, ca și cum ar fi fost condus de o forță proprie. Irene a plecat împreună cu Melina și bebelușul ei, acoperit cu o pătură, grăbindu-se către baraca lor.

Esperanza a rămas așteptând agitată, plimbându-se de la un capăt la altul al camerei, făcându-și griji pentru ceilalți.

Autobuzul școlii a ajuns primul.

Isabel a năvălit în cameră, plângând:

— *Mi gata*, Chiquita!

Esperanza a îmbrățișat-o.

— E bine, e doar foarte murdară și se ascunde sub pat. Ești bine?

— Da, a spus Isabel. A trebuit să stăm la cantină toată după-amiaza și să ne jucăm tot felul de jocuri. Dar mi-am făcut griji pentru Chiquita.

Ușa s-a deschis din nou și în baracă a intrat Mama, cu pielea acoperită de o ciudată pojghiță maronie și cu părul plin de praf, la fel ca blana pisicii.

— O, Mama!

— Sunt bine, *mija*, a spus ea tușind.

În urma ei au apărut Hortensia și Josefina, iar Isabel și-a dus mâinile la obraji plină de îngrijorare.

— Arătați... arătați ca niște ratoni, a spus ea.

Aveau cercuri roz în jurul ochilor, căci îi ținuseră închiși pe jumătate pentru a se apăra de praf.

— Camionetele nu au reușit să găsească drumul până la magazie, așa că n-am avut încotro decât să stăm și să așteptăm, a spus Hortensia. Ne-am ascuns în dosul unor lăzi și ne-am adăpostit capetele, dar nu ne-a fost de prea mare ajutor.

Josefina a dus copilașii în cealaltă cameră, iar Mama și Hortensia s-au pus să se spele la chiuvetă, de pe brațele lor curgând o apă nămoloasă. Mama tot nu se oprise din tușit.

— Dar Alfonso, Juan și Miguel? a întrebat Esperanza.

— Dacă n-au reușit camionetele să ajungă la noi, pe câmp sigur nu au avut cum să meargă. Nu putem decât să așteptăm, a zis Hortensia, schimbând cu Mama priviri în care se citea îngrijorarea.

Câteva ore mai târziu, Juan, Alfonso și Miguel au ajuns în tabără, cu hainele îmbâcsite și maronii, tușind cu toții și dregându-și vocile la fiecare minut. Crusta de praf de pe fețele lor era atât de groasă, încât îi amintea Esperanzei de oalele de pământ crăpate.

S-au spălat pe rând în chiuvetă, în timp ce grămada de haine maronii se făcea tot mai mare în coș. Când s-a uitat afară, Esperanza aproape că vedea copacii, dar praful încă plutea greoi în aer. Mama a fost zguduită de o criză de tuse, iar Hortensia a încercat să o liniștească dându-i un pahar cu apă.

Când în sfârşit s-au aşezat cu toţii la masă, Esperanza i-a întrebat:

— Cu greva ce s-a întâmplat?

— N-a mai fost nicio grevă, a zis Alfonso. Am auzit că erau toţi pregătiţi, câteva sute. Aveau puncte de întâlnire. Dar a venit furtuna. Bumbacul a fost făcut una cu pământul, culturile sunt îngropate în pământ şi nu mai pot fi culese. Mâine nu vor mai avea de muncă pentru că aşa a fost voia Domnului.

— Şi noi ce vom face mâine? a întrebat Esperanza.

— Strugurii nu sunt atât de aproape de pământ, a spus Alfonso. Butucii de vie au fost acoperiţi de pământ, dar fructele nu au fost afectate. Strugurii sunt pregătiţi şi nu mai aşteaptă amânare. Aşa că *mañana* ne întoarcem la muncă.

A doua zi dimineaţă, cerul era albastru şi liniştit şi praful dispăruse din aer. Se aşezase peste lume, acoperind totul în jur ca o pătură din piele de căprioară. Toţi locuitorii taberei s-au scuturat de pământul fin, s-au reîntors la muncă şi apoi acasă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Într-o săptămână au terminat culesul strugurilor. Apoi, în timp ce-i ambalau, oamenii începuseră deja să vorbească despre culesul cartofilor. Programul taberei se repeta ca rândurile organizate de pe câmpuri. Puţine păreau să se fi schimbat, se gândea Esperanza, cu excepţia nevoilor pământului. Şi Mama. Mama se schimbase. Pentru că după furtună nu s-a mai oprit din tuşit.

*

— Mama, eşti atât de palidă! a spus Esperanza.

Mama a intrat cu grijă în baracă, ca şi cum ar fi făcut un efort să se ţină pe picioare, apoi s-a prăbuşit pe un scaun din bucătărie.

Hortensia îi dădea ocol neobosită.

— O să-i fac o supă de pui cu mult usturoi. Azi la muncă a trebuit să stea jos pentru că a simţit că leşină. Dar nici nu e de mirare, pentru că nu mănâncă. Uită-te la ea cât a slăbit. De când cu furtuna aia nu şi-a mai revenit şi a trecut o lună de-atunci. Cred c-ar trebui să se ducă la un doctor.

— Mama, ascult-o pe Hortensia, a insistat şi Esperanza.

Mama s-a uitat la ele cu o privire apatică.

— N-am nimic. Sunt doar obosită. Nu sunt obişnuită cu munca. Şi v-am mai spus, doctorii sunt foarte scumpi.

— Irene şi Melina trec pe aici după cină să croşeteze, a spus Esperanza.

S-a gândit că o vor binedispune pe Mama.

— Rămâi cu ele, a spus Mama. Eu o să mă întind până când va fi gata supa pentru că mă doare capul. Apoi, după cină, o să mă duc direct la somn, să mă odihnesc cum trebuie. O să fiu bine.

A tuşit, s-a ridicat de pe scaun şi s-a îndreptat agale spre dormitor.

Hortensia i-a aruncat o privire Esperanzei clătinând din cap.

Câteva ore mai târziu, Esperanza s-a aplecat deasupra Mamei.

— E gata supa, Mama.

Dar femeia a rămas nemişcată.

— Mama, hai la masă, a spus Esperanza, atingându-i mâna şi clătinând-o uşor.

Mâna Mamei ardea de fierbinţeală, obrajii îi erau roşii ca focul şi nu deschidea ochii.

Esperanza a simţit cum o cuprinde groaza şi a ţipat:

— Hortensia!

Au chemat doctorul. Era un american palid şi blond, dar vorbea perfect spaniola.

— Pare foarte tânăr ca să fie doctor, a spus Hortensia.

— A mai venit şi altă dată în tabără şi oamenii au încredere în el, a spus Irene. În plus, nu sunt mulţi doctori care să vină până aici.

Alfonso, Juan şi Miguel s-au aşezat pe treptele de la intrare aşteptând. Isabel s-a aşezat pe saltea, cu ochii plini de îngrijorare. Esperanza nu avea stare. S-a furişat pe lângă uşa dormitorului încercând să afle ce se întâmpla înăuntru.

Când în sfârşit a ieşit din cameră, medicul avea o figură aspră. S-a îndreptat spre masa la care erau aşezate toate femeile. Esperanza venea în spatele lui. Doctorul i-a chemat şi pe bărbaţi şi a aşteptat până când s-a adunat toată lumea.

— Are febra văii.

— Ce înseamnă asta? a întrebat Esperanza.

— Este o afecţiune a plămânilor provocată de praf. Uneori, când oamenii se mută în zona asta şi nu sunt

obișnuiți cu aerul de aici, praful le ajunge în plămâni și provoacă o infecție.

— Dar pe toți ne-a prins furtuna de praf, a spus Alfonso.

— Când trăiești în valea asta, oricine inhalează mai devreme sau mai târziu praful. De cele mai multe ori organismul poate învinge infecția. Sunt oameni care nu au niciun simptom. Unii se simt câteva zile ca și cum ar avea gripă. Iar alții, din cine știe ce motiv, nu reușesc să lupte cu infecția și se îmbolnăvesc foarte rău.

— Cât de rău? a întrebat Hortensia.

Esperanza s-a așezat.

— Câteva săptămâni de-acum încolo febra poate să scadă sau să crească. Dar trebuie să o țineți sub control. O să tușească, o să aibă dureri de cap și dureri musculare. S-ar putea să îi apară iritații.

— Putem lua și noi boala? Copiii? a întrebat Josefina.

— Nu, a spus doctorul. Nu e contagioasă. Iar sugarii și copiii probabil au avut deja o formă mai ușoară fără ca măcar să vă dați seama. Odată ce corpul reușește să învingă infecția, nu va mai apărea a doua oară. Iar cei care trăiesc aici mai toată viața s-au imunizat natural. Cel mai greu este pentru adulții care se mută aici și nu sunt obișnuiți cu praful din agricultură.

— Cât durează până o să se facă bine? a întrebat Esperanza.

Doctorul părea foarte obosit. Și-a trecut mâna prin părul blond.

— Sunt niște medicamente pe care să le ia, dar chiar și așa, dacă supraviețuiește, poate dura și șase luni până să se înzdrăvenească.

Esperanza l-a simţit pe Alfonso punându-şi mâinile pe umerii ei. A simţit cum îi fuge pământul de sub picioare. Îi venea să-i spună doctorului că nu o putea pierde şi pe Mama. Că deja îl pierduse pe Papa şi Abuelita era mult prea departe. Se simţea strangulată de frică. Tot ce a mai putut face a fost să repete cuvintele nesigure ale medicului: „Dacă supravieţuieşte."

Las papas
Cartofii

Esperanza a stat aproape de Mama clipă de clipă. O ştergea cu apă rece şi îi dădea supă cu linguriţa cât era ziua de lungă. Miguel s-a oferit să se ocupe el de măturat în locul ei, dar Esperanza nu l-a lăsat. Irene şi Melina veneau în fiecare dimineaţă să o vadă pe Mama şi să ia gemenii. Alfonso şi Juan au pus în dormitor straturi suplimentare de ziar şi carton pentru a ţine la distanţă răcoarea de noiembrie, iar Isabel a făcut desene pe care le-a atârnat pe pereţi pentru că nu i se părea că ziarele sunt suficient de frumoase pentru Mama.

Doctorul s-a întors câteva săptămâni mai târziu, cu mai multe medicamente.

— Starea ei nu se înrăutăţeşte, a spus scuturând din cap. Dar nici nu se îmbunătăţeşte.

Mama se cufunda într-un somn agitat şi uneori o striga pe Abuelita. Esperanza abia putea sta locului şi de multe ori se plimba neliniştită prin cămăruţa lor.

Într-o dimineaţa, Mama a spus cu voce slabă:

— Esperanza...

Fetiţa a dat fuga la ea şi a luat-o de mână.

— Pătura făcută de Abuelita... a mai spus ea.

Esperanza a tras valiza de sub pat. Nu o mai deschisese dinainte de furtună, iar praful brun şi fin reuşise

Esperanza l-a simţit pe Alfonso punându-şi mâinile pe umerii ei. A simţit cum îi fuge pământul de sub picioare. Îi venea să-i spună doctorului că nu o putea pierde şi pe Mama. Că deja îl pierduse pe Papa şi Abuelita era mult prea departe. Se simţea strangulată de frică. Tot ce a mai putut face a fost să repete cuvintele nesigure ale medicului: „Dacă supravieţuieşte."

Las papas
Cartofii

Esperanza a stat aproape de Mama clipă de clipă. O ştergea cu apă rece şi îi dădea supă cu linguriţa cât era ziua de lungă. Miguel s-a oferit să se ocupe el de măturat în locul ei, dar Esperanza nu l-a lăsat. Irene şi Melina veneau în fiecare dimineaţă să o vadă pe Mama şi să ia gemenii. Alfonso şi Juan au pus în dormitor straturi suplimentare de ziar şi carton pentru a ţine la distanţă răcoarea de noiembrie, iar Isabel a făcut desene pe care le-a atârnat pe pereţi pentru că nu i se părea că ziarele sunt suficient de frumoase pentru Mama.

Doctorul s-a întors câteva săptămâni mai târziu, cu mai multe medicamente.

— Starea ei nu se înrăutăţeşte, a spus scuturând din cap. Dar nici nu se îmbunătăţeşte.

Mama se cufunda într-un somn agitat şi uneori o striga pe Abuelita. Esperanza abia putea sta locului şi de multe ori se plimba neliniştită prin cămăruţa lor.

Într-o dimineaţa, Mama a spus cu voce slabă:

— Esperanza...

Fetiţa a dat fuga la ea şi a luat-o de mână.

— Pătura făcută de Abuelita... a mai spus ea.

Esperanza a tras valiza de sub pat. Nu o mai deschisese dinainte de furtună, iar praful brun şi fin reuşise

să se strecoare înăuntru. Așa cum își croise drum și în plămânii Mamei.

A scos din valiză lucrul început de Abuelita în noaptea în care Papa murise. Părea că totul se petrecuse în altă viață. Trecuseră doar câteva luni? A întins rândurile făcute în zigzag. Împletitura ajungea dintr-un capăt al patului în celălalt. Dar nu avea decât câteva palme lățime și părea mai degrabă o eșarfă decât o pătură. Esperanza vedea fire de păr de-ale Abuelitei prinse în țesătură pentru ca toată dragostea și gândurile ei bune să le însoțească mereu. A întins lucrul în fața ei și încă simțea mirosul de fum. Și un parfum slab de mentă.

Esperanza a privit-o pe Mama, care stătea cu ochii închiși, abia respirând. Nu mai era nicio îndoială că avea nevoie de Abuelita. Amândouă aveau nevoie de ea. Dar ce putea Esperanza să facă? A ridicat mâna fără vlagă a Mamei și a sărutat-o. Apoi i-a dat Mamei pătura în zigzag iar aceasta a strâns-o la piept. Ce îi spusese bunica atunci când i-a dat ghemele? Apoi și-a amintit. „Termin-o pentru mine, Esperanza..." îi spusese. „Și promite-mi că vei avea grijă de Mama."

După ce Mama a adormit, Esperanza a luat lucrul și s-a apucat de croșetat de unde se oprise Abuelita. Zece împunsături până în vârful muntelui. Apoi încă una. Nouă împunsături până jos la poale și sari una. Degetele ei erau mai iuți acum și ochiurile mai egale. Munții și văile de pe pătură curgeau lin. Dar, cum ajungea în vârful muntelui, era din nou mânată înapoi în vale. Avea să scape oare vreodată de valea în care se afla? De valea care o îmbolnăvise pe Mama?

Ce altceva îi mai spusese Abuelita? După ce va înfrunta mulţi munţi şi multe văi, vor fi din nou împreună. S-a aplecat peste pătură, încordată, şi când un fir de păr i-a căzut în poală l-a ridicat şi l-a prins în ţesătură. A plâns cu gândul la toate dorinţele care vor fi prinse în pătură pentru totdeauna.

Pentru că îşi dorea ca Mama să nu moară.

Pătura se făcea din ce în ce mai mare şi Mama din ce în ce mai palidă. Femeile din tabără i-au adus gheme de aţă în plus, iar Esperanzei nu-i păsa că nu se potrivesc. În fiecare seară înainte să meargă la culcare punea pătura peste Mama, acoperind-o cu speranţă.

În ultima vreme, Esperanzei i se părea că pe Mama nu o mai interesa nimic.

— Te rog, Mama, se ruga ea, trebuie să mănânci nişte supă. Te rog, Mama, trebuie să bei mai mult suc. Mama, lasă-mă să te pieptăn. O să te simţi mai bine.

Dar Mama zăcea stinsă şi de multe ori Esperanza o găsea plângând încetişor. Ca şi cum după ce se zbătuse atâta ca ele să ajungă acolo, puternica şi hotărâta ei mamă renunţase să mai lupte.

Câmpurile îngheţaseră şi Mama respira din ce în ce mai greu. Doctorul a venit din nou cu veşti dintre cele mai rele.

— Ar trebui dusă la spital. Este foarte slăbită, dar mai rău de-atât, este deprimată şi are nevoie de asistenţă medicală continuă dacă vrem să prindă puteri. Este un spital de stat aşa că nu trebuie să plătiţi nimic în afară de doctor şi medicamente.

Esperanza a scuturat din cap în semn că nu.

— Spitalul este locul în care oamenii se duc să moară.

A izbucnit în plâns. Isabel a alergat la ea cu ochii în lacrimi.

Hortensia le-a îmbrăţişat pe amândouă.

— Nu, nu. Se duce la spital ca să se facă bine.

Hortensia a înfofolit-o pe Mama în pături şi Alfonso le-a dus la Kern General Hospital din Bakersfield. Asistentele au lăsat-o pe Esperanza să stea cu Mama doar câteva minute. Iar când a sărutat-o de rămas-bun, Mama nu a scos niciun cuvânt. Doar a închis ochii şi s-a lăsat învăluită de somn.

În acea seară, în drum spre casă, Esperanza nu şi-a luat ochii de la aleea luminată de farurile camionetei, simţindu-se ca şi cum ar fi fost hipnotizată.

— Hortensia, ce-a vrut doctorul să spună când a zis că Mama e deprimată?

— În doar câteva luni, şi-a pierdut soţul, casa, banii. Şi a fost despărţită de mama ei. A îndurat prea multe într-un timp atât de scurt. Uneori tristeţea şi grijile pot îmbolnăvi mai rău un om. Mama ta s-a ţinut tare de la moartea tatălui tău şi apoi tot drumul până aici. Pentru tine. Dar, când s-a îmbolnăvit, totul i s-a părut prea mult. Gândeşte-te cât de neajutorată trebuie să se simtă.

Hortensia şi-a scos batista şi şi-a suflat nasul, prea mâhnită ca să mai poată spune altceva.

Esperanza simţea că într-un fel o dezamăgise pe mama şi voia să se revanşeze. Mama fusese puternică de dragul ei. Acum venise rândul ei să fie puternică pentru Mama. Trebuia să-i arate că nu avea de ce să-şi mai facă griji. Dar cum putea face asta?

— Abuelita. Trebuie să-i scriu Abuelitei.

Hortensia a clătinat din cap.

— Unchii tăi precis urmăresc tot ce mişcă pe la mănăstire şi probabil şi la oficiul poştal. Dar poate găsim pe cineva care merge în Aguascalientes şi poate duce o scrisoare.

— Trebuie să fac ceva, a spus Esperanza încercând să nu plângă.

Hortensia şi-a pus un braţ în jurul Esperanzei.

— Nu-ţi face griji, a spus ea. Doctorii şi asistentele ştiu ce îi trebuie, iar noi o să avem grijă una de cealaltă.

Esperanza nu a spus nimic despre ce-i trebuia de fapt Mamei. Ea avea nevoie de Abuelita. Dacă tristeţea o îmbolnăvea şi mai tare pe Mama, atunci poate că un pic de bucurie o va face mai bine. Trebuia doar să găsească o cale să o aducă pe Abuelita.

Odată ajunsă în tabără, a mers în spatele barăcii ca să se roage în faţa grotei improvizate. Cineva tricotase un şal şi îl pusese pe umerii Fecioarei şi blândeţea gestului a făcut-o pe Esperanza să plângă.

— Te rog, a spus ea printre lacrimi. I-am promis Abuelitei că voi avea grijă de Mama. Arată-mi cum o pot ajuta.

A doua zi, Esperanza şi-a pus în jurul umerilor un şal gros şi l-a aşteptat pe Miguel să se întoarcă de la câmp. S-a înfăşurat mai bine în şalul de lână, ferindu-se de gerul începutului de iarnă, şi s-a îndreptat cu pas hotărât către locul în care se descărcau camionetele. Se gândise toată ziua la ce avea de făcut. De când se

îmbolnăvise Mama, cu o lună în urmă, nu au mai câştigat niciun ban. O bună parte din banii pe care îi strânseseră se duseseră pe doctori şi medicamente. Acum aveau şi mai multe facturi de plată. Alfonso şi Hortensia se oferiseră să le ajute, dar ei deja le dăduseră foarte multe şi nu aveau nici ei prea mulţi bani. În plus, nu putea accepta la nesfârşit mila lor.

Glezna Abuelitei probabil că se vindecase, dar, dacă nu reuşise să-şi scoată banii de la banca lui tío Luis, nu avea cum să plece la drum. Dacă Esperanza reuşea cumva să-i trimită nişte bani, poate că Abuelita ar fi venit mai devreme.

Când Miguel a sărit dintr-o camionetă, Esperanza l-a strigat.

— Ce-am făcut ca să mă bucur de o asemenea onoare, *mi reina*? zise zâmbind în timp ce se îndrepta spre ea.

— Te rog, Miguel, fără glume. Am nevoie de ajutor. Trebuie să muncesc ca să o pot aduce pe Abuelita la Mama.

Miguel a rămas tăcut şi Esperanza îşi dădea seama că se gândea la ce-i spusese.

— Dar ce-ai putea munci tu? Şi cine va avea grijă de gemeni?

— Aş putea lucra la câmp sau în magazii, iar Melina şi Irene deja s-au oferit să-i supravegheze pe Pepe şi Lupe.

— Doar bărbaţii ies la câmp acum. Iar pentru magazii nu ai vârsta necesară.

— Sunt destul de înaltă. Şi o să-mi prind părul sus. N-o să-şi dea nimeni seama.

— Problema este că nu e o perioadă bună a anului. Nu e nimic de ambalat acum. Abia la primăvară, când

începe recolta de sparanghel. Mama și Josefina merg să taie colți de cartofi în următoarele trei săptămâni. Poate poți să mergi cu ele?

— Dar sunt doar trei săptămâni, a spus Esperanza. Am nevoie de mai multe zile de muncă.

— Anza, dacă te descurci la tăiatul colților de cartofi, te vor angaja și la culesul strugurilor. Dacă te descurci la culesul de struguri, te iau la recoltat de sparanghel. Așa merg lucrurile. Dacă te descurci la o treabă, te angajează și la cealaltă.

Esperanza a clătinat din cap.

— Poți să-mi mai spui ceva, Miguel?

— *Claro*. Desigur.

— Ce sunt colții de cartofi?

A doua zi, la prima oră, Esperanza s-a înghesuit cu Josefina, Hortensia și un grup mic de femei să aștepte camioneta care să le ducă la magazii. Un văl gros de ceață se așternuse peste vale, încolăcindu-se în jurul lor, ca și cum ar fi fost cufundate într-un nor gri și adânc. Nu adia nici urmă de vânt, erau doar liniștea și frigul care le pătrundea până la oase.

Esperanza se înfofolise în toate hainele pe care le putea duce: pantaloni vechi de lână, un pulover, o haină jerpelită, o căciulă de lână, niște mănuși mai groase peste niște mănuși mai subțiri, toate împrumutate de la prieteni din tabără. Hortensia îi arătase cum să încingă o cărămidă în cuptor și apoi să o înfășoare în ziar, iar acum o ținea strâns la piept ca să-i țină de cald în timp ce camioneta le ducea la lucru.

Şi, pentru că şoferul nu putea să vadă la mai mult de câţiva metri în faţă, camioneta aluneca încet pe drumul de pământ. Au trecut pe lângă kilometri de viţă-de-vie golaşă, lipsită de recoltă şi de frunze. Pierduţi în ceaţă, butucii maronii şi suciţi păreau reci şi singuratici.

Camioneta s-a oprit în faţa magaziei de ambalare. Era de fapt o clădire lungă, cu şoproane în aer liber, lungi cât şase vagoane de tren. Şinele de cale ferată alergau într-o parte a magaziei, în timp ce parcarea pentru camionete era pe cealaltă parte. Esperanza îi auzise pe Mama şi pe ceilalţi vorbind despre magazii. Despre cât erau de aglomerate; despre femeile care stăteau la o masă lungă, împachetând fructele, în timp ce camionetele se întorceau de pe câmp cu încărcătura proaspătă; şi despre muncitorii care încărcau vagoanele trenului care mai târziu erau prinse de locomotivă şi duceau fructele peste tot de-a lungul Statelor Unite.

Dar tăiatul colţilor de cartofi era altceva. De vreme ce nu se ambala nimic, lucrurile nu stăteau ca altădată. Doar vreo douăzeci şi ceva de femei s-au adunat în magazia cavernoasă, aşezate în cerc şi stând pe lăzi întoarse invers, cu nişte cutii goale puse stivă în spatele lor, adăpostindu-le de vânt.

Supraveghetorul mexican le-a notat numele. Cu toate hainele pe care le aveau pe ele, bărbatul abia dacă s-a uitat la feţele lor. Josefina îi spusese Esperanzei că dacă îşi va face bine treaba pe şefi nu-i va interesa câţi ani are, aşa că ştia că va trebui să muncească din greu.

Esperanza făcea întocmai ce vedea că fac Josefina şi Hortensia. Când femeile şi-au pus cărămizile fierbinţi sub picioare ca să se încălzească, Esperanza a făcut şi

ea la fel. Când ele şi-au scos mănuşile groase şi le-au păstrat pentru muncă doar pe cele subţiri, şi le-a dat şi ea jos. Toată lumea avea alături un coş de metal. Muncitorii aduceau cartofii îngheţaţi şi umpleau coşurile. Hortensia a luat un cartof, l-a scobit adânc cu vârful cuţitului, şi l-a împărţit în jumătate.

— Ăsta e un colţ, i-a şoptit ea Esperanzei, arătându-i una dintre scobituri. Lasă doi colţi pe fiecare parte, pentru că astfel vor fi de două ori mai multe şanse să prindă rădăcini.

Apoi a aruncat bucăţile într-un sac. După ce se umplea sacul, veneau muncitorii şi îl luau.

— Unde îi duc? a întrebat-o pe Hortensia.

— La câmp. Plantează fiecare bucată şi aşa creşte cartoful.

Esperanza a luat un cuţit. Acum aflase şi de unde vin cartofii.

Femeile au început să vorbească. Unele se cunoşteau deja din tabără. Iar una dintre ele era mătuşa Martei.

— Se mai aude ceva de grevă? a întrebat Josefina.

— Deocamdată e linişte, dar n-au renunţat la idee, a spus mătuşa Martei. Se vorbeşte c-ar vrea să intre în grevă în primăvară, când e vremea culesului. Ne e frică să nu apară probleme. Dacă refuză să muncească, îşi pot pierde barăcile din taberele de imigranţi. Şi apoi unde mai stau? Sau mai rău, îi trimit pe toţi înapoi în Mexic.

— Cum ar putea să-i trimită pe toţi înapoi? a întrebat Hortensia.

— Îi repatriază, a spus mătuşa Martei. *La Migra* – autorităţile de imigrare – iau fiecare om care creează probleme şi îi verifică actele. Dacă nu sunt în ordine sau

dacă se întâmplă să nu aibă actele la ei, funcţionarii de la imigrări îi trimit înapoi în Mexic. Am auzit că trimit înapoi oameni care trăiau aici de generaţii, care aveau cetăţenie şi care nu fuseseră în viaţa lor în Mexic.

Esperanza şi-a amintit de trenul de la frontieră şi de oamenii care erau mânaţi să se urce în el. S-a gândit atunci plină de recunoştinţă la actele de care reuşise să facă rost sora Abuelitei.

— Se vorbeşte şi despre cum ar putea să le facă rău celor care continuă să muncească, a mai spus mătuşa Martei.

Celelalte femei păreau că-şi văd mai departe de cartofii lor, dar Esperanza a surprins câteva priviri îngrijorate şi câteva sprâncene ridicate.

Atunci Hortensia, dregându-şi glasul, a întrebat:

— Vrei să spui că, dacă vom continua să muncim pe timp de primăvară, nepoată-ta şi prietenii ei ne-ar putea face rău?

— Ne rugăm să nu se întâmple asta. Eu şi bărbatul meu n-avem de gând să participăm. Avem prea multe guri de hrănit. Şi i-a spus Martei că nu mai poate sta la noi. Nu ne permitem să fim daţi afară din tabără şi să ne pierdem locurile de muncă din cauza ei.

Câteva femei au clătinat din cap înţelegătoare şi pentru o vreme nu s-a mai auzit nimic în afară de cuţitele care tăiau cartofii îngheţaţi.

— Merge cineva în Mexic pentru *La Navidad*? a întrebat o femeie, schimbând cu agilitate subiectul.

Esperanza a continuat să cresteze colţi de cartofi, dar stătea cu urechile ciulite, sperând că va ajunge cineva de

Crăciun la Aguascalientes. Dar nu părea să călătorească nimeni prin zonă.

Un muncitor i-a reumplut Esperanzei coşul de metal cu o nouă încărcătură de cartofi reci ca gheaţa. Huruitul lor a trimis-o din nou cu gândul la vorbele mătuşii Martei. Dacă era adevărat că greviştii ameninţă oamenii care continuă să muncească, vor încerca poate să o oprească şi pe ea. Esperanza se gândea la Mama, care era în spital, şi la Abuelita în Mexic şi cât de mult depindeau ele de munca ei. Dacă în primăvară avea să fie atât de norocoasă cât să aibă un loc de muncă, nimeni nu avea să-i stea în cale.

Cu câteva seri înainte de Crăciun, Esperanza a ajutat-o pe Isabel să facă o păpuşă din fire pentru Silvia, în timp ce ceilalţi erau plecaţi la o întâlnire cu toată lumea din tabără. De când Esperanza o învăţase cum să facă păpuşi, părea că în fiecare zi se mai năştea câte una, şi *monas* de toate culorile stăteau acum înşiruite pe perne.

— Silvia o să fie atât de surprinsă, a spus Isabel. N-a mai avut o păpuşă până acum.

— O să-i facem păpuşii şi nişte haine, i-a zis Esperanza.

— Cum era Crăciunul la El Rancho de las Rosas?

Isabel nu se plictisea niciodată de poveştile Esperanzei despre viaţa ei de dinainte.

Esperanza a ridicat ochii spre tavan, răscolind prin amintiri.

— Mama decora cu ghirlande şi lumânări. Tata amenaja pe un pat de muşchi, în salon, scena naşterii Domnului. Hortensia gătea zile la rând. Aveam *empanadas* umplute cu carne şi *tamales* cu stafide dulci. Ţi-ar fi

plăcut la nebunie cum decora Abuelita cadourile. În loc de panglici, folosea viță-de-vie uscată și frunze. În Ajunul Crăciunului aveam mereu casa plină de râsete și oameni care își urau *„Feliz Navidad"*. Apoi mergeam la catedrală și stăteam împreună cu alte sute de oameni cu lumânări în mâini la slujba de la miezul nopții. Pe urmă ne întorceam acasă în miez de noapte, încă mirosind a tămâie din biserică, beam *atole de chocolate* cald și deschideam cadourile.

— Ce fel de cadouri? a întrebat Isabel pe nerăsuflate.

— Nu... Nu-mi mai amintesc, a spus Esperanza, împletind firele care alcătuiau picioarele păpușii. Îmi amintesc doar cât eram de fericită.

Apoi și-a plimbat privirea prin cameră de parcă ar fi văzut-o pentru prima oară. Unul dintre picioarele mesei era mai scurt și a trebuit să fie proptit cu o bucată de lemn ca să nu se mai bălăngănească. Pereții erau cârpiți și decojiți. Podeaua era făcută din scânduri neșlefuite și, oricât ai fi măturat-o, nu arăta niciodată curată. Farfuriile erau ciobite, iar păturile destrămate și, indiferent cât le scuturai, nimic nu mai putea scoate din ele mirosul de mucegai. Cealaltă viață a ei părea ca o poveste pe care o citise într-o carte, cu mult timp în urmă, *un cuento de hadas*, o poveste cu zâne. Cu ochii minții aproape că putea vedea ilustrațiile: Sierra Madre, El Rancho de las Rosas și o fetiță lipsită de orice griji alergând printre rândurile de vie. Dar acum, stând în baracă, părea povestea altei fete, o copilă pe care Esperanza nu o mai recunoștea.

— Ce-ți dorești pentru Crăciunul de anul ăsta? a întrebat-o Isabel.

— Să se facă Mama bine. Să am mai mult de muncă. Şi...

Şi-a privit lung mâinile şi a oftat adânc. După trei săptămâni de tăiat colţi de cartofi, erau uscate şi crăpate din cauza amidonului care îi pătrunsese prin mănuşi.

— ...vreau nişte mâini catifelate. Tu ce-ţi doreşti, Isabel?

Isabel s-a uitat la ea cu ochi mari de căprioară şi a spus:

— E simplu. Vreau orice!

Esperanza a clătinat din cap zâmbind. A admirat păpuşa terminată şi apoi i-a înmânat-o Isabelei, care, ca de fiecare dată, avea ochii plini de încântare.

S-au dus la culcare, Isabel în patul ei şi Esperanza în patul pe care îl împărţise cu Mama. S-a întors cu faţa spre perete, jinduind la vacanţele din trecut, şi a început să plângă din nou tăcut, un ritual care se repeta în fiecare seară. Nu şi-a închipuit că cineva ştia că adormea plângând până când n-a simţit mâna Isabelei mângâind-o pe spate.

— Esperanza, nu mai plânge. Dacă vrei, dormim noi cu tine.

Noi? S-a întors spre Isabel care ţinea în braţe toată familia de păpuşi din aţe.

Esperanza nu s-a putut abţine şi a zâmbit şi a ridicat păturile. Isabel s-a strecurat lângă ea, aşezând păpuşile între ele două.

Esperanza a rămas cu privirea pierdută în întuneric. Isabel nu avea nimic, dar în acelaşi timp avea totul. Esperanza ar fi vrut să aibă şi ea ce avea Isabel. Îşi dorea atât de puţine griji, încât ceva atât de insignifiant ca o păpuşă din aţe să o facă fericită.

*

În ziua de Crăciun, Esperanza a urcat treptele spitalului în timp ce Alfonso rămăsese să o aştepte în camionetă. Un cuplu a trecut pe lângă ea, ducând în braţe cadouri împachetate în hârtie lucioasă. O femeie a trecut grăbită, cu o plantă numită crăciuniţă şi cu o superbă haină de lână roşie, cu o broşă în formă de brad de Crăciun prins la rever. Esperanza nu-şi mai putea desprinde ochii de la haină şi bijuterii. Îşi dorea să-i poată da Mamei o haină roşie, călduroasă şi o broşă strălucitoare. S-a gândit la cadoul pe care îl avea în buzunar. Nu era decât o piatră lucioasă pe care o găsise pe câmp în timp ce plivea cartofii.

Doctorul o mutase pe Mama într-un salon pentru bolnavii cu afecţiuni cronice. Nu mai erau decât patru vizitatori la acel etaj şi pacienţii erau răsfiraţi, paturile lor ocupate înşirându-se printre rândurile de saltele goale din camera lungă. Mama dormea şi nu s-a trezit nici măcar ca să salute. Chiar şi aşa, Esperanza s-a aşezat lângă ea, a mai croşetat câteva rânduri la pătură şi i-a povestit despre magazii, despre Isabela şi greviştii. I-a spus că Lupe şi Pepe aproape că mergeau. Şi că lui Miguel i se părea că trandafirii lui Papa sunt mai mari.

Mama nu s-a trezit nici să-şi ia rămas-bun.

Esperanza i-a aranjat mai bine pătura, sperând că toată culoarea din ţesătură se va prelinge încet în obrajii Mamei. A pus piatra pe noptieră şi a sărutat-o înainte să plece.

— Nu-ţi face griji. O să mă ocup eu de tot. De-acum încolo eu voi fi *la patrona* în familia noastră.

Los aguacates
Avocado

Esperanza scotea aburi pe gură, în timp ce aştepta camioneta care să o ducă la legatul viei. Se legăna de pe un picior pe altul şi, bătându-şi palmele înmănuşate una de cealaltă, se întreba ce o fi atât de nou la Anul Nou. Cu toată rutina lui, deja i se părea vechi. În timpul săptămânii muncea. O ajuta pe Hortensia să pregătească cina în după-amiezile târzii. Seara o ajuta pe Josefina cu gemenii şi pe Isabel cu temele. Sâmbăta şi duminica mergea s-o vadă pe Mama la spital.

S-a ghemuit pe câmp lângă o oală fumegândă ca să se încălzească şi a început să calculeze în minte banii de care avea nevoie ca să o aducă pe Abuelita. În fiecare săptămână, cu banii pe care reuşea să-i strângă, cumpărase cecuri pe care le ţinea în vechea ei valiză. Se gândea că dacă va munci până la culesul piersicilor va avea bani suficienţi pentru călătoria Abuelitei. Singura problemă pe care o va mai avea va fi cum să ajungă la Abuelita.

Bărbaţii au luat-o mai întâi pe rânduri în jos, tăind viţa groasă de vie, lăsând în urmă doar câteva ramuri mai lungi, sau „coarde", cum li se mai spune, pe fiecare butuc. Ea mergea alături de ceilalţi şi lega coardele de sârma întinsă de la un stâlp la altul. O dureau toate din pricina frigului şi trebuia să se mişte încontinuu ca să nu îngheţe.

În seara aceea, când şi-a cufundat mâinile în apă caldă, şi-a dat seama că nu le mai simte ca fiind ale ei. Zgâriate şi pline de cicatrice, umflate şi anchilozate, arătau mai degrabă ca mâinile unui om foarte bătrân.

— Eşti sigură că o să meargă? a întrebat-o Esperanza pe Hortensia, care tăia un avocado.

— Sigur că da, a spus Hortensia, îndepărtând sâmburele uriaş şi lăsând o gaură în inima fructului.

A scobit miezul, l-a zdrobit pe o farfurie şi a turnat apoi câteva picături de glicerină.

— M-ai văzut făcând asta pentru mama ta de nenumărate ori. Avem noroc că se găseşte avocado în perioada asta. Ni l-au adus nişte prieteni de-ai Josefinei din Los Angeles.

Hortensia a frecat mâinile Esperanzei cu pasta de avocado.

— Trebuie să stai cu ea douăzeci de minute, ca pielea să absoarbă uleiurile.

Esperanza şi-a privit mâinile acoperite cu pasta verde şi grasă şi şi-a amintit de mama, care obişnuia să stea aşa, după o zi lungă de grădinărit sau după o zi de mers călare alături de Papa pe pământurile secetoase pe care creşteau doar arbori de mesquite. Când era micuţă, râsese de mâinile mamei acoperite cu pasta care semăna cu sosul *guacamole*. Dar îi plăceau la nebunie după ce Mama se clătea, pentru că Esperanza îi lua mâinile şi şi le punea pe faţă, ca să le simtă moliciunea şi mirosul proaspăt.

Esperanza a rămas surprinsă de cât de mult îi lipseau lucrurile simple pe care le făcea Mama. Îi era dor de felul în care intra în cameră, graţioasă şi impunătoare.

Îi era dor să-i privească mâinile în timp ce croşeta, degetele mişcându-i-se sprintene. Dar mai ales tânjea după râsul sănătos şi sincer.

Şi-a pus mâinile sub robinet, clătindu-le de pasta de avocado, apoi şi le-a tamponat ca să şi le usuce. Se simţea mai bine, dar tot erau roşii şi îmbătrânite. A mai luat un avocado, l-a tăiat în jumătate, apoi cu un cuţit a scos miezul din coajă. A repetat reţeta Hortensiei şi, în timp ce stătea încă o dată cu mâinile unse, şi-a dat seama că, indiferent de cât avocado şi glicerină va pune pe ele, nu vor arăta niciodată ca mâinile unei femei bogate de la El Rancho de las Rosas. Pentru că erau doar mâinile unei biete *campesina*.

Abia se încheiase legatul viei când medicul i-a oprit pe Esperanza şi pe Miguel, pe holul spitalului, înainte să intre în salonul Mamei.

— I-am spus asistentei să mă anunţe când vă vede. Îmi pare rău, dar mama ta are pneumonie.

— Cum e posibil? a întrebat Esperanza, cu mâinile tremurându-i şi privirea aţintită la medic. Credeam că starea ei e mai bună.

— Boala asta, febra văii, macină organismul şi îl face vulnerabil în faţa altor infecţii. Am început să îi dăm tratamentul. E slăbită. Ştiu că e dificil pentru tine, dar am vrea să te rugăm să nu mai vii în vizită măcar o lună sau poate mai mult. Nu putem risca să facă alte infecţii de la alţi microbi aduşi din exterior.

— Pot să o văd măcar pentru câteva minute?

Doctorul a stat puţin pe gânduri, apoi a făcut semn din cap că da şi a plecat.

Esperanza s-a îndreptat repede spre patul Mamei, cu Miguel în urma ei. Nu-şi putea imagina că nu-şi va mai vedea mama pentru atâtea săptămâni.

— Mama! a strigat-o Esperanza.

Mama a deschis încet ochii şi a schiţat un zâmbet. Era slabă şi fragilă. Avea părut răvăşit şi murdar. Era atât de palidă, că părea să se topească în albul cearşafurilor, ca şi cum s-ar scufunda în pat şi ar dispărea pentru totdeauna. Mama arăta ca o umbră a ei însăşi.

— Mi-a spus doctorul că o vreme nu o să mai pot veni în vizită.

Mama a dat din cap, pleoapele alunecându-i din nou, ca şi cum ar fi fost o povară să ţină ochii deschişi. Esperanza a simţit mâna lui Miguel pe umărul ei.

— Anza, ar trebui să plecăm, a spus el.

Dar Esperanza nu se putea mişca. Ar fi vrut să facă ceva ca Mama să se simtă mai bine. Pe noptiera de lângă pat se aflau o perie şi agrafele de păr.

A răsucit-o cu grijă pe Mama pe o parte şi i-a strâns părul la un loc. A pieptănat-o şi i-a împletit părul într-o coadă.

Apoi a ajutat-o pe Mama să se întindă pe spate, părul încadrându-i chipul la fel de alb ca lenjeria, ca o aureolă împletită. Aşa cum obişnuia să-l poarte în Aguascalientes.

Esperanza s-a aplecat aproape de urechea Mamei.

— Nu te îngrijora, Mama. Nu uita, o să am eu grijă de toate. Muncesc şi pot să plătesc tot ce e nevoie. Te iubesc.

— Și eu te iubesc, a spus Mama cu voce scăzută.

Și, în timp ce Esperanza se pregătea să iasă pe ușă, a continuat:

— Indiferent de ce se va întâmpla.

— Trebuie să mai ieși din tabără, Esperanza, i-a spus Hortensia înmânându-i lista de cumpărături înainte să plece cu Miguel la piață. E prima zi de primăvară și e superb afară.

— Credeam că tu și Josefina abia așteptați sâmbăta ca să mergeți la piață, a spus Esperanza.

— Așa e, dar astăzi le ajutăm pe Irene și Melina să facă *enchiladas*. Nu poți să mergi tu pentru noi?

Esperanza știa că încearcă să o țină ocupată. Mama fusese în spital de trei luni, și de câteva săptămâni Esperanza nu mai avea voie să o viziteze. De atunci, Esperanza nu mai fusese ea însăși. Trăia și atât. Era politicoasă, răspunzându-le tuturor la întrebări cu răspunsuri simple, dar absența Mamei o chinuia. Papa, Abuelita, Mama. Cine avea să o mai părăsească?

În fiecare seară se ducea la culcare cât putea de devreme, se ghemuia sub pături și nu se mai mișca până dimineață.

Știa că Josefina și Hortensia erau îngrijorate din cauza ei. A dat absentă din cap în timp ce vorbea cu Hortensia, a luat lista și a plecat să-l caute pe Miguel.

— Să nu uiți să-i spui lui Miguel să treacă pe la magazinul domnului Yakota! a strigat Hortensia în urma ei.

Hortensia avusese dreptate în privința vremii. Ceața și negura dispăruseră. Aerul văii era răcoros și curat

de la ploile din ultima vreme. Au trecut pe lângă câmpurile cu sparanghel înalt și bogat, pe care curând avea să-l ambaleze. În livezile de citrice fructele rămase peste iarnă atârnau pe crengile copacilor ca decorațiunile de Crăciun. Și, chiar dacă încă era frig, Esperanza simțea în aer o stare de așteptare, o mireasmă puternică de pământ reavăn care anunța primăvara.

— Miguel, de ce trebuie să mergem mereu atât de departe ca să facem cumpărături din piața japoneză când sunt alte magazine mai aproape de Arvin?

— Proprietarii celorlalte magazine nu se poartă cu mexicanii la fel de frumos ca domnul Yakota, a spus Miguel. El are multe dintre produsele de care avem nevoie și ne tratează ca pe niște oameni.

— Cum adică?

— Esperanza, oamenii locului cred că toți mexicanii sunt la fel. Ne consideră pe toți needucați, nespălați, săraci și fără nicio pregătire. Nici prin cap nu le trece că mulți dintre noi avem o calificare obținută în Mexic.

Esperanza s-a uitat la hainele de pe ea. Era îmbrăcată cu o rochie încrețită în talie, pe care o purtase și Mama și care mai înainte aparținuse altcuiva. Pe deasupra avea un pulover bărbătesc, cu niște nasturi lipsă, și care îi era la fel de mare. S-a aplecat și s-a uitat în oglindă. O prinsese soarele în săptămânile în care muncise la câmp și ajunsese să-și poarte părul într-o coadă lungă împletită, la fel ca Hortensia, pentru că Mama avusese dreptate – era mult mai practic așa.

— Miguel, cum ar putea cineva să se uite la mine și să creadă că sunt analfabetă?

A zâmbit la gluma ei.

— Ideea e că tu, Esperanza, ai primit o educație mai solidă decât mulți copii din țara asta. Dar nimeni nu va recunoaște asta vreodată și nici nu-și vor face timp să se informeze. Americanii ne vor vedea mereu ca pe un grup mare și tuciuriu, buni numai să muncim cu ziua. În piața asta nimeni nu ne tratează ca pe niște intruși și nici nu strigă după noi „mexicani împuțiți". Tata zice că domnul Yakota este un afacerist isteț. Se îmbogățește de pe urma proastei-creșteri a oamenilor.

Explicația lui Miguel îi era cunoscută Esperanzei. Toată experiența ei cu americanii se limitase la interacțiunea cu medicul și asistentele de la spital, dar auzise povești de la ceilalți despre cum fuseseră tratați. În sălile de cinema erau zone speciale pentru oamenii de culoare și mexicani. Oamenii din oraș nu voiau să-și dea copiii la aceeași școală la care mergeau copiii mexicani. Până la urmă, să locuiești în taberele de muncitori din afara orașului era un avantaj din anumite puncte de vedere, și-a zis ea. Copiii mergeau la școală împreună: albi, mexicani, japonezi, chinezi, filipinezi. Nu-i păsa nimănui de asta pentru că toți erau săraci. Uneori avea senzația că trăiește într-un cocon, ferită de toată supărarea.

Miguel a tras camioneta în parcarea pieței.

— Te prind din urmă. Mă duc să vorbesc cu oamenii adunați acolo pentru un loc de muncă la căile ferate.

Esperanza a intrat în magazin. Domnul Yakota era din Tokio și magazinul avea tot felul de ingrediente pentru gătit, cum ar fi alge marine și ghimbir, și o ladă cu pește proaspăt întreg. Dar avea și produse mexicane – *masa de harina* pentru *tamales*, *chiles* pentru *salsa* și pungi mari de fasole uscată pentru *frijoles*. În

galantarul cu carne erau chiar și mațe de vită pentru *menudo*. Și alte specialități, ca *chorizo* și picioare de porc. Partea preferată din magazin a Esperanzei era mansarda, în care erau înghesuite, într-un amestec ciudat, lanterne japoneze din hârtie și *piñatas* decupate sub formă de stele și măgari.

Era acolo și un măgăruș din pânză pe care nu-l observase până atunci. Era ca unul pe care i-l cumpărase mama cu ani în urmă. Esperanzei i se păruse atunci atât de frumos, încât a refuzat să-l distrugă chiar dacă era plin cu dulciuri. Așa că îl agățase în camera ei, deasupra patului.

Un vânzător a trecut pe lângă ea și, fără să stea pe gânduri, Esperanza i-a arătat *piñata* în miniatură:

— *Por favor*, a spus ea. Vă rog.

A cumpărat și celelalte lucruri de care avea nevoie, printre care încă un ordin de plată. Ăsta era un alt lucru bun la magazinul domnului Yakota. De acolo putea cumpăra ordine de plată. Când s-a întors, Miguel a găsit-o așteptând în camionetă.

— Alt ordin de plată? Ce vrei să faci cu ele? a întrebat-o.

— Le țin în valiză. Sunt sume atât de mici, dar toate laolaltă vor fi suficiente ca să o aduc într-o zi pe Abuelita lângă noi.

— Și cu *piñata* ce faci? Nu e ziua nimănui.

— Am cumpărat-o pentru Mama. Am s-o rog pe asistentă să o pună lângă patul ei. Așa va ști că mă gândesc mereu la ea. La întoarcere, ne putem opri pe la spital. Îi faci o gaură în capăt ca să o umplu cu caramele? Le pot mânca asistentele.

Băiatul şi-a scos briceagul şi a făcut o gaură în *piñata*. Cât timp Miguel a condus, Esperanza a umplut-o cu bomboane.

N-au înaintat mult pe drumul principal şi au ajuns în dreptul unei livezi de migdali, cu pomii doldora de frunze gri-verzui şi flori albe. Esperanza a dat cu ochii de o femeie care trecea pe drum de mână cu o copilă, fiecare cu câte o plasă de cumpărături. Nu putea să nu se gândească ce tablou frumos alcătuiau cele două, înconjurate de mulţimea de flori. Esperanza a recunoscut-o pe una din ele.

— Cred că e Marta.

Miguel a oprit camioneta şi a dat puţin înapoi.

— Ar trebui să le luăm cu noi.

Esperanza a dat din cap, fără tragere de inimă, amintindu-şi de ultima dată când o luaseră cu ei în maşină, dar i-a deschis portiera.

— Esperanza şi Miguel, *que buena suerte*! Ce noroc! a spus Marta. Ea e mama mea, Ada. Mulţumim pentru drum.

Mama Martei avea acelaşi păr negru, scurt şi cârlionţat ca al fetei, doar că al femeii era înspicat cu fire albe.

Miguel a coborât din maşină şi a pus toate cumpărăturile în lada camionetei, ca Marta şi mama ei să aibă loc în faţă.

— Am auzit ce i s-a întâmplat mamei tale şi m-am rugat pentru ea, a spus Ada.

Esperanza a fost impresionată de vorbele ei.

— Mulţumesc. Îţi sunt recunoscătoare.

— Mergeţi la noi în tabără? a întrebat Miguel.

— Nu, a răspuns Marta. După cum poate că ai auzit deja, nu sunt bine-venită acolo. O să urcăm vreun kilometru jumătate până la ferma greviştilor. Am fost date afară din tabăra muncitorilor imigranţi şi ni s-a spus că fie ne întoarcem la muncă, fie plecăm. Aşa că am plecat. N-avem de gând să lucrăm în condiţiile alea mizerabile şi pentru nişte salarii demne de milă.

Ada n-a scos niciun cuvânt şi doar a clătinat din cap când Marta a adus vorba despre grevă. Esperanza a simţit un fior de invidie la vederea mâinii Martei care nu s-a despărţit nicio clipă de mâna mamei ei.

— Suntem doar câteva sute la ferma asta, dar câteva mii pe tot cuprinsul ţării şi tot mai mulţi oameni se alătură zi de zi cauzei noastre. Voi sunteţi noi aici, dar în timp veţi înţelege ce încercăm noi să schimbăm. Ia-o la stânga, a spus ea, făcând semn spre un drum de pământ brăzdat cu urme de roţi.

Miguel s-a întors pe drumul de-a lungul căruia se întindeau câmpurile de bumbac. În final, au ajuns în dreptul unor pogoane de pământ împrejmuite de garduri şi sârmă ghimpată şi cu o singură poartă păzită de nişte oameni înarmaţi.

— *Aquí.* Chiar aici, a spus Ada.

— De ce e nevoie de paznici? a întrebat Esperanza.

— Pentru protecţie, a zis Marta. Proprietarul fermei ne susţine cauza, dar multor oameni nu le place deranjul creat de grevişti. Am primit ameninţări. Oamenii fac cu rândul la paza porţii.

Miguel a tras camioneta pe marginea drumului şi a oprit.

Erau doar zece haznale la câteva sute de oameni, iar Esperanza simţea duhoarea deşi se afla în camionetă. Unii oameni locuiau în şoproane, dar alţii aveau doar nişte saci dintr-o pânză groasă, întinşi între nişte stâlpi. Unii stăteau în maşini sau în nişte camionete mai vechi. Pe pământ erau înşirate saltele pe care se odihneau oamenii sau câinii. O capră era legată de un copac. O ţeavă lungă se întindea pe jos şi mai multe robinete ieşeau din ea, unul lângă altul. În dreptul fiecărui robinet erau vase şi tigăi şi vetre de foc de tabără, o improvizaţie de bucătărie în aer liber. Femeile spălau rufe într-un canal de irigaţii în timp ce copiii se scăldau tot acolo. Sârmele de rufe erau întinse peste tot. Totul era un talmeş-balmeş de oameni şi degringoladă.

Esperanza nu putea să nu se holbeze. Era pur şi simplu hipnotizată de toată mizeria din jur, dar Marta şi mama ei nu păreau nicidecum stânjenite.

— Casă, dulce casă, a spus Marta.

Au coborât cu toţii din camionetă, dar, înainte ca Marta şi mama ei să-şi recupereze cumpărăturile, o familie de *campesino* s-a apropiat de ei, venind din cealaltă direcţie. Copiii erau murdari şi slăbănogi, iar mama ţinea în braţe un copil care plângea.

— Îmi poţi da ceva de mâncare ca să-mi hrănesc familia? a întrebat tatăl. Am fost daţi afară din tabără pentru că am intrat în grevă. Familia mea n-a mai mâncat nimic de două zile. Zi de zi apar prea mulţi oameni dispuşi să lucreze pe te miri ce. Ieri am muncit toată ziua şi abia am reuşit să strâng cincizeci de cenţi, iar cu banii ăştia nu pot cumpăra mâncare nici măcar pentru

o zi. Am sperat că aici, cu alţii care au trecut prin acelaşi lucru...

— Sunteţi bine-veniţi aici, a spus Ada.

Esperanza s-a îndreptat spre remorcă şi a desfăcut gura sacului de fasole:

— Daţi-mi pălăria, señor.

Bărbatul i-a întins pălăria cu boruri largi, iar ea a umplut-o cu fasole uscată, apoi i-a dat-o omului.

— *Gracias, gracias*, a spus el.

Esperanza s-a uitat apoi la cei doi copii mai mari, cu ochii în lacrimi şi priviri absente. A luat *piñata* din remorcă şi le-a dat-o lor. N-au spus nimic, doar s-au dus repede la ea, au luat-o şi s-au întors pe dată la părinţii lor.

— Eşti sigură că nu eşti deja de partea noastră? a întrebat-o Marta urmărind-o cu privirea.

Esperanza a clătinat din cap.

— Le era foame, atâta tot. Chiar de-ar fi să cred în cauza voastră, trebuie să am grijă de mama.

Ada a strâns-o pe Esperanza de mână:

— Toţi facem ce credem de cuviinţă. Mama ta ar fi mândră de tine.

Miguel le-a dat plasele cu mâncare şi ele au luat-o spre pământurile fermierului. Înainte să ajungă la poartă, Marta s-a întors dintr-odată şi le-a spus:

— N-ar trebui să vă zic asta, dar greviştii sunt mai organizaţi decât par. În câteva săptămâni, la culesul de sparanghel, lucrurile se vor pune în mişcare în tot districtul. O să blocăm totul: munca la câmp, la magazii, transportul pe căile ferate. Dacă până atunci nu vă alăturaţi nouă, aveţi mare grijă.

Apoi a mărit pasul ca s-o prindă pe mama ei din urmă.

Miguel şi Esperanza n-au scos niciun cuvânt în drum spre Arvin. Ameninţarea Martei şi sentimentul de vinovăţie pentru locul de muncă pe care îl avea cântăreau greu în inima Esperanzei.

— Crezi că au dreptate? a întrebat ea în cele din urmă.

— Nu ştiu, i-a răspuns Miguel. Bărbatul spunea adevărul. Am auzit că în următoarele luni vor fi de zece ori mai mulţi oameni care vor căuta de muncă, veniţi din Oklahoma, Arkansas, Texas şi alte locuri. Şi că sunt oameni săraci, ca noi, care trebuie să-şi hrănească familiile. Dacă vin atât de mulţi, dispuşi să lucreze pe nimica toată, ce se va alege de noi? Dar până atunci, cu atât de mulţi care se alătură greviştilor, îmi cresc şansele să găsesc ceva de muncă la căile ferate.

Esperanza s-a luptat cu cuvintele lui Miguel. Pentru el, greva putea fi o oportunitate să muncească undeva unde să-i placă şi să reuşească în ţara asta. Dar pentru ea era o ameninţare pentru veniturile ei, pentru venirea Abuelitei şi însănătoşirea Mamei. Apoi mai era şi problema propriei siguranţe. Gândindu-se la Mama şi Abuelita, a ştiut că nu mai poate face decât un singur lucru.

Câteva seri mai târziu, Esperanza şi-a analizat mâinile în timp ce se îndrepta spre baracă, sperând că Hortensia va mai avea să-i dea vreun avocado. Era mai târziu decât în alte seri. Fusese la plivit sparanghel pe o tarla mai îndepărtată, aşa că se întorsese în tabără cu ultimul transport. Când a ajuns la baracă, i-a găsit

pe toţi strânşi în jurul măsuţei. Aveau *tortillas* proaspete pe o farfurie, iar Hortensia amesteca într-o tigaie cu *machaca* – jumări de ouă cu carne tocată, ceapă şi ardei. Era preferata lui Miguel, dar de obicei o mâncau la micul dejun.

— Ce sărbătorim? a întrebat Esperanza.

— Am făcut rost de o slujbă la atelierul căilor ferate.

— O, Miguel! E o veste nemaipomenită!

— Foarte mulţi muncitori s-au alăturat greviştilor. Ştiu că s-ar putea să fie ceva provizoriu, dar, dacă fac treabă bună, poate că mă vor păstra.

— Aşa e, a spus Alfonso. Tu fă-ţi treaba cum trebuie. Ei o să vadă asta şi te vor păstra.

Esperanza s-a aşezat şi l-a ascultat pe Miguel povestindu-le celorlalţi despre slujbă, dar la ea nu ajungea niciun cuvânt din ce spunea el. Îi vedea ochii, la fel de jucăuşi ca ai lui Papa când vorbea despre pământ. Urmărea chipul fericit al lui Miguel gândindu-se că, până la urmă, visul lui se împlinea.

Los espárragos
Sparanghelul

Marta avusese dreptate. Greviștii erau mai organizaţi ca niciodată. Au împrăștiat fluturași oamenilor care treceau prin fața magazinelor. Și-au pictat sloganurile pe vechile hambare și au ținut întâlniri la fermă. Pentru cei care voiau să muncească încă se găseau slujbe, dar Esperanza simţise tensiunea și îngrijorarea din vocile vecinilor. La fel ca toţi ceilalţi, și ea își făcea griji pentru cum se va descurca dacă va rămâne fără muncă.

Sezonul sparanghelului era lung. Uneori dura și zece săptămâni. Dar trebuia cules înainte ca arșiţa de iunie să ajungă în vale. Greviștii știau că dacă ar reuși să-i încetinească pe muncitori i-ar afecta pe cultivatori. Așa că, atunci când tulpinile au fost pregătite, greviștii au fost și ei pregătiţi.

Esperanza s-a urcat în remorcă, împreună cu Hortensia și Josefina, gata pentru prima zi de ambalat. Conducerea trimisese cu ele un bărbat înarmat, ca să le protejeze, spuseseră ei, dar arma îi dădea fiori Esperanzei.

Când au ajuns la magazii, un grup de femei au izbucnit în ţipete și strigăte. Purtau pancarte pe care scria *Huelga!* – Grevă! Printre ele erau Marta și prietenele ei. Strigau:

— Ajutaţi-ne să ne hrănim copiii!

— Trebuie să stăm împreună dacă vrem să mâncăm cu toţii!

— Salvează-ţi compatrioţii de la foamete!

Uitându-se la feţele lor ameninţătoare, Esperanza ar fi vrut să fugă în tabără, la adăpost, să spele rufe, să cureţe scutece, orice numai să scape de acolo. Ar fi vrut să le spună că mama ei e bolnavă. Că ea trebuia să plătească facturile. Ar fi vrut să le explice despre Abuelita şi cum trebuia să găsească o cale să-i trimită nişte bani să aibă de drum. Atunci poate că ele ar fi înţeles de ce are nevoie de slujbă. Ar fi vrut să le poată spune că ea nu voia să sufere niciun copil de foame. Dar ştia că vorbele ei nu ar fi contat. Greviştii nu voiau să audă decât că le susţii cauza.

A luat-o pe Hortensia de mână şi a tras-o mai aproape. Josefina a luat-o spre magazie, cu privirea drept înainte. Esperanza şi Hortensia au urmat-o îndeaproape, mână în mână. Una dintre femeile de la ele din tabără a strigat:

— Luăm mai puţini bani din împachetatul sparanghelului decât câştigaţi voi din strânsul bumbacului. Lăsaţi-ne în pace! Şi copiilor noştri le e foame.

Când paza nu a fost atentă, una dintre greviste a ridicat o piatră şi a aruncat-o spre femeie, gata să o lovească în cap, şi muncitoarele au luat-o la fugă spre magazii.

Grupul de greviste a rămas la marginea drumului, dar Esperanzei îi bubuia inima în piept în timp ce se aşeza la locul ei, în magazie, împreună cu celelalte femei, gata să se apuce de împachetat sparanghelul. Toată ziua, cât timp a ales şi a făcut legăturile din fragilele tulpini, le-a ascultat scandările şi ameninţările.

Seara, la cină, Alfonso şi Juan au povestit cum au avut aceeaşi problemă la câmp. Greviştii îi aşteptau acolo şi au trebuit să treacă printre ei ca să ajungă la muncă. Odată ajunşi pe tarla, au fost în siguranţă, păziţi de oamenii înarmaţi trimişi de conducere. Dar firele de sparanghel care erau trimise la magazii trebuiau să treacă printre protestatari, iar greviştii îi luau mereu prin surprindere pe culegători.

Greva a durat zile întregi. Într-o după-amiază, când Josefina a dat să ia din ladă o legătură de sparanghel, un şobolan imens a sărit la ea. La câteva zile după întâmplarea asta, Esperanza a tresărit la ţipătul îngrozitor al unei femei când a dat peste mai mulţi şerpi popândău care se răsuceau într-una dintre lăzi. Au găsit lame de ras şi cioburi de sticlă în coşurile cu legume aduse de pe câmp, şi femeile, de obicei rapide şi eficiente la despachetatul tulpinilor de sparanghel, se mişcau mai încet, nesigure când trebuiau să ia legumele din lăzi. Când câteva dintre muncitoare au auzit un zgomot într-una dintre lăzi, supraveghetorii au luat lada şi au răsturnat-o afară. Înăuntru era un şarpe cu clopoţei care sâsâia nervos.

— E o minune că n-a fost nimeni muşcat de şarpe, a spus Hortensia seara la cină.

Se adunaseră cu toţii într-o baracă şi mâncau *caldo de albóndigas*, ciorbă de perişoare.

— L-aţi văzut şi voi? a întrebat Isabel.

— Da, a zis Esperanza. L-am văzut cu toţii. Era înspăimântător, dar supraveghetorul i-a tăiat capul cu o săpăligă.

Isabel s-a cutremurat.

— Chiar nu le pot face nimic greviștilor? a întrebat Hortensia.

— E o țară liberă, a spus Miguel. În plus, greviștii sunt foarte atenți. Atâta vreme cât rămân aproape de drum și paznicii nu-i surprind făcând ceva violent, atunci nu, nu prea are nimeni ce să le facă. La fel e și la căile ferate. Trec printre protestatari în fiecare zi, înfruntându-le strigătele și jignirile.

— Strigătele necontenite sunt cele care mă supără cel mai tare, a zis Hortensia.

— Să nu le răspundeți, a spus Alfonso. O să vină zile mai bune.

— Papa, o să vină zile mai grele, a intervenit Miguel. Ai văzut mașinile și camioanele care vin prin trecătorile din munți? Tot mai mulți oameni în fiecare zi. Unii dintre ei spun că vor culege bumbac pe cinci sau șase cenți la livră, iar restul chiar pe mai puțin. Nimeni nu poate trăi cu o leafă atât de mică.

— Până unde vor merge lucrurile? s-a întrebat Josefina. O să murim de foame dacă se va munci pe din ce în ce mai puțini bani.

— Ăsta este și scopul greviștilor, a zis Esperanza.

N-a mai spus nimeni nimic. Nu se mai auzeau decât lingurile lovindu-se de farfurii. Pepe, pe care Esperanza îl ținea în brațe, a scăpat o perișoară pe jos.

— O să facem foamea? a întrebat Isabel.

— Nu, *mija*. Cum ar putea cineva să sufere aici de foame cu atâta mâncare în jur?

Esperanza ajunsese să se obișnuiască atât de mult cu scandările greviștilor în timp ce împacheta sparanghelul,

încât atunci când vocile nu li s-au mai auzit s-a ridicat de la locul ei, ca și cum ceva nu ar fi fost în regulă.

— Hortensia, auzi?

— Ce?

— S-a lăsat liniștea. Au încetat strigătele.

Celelalte femei s-au uitat una la cealaltă. Nu se vedea drumul de unde stăteau ele, așa că s-au îndreptat încetișor spre celălalt capăt al magaziei, ridicând cu grijă capetele ca să se uite spre locul în care știau că de obicei stăteau protestatarii.

În depărtare, o caravană de autobuze gri și mașini de poliție goneau către magazie, ridicând praful în urma lor.

— Sunt de la imigrări! a spus Josefina. E o razie.

Pancartele protestatarilor zăceau abandonate la pământ și, ca o grămadă de bile care fusese lovită, greviștii s-au risipit pe câmp și spre vagoanele de pe șine, în orice loc în care s-ar fi putut ascunde. Autobuzele și mașinile poliției s-au oprit, iar ofițerii de la imigrări și polițiștii cu bastoane în mână au sărit din mașini și au luat-o la fugă după ei.

Femeile din magazie s-au înghesuit una în alta, apărate de paznicii trimiși de conducere.

— Ce-o să se întâmple cu noi? a întrebat Esperanza, cu ochii la gardienii care îi prinseseră pe protestatari și îi înghesuiau în autobuze.

Sigur aveau să intre apoi și în magazie, dat fiind numărul mare de mexicani care munceau acolo. Degetele ei s-au încleștat disperate de brațul Hortensiei.

— Nu pot s-o abandonez pe mama.

Hortensia a auzit panica din vocea ei.

— Nu, nu, Esperanza. Ei n-au venit aici pentru noi. Cultivatorii au nevoie de oameni. De asta ne și păzesc.

Câțiva funcționari de la imigrări, însoțiți de polițiști, au început căutările – răsturnau cutiile și lăzile aduse de pe câmp. Hortensia avusese dreptate. Îi ignorau complet pe muncitorii cu hainele murdare și care țineau în mână tulpini de sparanghel. Când au văzut că nu mai e niciun protestatar pe doc, au sărit și s-au îndreptat în grabă spre mulțimea care era urcată cu forța în autobuze.

— *Americana! Americana!* striga o femeie în timp ce despăturea niște hârtii.

Unul dintre ofițeri i-a smuls actele din mână și le-a rupt în bucăți.

— Urcă în autobuz! i-a spus.

— Ce le vor face? a întrebat Esperanza.

— Îi vor trimite la Los Angeles și îi vor urca în trenul care îi va duce în El Paso, Texas, și de acolo în Mexic, i-a răspuns Josefina.

— Dar unii dintre ei au cetățenie, a spus Esperanza.

— Nu mai contează asta. Le fac probleme celor din fruntea țării. Vorbesc despre cum s-ar putea organiza într-o asociație a muncitorilor, iar celor de la guvernare și cultivatorilor nu le place ideea.

— Și familiile lor? Cum vor ști ce s-a întâmplat?

— O să se ducă vorba. E trist. Lasă autobuzele cu cei capturați parcate în stație până târziu în noapte. Familiile nu vor să se despartă de cei dragi și de obicei pleacă cu ei. Asta e și ideea. Numesc asta deportare voluntară. Dar nu prea e cale de-ntors.

Doi ofițeri de la imigrări s-au așezat în fața magaziei. Ceilalți au plecat cu autobuzele. Esperanza și celelalte

femei urmăreau feţele deznădăjduite de la geamuri îndepărtându-se.

Încet-încet, femeile şi-au reocupat locurile şi s-au pus din nou pe împachetat. Totul durase doar vreo câteva minute.

— Şi-acum ce-o să se întâmple? a întrebat Esperanza.

— *La Migra* va sta cu ochii în patru după alţi greviști care ar putea să se întoarcă aici, a spus Josefina făcând un semn din cap către cei doi ofiţeri care rămăseseră la uşă. Iar noi ne întoarcem la muncă şi mulţumim sorţii că nu suntem în autobuzele alea.

Esperanza a tras adânc aer în piept şi s-a întors la locul ei. Se simţea eliberată, dar în acelaşi timp încă îşi imagina chinul greviştilor. Gânduri tulburi nu-i dădeau pace. I se părea ceva foarte greşit în faptul că oamenii erau daţi afară din „ţara lor liberă" doar pentru că spuseseră ce gândesc.

Şi-a dat seama că avea nevoie de elastice cu care să lege mănunchiurile de sparanghel, aşa că s-a dus în spatele docului, acolo unde se găseau acestea. Căuta elasticele prin labirintul de stive de lăzi. Unele fuseseră trântite la pământ de ofiţerii de la imigrări şi, în timp ce se apleca să pună una dintre lăzi la loc, a simţit cum i se taie respiraţia, surprinsă de ce vedea.

Marta stătea ghemuită într-un colţ, cu un deget în dreptul buzelor, privirea ei implorând ajutor.

— Te rog, Esperanza, a murmurat ea. Nu le spune. Nu pot să mă las prinsă. Trebuie să am grijă de mama.

Esperanza a îngheţat pentru o clipă, amintindu-şi de răutăţile pe care Marta i le spusese în acea primă zi în camionetă. Dacă o ajuta şi se afla despre asta, ar fi fost

urcată în primul autocar. Nu putea să-şi asume un aşa risc şi era gata să spună nu. Apoi s-a gândit la Marta şi la mama ei ţinându-se de mână şi nu şi le putea închipui despărţite.

În plus, aveau amândouă cetăţenie. Aveau tot dreptul să fie acolo.

S-a răsucit şi s-a întors înapoi la lucru împreună cu ceilalţi. Nu i-a dat nimeni nicio atenţie. Toată lumea era prinsă discutând despre razia care avusese loc. Esperanza a luat o legătură de sparanghel, câţiva saci de pânză dintr-un morman şi un şorţ murdar pe care cineva îl agăţase într-un cui. S-a strecurat încet înapoi la ascunzătoarea Martei.

— Cei de la *Migra* sunt încă în faţa magaziilor, a spus ea încetişor. Probabil că vor pleca în vreo oră, după ce se vor închide magaziile.

I-a înmânat Martei şorţul şi legătura de sparanghel.

— Când pleci, pune-ţi şorţul şi ia cu tine şi sparanghelul, ca să arăţi ca una dintre muncitoare, în caz că te opreşte cineva.

— *Gracias*, a murmurat Marta. Îmi pare rău că te-am judecat greşit.

— Şşşt! i-a spus Esperanza, rearanjând lăzile şi punând sacii de pânză pe deasupra, ca Marta să nu poată fi văzută.

— Esperanza, a strigat-o Josefina, unde eşti? Ne trebuie elasticele.

Esperanza şi-a ţiit capul de după colţ şi a văzut-o pe Josefina cu mâinile în şold, aşteptând.

— Imediat! i-a răspuns.

A înhăţat o legătură de elastice şi s-a întors la treabă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Esperanza s-a întins seara în pat şi a rămas ascultându-i pe ceilalţi în camera din faţă vorbind despre razii şi deportări.

— S-au dus la toţi marii cultivatori şi au urcat în autocare sute de grevişti, a spus Juan.

— Unii spun c-au făcut asta ca să creeze locuri de muncă pentru cei care vin din est, a spus Josefina. Avem noroc că deocamdată compania are nevoie de noi. Dacă n-ar mai avea, ar putea fi rândul nostru.

— Am fost loiali companiei şi compania ne va fi loială nouă! a zis Alfonso.

— Eu doar mă bucur că s-a terminat, a spus Hortensia.

— Nu s-a terminat, a zis Miguel. Se vor întoarce cu timpul, mai ales dacă au familii aici. Se vor reorganiza şi vor fi mai puternici. Va veni vremea când va trebui să ne hotărâm din nou dacă le vom fi alături sau nu.

Esperanza încerca să doarmă, dar ziua i se tot derula în minte. Era fericită că putea să muncească mai departe şi era recunoscătoare că cei din tabăra ei nu aleseseră să intre în grevă, dar ştia că în alte circumstanţe ar fi putut fi ea în acel autobuz. Ce-ar fi făcut Mama în situaţia asta? Gândurile îi săreau de la una la alta. Unii dintre acei oameni nu meritau ce li se întâmplase în acea

zi. Cum puteau americanii să trimită în Mexic niște oameni care nu trăiseră niciodată acolo?

Nu-și putea lua mintea de la Marta. Nici nu conta dacă Esperanza era sau nu de acord cu crezul ei. Nimeni nu trebuia despărțit vreodată de familie. Oare reușise Marta să se întoarcă în tabăra greviștilor fără să fie prinsă? O găsise pe mama ei?

Din cine știe ce motiv, Esperanza voia să afle.

A doua zi dimineață, s-a rugat de Miguel să o ducă la fermă. Câmpul încă era împrejmuit de gardul de sârmă, dar între timp dispăruse paza. În urmă mai rămăseseră urme ale oamenilor care trecuseră pe acolo, dar altfel nu era țipenie în jur. Hainele fluturau pe sârmă. Muștele roiau în jurul farfuriilor cu orez și fasole care zăceau pe lăzi. Încălțările stăteau aliniate în fața șoproanelor, de parcă așteptau să fie încălțate înhațe. Vântul lua pe sus paginile de ziar, purtându-le de-a lungul câmpului. În jur pluteau liniștea și dezolarea, nu mai era acolo decât o capră, încă legată de copac, care behăia după libertate.

— Cei de la imigrări au trecut și pe-aici, a zis Miguel.

S-a dat jos din camionetă, s-a dus către copac și a dezlegat capra.

Esperanza s-a uitat la câmpul altădată plin de oameni care credeau că pot schimba lucrurile – care încercaseră să atragă atenția celor de la guvernare cerând să le fie îmbunătățite condițiile de muncă, nu doar ale lor, ci și ale ei.

Esperanza spera mai mult decât orice că Marta și mama ei erau împreună, dar în clipa aceea nu avea cum

să afle. Poate că mătușa Martei va afla ceva în cele din urmă.

O pată de culoare i-a atras atenţia. De creanga unui copac se bălăbăneau în aer rămăşiţele măgărușului *piñata*, pe care îl dăduse copiilor, panglicile lui fluturând în bătaia vântului. Fusese lovit cu un băţ, iar mărunta-iele îi ieșiseră pe afară.

Los duraznos
Piersicile

Acum, pe lângă rugăciunile pentru Abuelita și Mama, Esperanza se ruga la statuia din grota de la fântână și pentru Marta și mama ei. Trandafirii lui Papa, deși încă mici și piperniciți, aveau niște boboci promițători, dar nu erau singurele flori de acolo. Deseori descoperea în fața statuii un buchet de albiță, sau un iris, sau o crenguță de caprifoi așezată pe albie. În ultima vreme, în fiecare seară după cină, o văzuse acolo pe Isabel, îngenunchind pe pământul tare.

— Isabel, spui o *novena*? a întrebat-o Esperanza într-o seară când a surprins-o din nou în fața statuii. Mi se pare că te-ai rugat timp de cel puțin nouă zile.

Isabel s-a ridicat și s-a uitat drept spre Esperanza.

— S-ar putea să fiu Regina lui Mai. În două săptămâni, de Armindeni, se organizează un festival la școală și un dans în jurul unui pom ornat cu panglici colorate. Învățătorul va alege cea mai bună elevă din clasa a treia pentru rolul de regină. Și până acum sunt singura care are zece pe linie.

— Atunci poate că tu vei fi regină! a spus Esperanza.

— Prietenele mele mi-au spus că de obicei e aleasă o fată care vorbește engleză. Dintre acelea care poartă cele mai frumoase rochii. Așa că o să mă rog în fiecare zi.

Esperanzei i-a zburat gândul la toate rochiile minunate pe care le lăsase în urmă în Mexic. Ce mult își dorea să i le fi dat Isabelei. Esperanza s-a îngrijorat gândindu-se că fetița va fi dezamăgită.

— Ei bine, chiar dacă nu vei fi regină, tot vei fi o dansatoare minunată, nu-i așa?

— O, Esperanza! Dar îmi doresc atât de mult să fiu regină. Vreau să fiu *la reina*, ca tine.

Ea a început să râdă.

— Indiferent de rezultat, tu vei fi întotdeauna regina noastră.

Esperanza a lăsat-o să se roage și a intrat în baracă.

— A fost vreodată vreo fată mexicană aleasă Regina lui Mai? a întrebat-o pe Josefina.

Pe chipul Josefinei s-a așternut dezamăgirea și a dat încetișor din cap că nu.

— M-am interesat. Fac cumva și reușesc întotdeauna să aleagă o copilă blondă cu ochi albaștri.

— Dar nu-i corect, a zis Esperanza. Mai ales dacă se iau în considerare notele.

— Apare întotdeauna un motiv. Așa merg lucrurile, a spus Josefina. Melina mi-a spus că anul trecut o japoneză a avut cele mai mari note din clasa a treia și tot n-au ales-o pe ea.

— Și atunci ce rost are să se mai orienteze după note? a întrebat Esperanza, știind că nu există niciun răspuns pentru întrebarea ei.

Deja o durea inima pentru Isabel.

O săptămână mai târziu, după o zi de muncă, Esperanza punea o nouă legătură de sparanghel pe masă.

Tulpinile lungi și ușoare ale plantei păreau la fel de neînduplecate ca dorința Isabelei de a fi aleasă regină. Muncitorii adunau lăstarii de pe câmp și câteva zile mai târziu aceleași câmpuri trebuiau culese din nou, pentru că noii lăstari își arătau capetele. Iar Isabel nu vorbea despre nimic altceva decât despre posibilitatea de a purta pe creștet coronița de flori a câștigătoarei.

— Urăsc sparanghelul, a spus Isabel, abia ridicând ochii de la tema ei.

— Când e vremea strugurilor, urăști strugurii. Când e vremea cartofilor, urăști cartofii. Iar când e sparanghelul, urăști sparanghelul. Bănuiesc că atunci când va veni sezonul piersicilor vei urî piersicile.

Isabel a râs.

— Nu, ador piersicile.

Hortensia amesteca într-o oală cu fasole, iar Esperanza și-a dat jos șorțul murdar pe care îl purta în magazie pentru a-și pune altul. S-a apucat să cântărească făina pentru *tortillas*. Peste câteva minute frământa aluatul proaspăt care îi făceau mâinile să pară acoperite cu niște mănuși albe.

— Săptămâna asta învățătoarea va alege Regina lui Mai, a spus Isabel.

Întregul corp i se cutremură de încântare.

— Da, ne-ai spus, i-a zis Esperanza ca s-o necăjească. Mai ai și altceva să ne spui?

— Se ridică o nouă tabără pentru oamenii din Oklahoma, a zis Isabel.

Esperanza și-a îndreptat privirea spre Hortensia.

— Așa e?

Hortensia a dat din cap.

— Ne-au anunţat la întâlnirea din tabără. Proprietarul fermei a cumpărat nişte barăci vechi de armată de la o veche unitate militară şi le aduce pe proprietatea lui, nu foarte departe de noi.

— Vor avea apă caldă şi toalete în casă. Şi o piscină! a spus Isabel. Ne-a povestit învăţătoarea tot. Şi o să putem înota cu toţii în piscină.

— O dată pe săptămână, a spus Hortensia uitându-se la Esperanza. Mexicanii pot să înoate doar vinerea după-masă, înainte să fie curăţată piscina sâmbătă dimineaţă.

Esperanza a bătut coca ceva mai tare.

— Ne cred mai murdari decât ceilalţi?

Hortensia nu a răspuns, ci s-a întors spre plită să coacă o *tortilla* într-o tigaie, *comal*, neagră, deasupra flăcării. S-a uitat la Esperanza cu degetul în dreptul buzelor, atrăgându-i atenţia să nu spună prea multe în faţa Isabelei.

Miguel a intrat, a pupat-o pe mama lui, apoi şi-a luat o farfurie şi o *tortilla* caldă şi s-a dus la oala cu fasole. Avea hainele pline de noroi care între timp se uscase şi devenise gri.

— Unde te-ai murdărit aşa? l-a întrebat Hortensia.

Miguel s-a aşezat la masă.

— A venit un grup de bărbaţi din Oklahoma. Au spus că vor munci pentru jumătate din bani şi cei de la căile ferate i-au angajat pe toţi.

Şi-a coborât privirea în farfurie, clătinând din cap.

— Unii dintre ei nu au mai lucrat niciodată cu un motor. Şeful meu mi-a spus că nu mai are nevoie de mine.

Că îi vor pregăti pe noii angajaţi. A spus că pot săpa şanţuri sau mă pot duce la pus şine dacă vreau.

Esperanza a rămas cu ochii la el, cu mâinile pline de făină suspendate în aer.

— Şi tu ce-ai făcut?

— Nu-ţi dai seama după hainele mele? Am săpat şanţuri.

Vocea îi era aspră, dar a continuat să mănânce, ca şi cum nu ar fi fost nimic în neregulă.

— Miguel, cum ai putut să accepţi aşa ceva? l-a întrebat Esperanza.

Miguel a spus răstit.

— Şi ce-ai fi vrut să fac? Aş fi putut pleca, dar atunci n-aş fi primit niciun ban pe ziua de azi. Şi oamenii ăia din Oklahoma au familii. Trebuie să muncim cu toţii undeva, altfel murim de foame.

O furie pe care Esperanza nu o cunoştea ieşea la suprafaţă. Apoi, precum conductele de irigaţii de pe câmpuri, când se dă drumul la apă, mânia ei s-a revărsat.

— De ce nu i-a pus şeful tău pe ceilalţi să sape şanţuri?

S-a uitat la coca pe care o avea în mână şi a izbit-o de perete. A rămas pentru o clipă lipită, apoi a alunecat încet, lăsând o urmă mai închisă la culoare.

Privirea serioasă a Isabelei a alergat de la Miguel la Esperanza şi în final la Hortensia.

— O să murim de foame? a întrebat.

— Nu! i-au răspuns toţi în cor.

Ochii Esperanzei aruncau flăcări.

A ieşit valvârtej din baracă, trântind uşa, trecând în goană pe lângă duzi şi liliacul indian, îndreptându-se

către vie. A luat-o cu pas grăbit pe unul dintre rânduri, apoi a trecut pe un altul.

— Esperanza!

A auzit vocea lui Miguel în depărtare, dar nu i-a răspuns. Odată ajunsă la capătul unui rând, s-a mutat pe altul.

— Anza!

Îl auzea alergând de-a lungul rândurilor de vie, încercând să o prindă din urmă.

A rămas cu ochii pe tufele de tamarisc din depărtare și a luat-o mai repede la pas.

În cele din urmă Miguel a reușit s-o prindă de braț și s-o abată din drum.

— Ce e cu tine?

— Asta e viața mai bună pentru care ai plecat din Mexic? Spune! Nimic nu e cum trebuie aici. Isabel nu va fi niciodată regină, oricât de mult și-ar dori ea, pentru că este mexicană. Tu nu poți lucra la locomotive pentru că ești mexican. Am mers la muncă înfruntând mulțimile furioase ale propriilor noștri semeni care au aruncat cu pietre în noi și mă tem că s-ar putea să fi avut dreptate. Au trimis oameni înapoi în Mexic chiar dacă locul lor nu e acolo, și asta numai pentru că au deschis gura. Locuim într-un grajd de cai. Și pe tine nu te deranjează nimic din toate astea? Ai auzit că vor să ridice o tabără nouă pentru cei din Oklahoma, care va avea și o piscină? Mexicanii se pot scălda în ea cu o zi înainte să o curețe. Ai auzit că vor avea toalete în interior și apă caldă? De ce, Miguel? Să fie oare pentru că sunt cei mai corecți din ținut? Spune-mi! Viața asta e mai bună decât cea de servitor în Mexic?

Miguel a rămas cu ochii la struguri, acolo unde soarele aluneca încet în zare, aruncând umbre lungi de-a lungul podgoriei. S-a întors spre ea.

— În Mexic eram un om sărac. Stăteam de cealaltă parte a râului, îți mai amintești? Și acolo aș fi rămas toată viața. Cel puțin aici am o șansă, oricât de mică, pentru a fi mai mult decât eram. Tu, din câte se pare, nu vei înțelege niciodată asta, pentru că nu ai trăit niciodată fără speranță.

Esperanza și-a încleștat pumnii și a închis ochii strâns, plină de frustrare.

— Miguel, chiar nu înțelegi? Încă ești un om sărac pentru că te comporți ca unul, lăsându-i să profite de tine. De ce nu te duci la șeful tău să-i ceri socoteală? De ce nu ai curaj să vorbești despre tine și înzestrările tale?

— Începi să vorbești ca un grevist, Esperanza, i-a spus Miguel cu răceală. În țara asta sunt mai multe căi pentru a reuși. Poate că trebuie să fiu mai motivat pentru a avea succes, dar știu că se va întâmpla asta. *Aguántate tantito y la fruta caerá en tu mano.*

Cuvintele au oprit-o de parcă i-ar fi tras cineva o palmă. Cuvintele spuse de Papa: „Ai puțină răbdare și fructul o să-ți cadă în palmă." Dar se săturase să tot aștepte. Se săturase ca Mama să tot fie bolnavă și Abuelita să fie departe și Papa să fie mort. Gândindu-se la Papa, lacrimile au început să-i curgă și dintr-odată s-a simțit foarte ostenită, ca și cum până atunci ar fi stat agățată de o frânghie, dar nu mai avea putere să mai stea așa mult timp. Plângea cu ochii închiși, imaginându-se căzând, cu vântul șuierând în jurul ei, și dedesubt doar întuneric.

— Anza!

„Aș putea oare să cad direct în Mexic dacă nu aș mai deschide ochii niciodată?"

A simțit mâna lui Miguel pe brațul ei și a deschis ochii.

— Anza, o să se rezolve toate, i-a spus.

Esperanza s-a îndepărtat de el, clătinând din cap:

— De unde știi, Miguel? Cunoști vreo profeție de care eu n-am aflat încă? Am pierdut totul. Tot ce-am avut și ce-aș fi putut fi. Vezi rândurile astea perfecte, Miguel? Sunt așa cum ar fi trebuit să fie viața mea. Rândurile astea știu încotro merg. Drept înainte. Acum viața mea e ca un zigzag croșetat în pătura Mamei. Trebuie să o aduc pe Abuelita, dar nici măcar nu-i pot trimite amărâtele de economii pe care le-am făcut de teamă ca unchii mei să nu afle și să o țină acolo pentru totdeauna. Acum îi plătesc Mamei tratamentul, dar luna viitoare vor fi alte cheltuieli. Nu mai suport încrederea ta oarbă. Nu vreau să-ți mai aud optimismul pentru acest loc plin de posibilități când eu nu văd nicio dovadă.

— Oricât de rău ar sta lucrurile, trebuie să mergem mai departe.

— Dar nu e de niciun folos. Uită-te la tine! Stai cumva de cealaltă parte a râului? Nu. Ești tot un țăran.

Miguel i-a aruncat o privire acră ca prunele verzi, cu chipul plin de dezgust:

— Iar tu încă te mai crezi regină.

A doua zi dimineață, Miguel dispăruse.

Îi spusese tatălui său că va pleca în nordul Californiei să-și caute de lucru la căile ferate. Hortensia era

îngrijorată și tulburată de plecarea lui neașteptată, dar Alfonso a liniștit-o.

— E hotărât. Și are șaptesprezece ani de-acum. Poate să aibă singur grijă de el.

Esperanzei îi era prea rușine să-i spună cuiva despre discuția pe care o avuseseră în vie și în adâncul sufletului știa că Miguel a plecat din cauza ei. Când a văzut-o pe Hortensia cât era de agitată, Esperanza s-a simțit responsabilă pentru siguranța lui.

S-a dus la trandafirii lui Papa și când a văzut primul boboc a simțit un junghi în inimă, dorindu-și să fi putut da fuga să-i spună lui Miguel. „Te rog, Sfântă Fecioară", s-a rugat ea, „ai grijă să nu i se întâmple nimic rău, căci altfel nu mă voi ierta niciodată pentru vorbele pe care i le-am spus."

Esperanza a reușit să nu se gândească mereu la Miguel muncind din greu și concentrându-se mai mult asupra Isabelei. Când a apărut în magazie o lădiță cu primele piersici, a pus deoparte o plasă pe care să o ia acasă. Trebuia să ia vreo câteva, mai ales în acea zi.

Întorcându-se de la muncă, în timp ce trecea pe lângă rândurile de barăci, a văzut-o pe Isabel în depărtare, așteptând-o. Isabel stătea dreaptă, cu mânuțele împreunate în poală, cu ochii la rândurile de barăci. Când a văzut-o pe Esperanza, a sărit în picioare și a luat-o la goană spre ea și, pe măsură ce se apropia, Esperanza îi vedea urmele de lacrimi de pe obraji.

Isabel și-a aruncat brațele în jurul Esperanzei.

— Nu m-au ales Regina lui Mai, a spus plângând cu faţa ascunsă în faldurile fustei Esperanzei. Aveam cele mai bune note, dar învăţătorul a spus că nu doar notele contează.

Esperanza voia cu orice preţ să o facă să se simtă mai bine. I-a ridicat bărbia şi a ţinut-o aşa câteva clipe.

— Îmi pare rău, Isabel. Îmi pare atât de rău că nu te-au ales.

Apoi i-a dat drumul, a luat-o de mână şi s-au dus spre baracă.

— Le-ai spus celorlalţi? Mamei tale?

— Nu, a răspuns trăgându-şi nasul. N-au ajuns acasă încă. Ar fi trebuit să mă duc la Irene şi Melina, dar am vrut să te aştept pe tine.

Au intrat în baracă şi Esperanza s-a aşezat pe pat, lângă ea.

— Isabel, nu contează cine a câştigat. E adevărat că ai fi fost o regină minunată, dar asta ar fi durat doar o zi. O zi se duce repede, Isabel. Şi apoi se sfârşeşte totul.

Esperanza s-a aplecat, a scos valiza de sub pat şi a deschis-o. Tot ce mai rămăsese înăuntru era păpuşa de porţelan. I-o arătase de multe ori Isabelei, povestindu-i cum o primise de la Papa. Deşi un pic prăfuită, păpuşa tot minunat arăta, cu o privire plină de speranţă, cum păreau şi ochii Isabelei de obicei.

— Vreau să ai ceva care să dureze mai mult decât o zi, i-a spus Esperanza.

A luat păpuşa din valiză şi i-a întins-o Isabelei.

— Păstreaz-o tu.

Isabel a făcut ochii mari.

— O, n... nu, Esperanza, a spus ea cu vocea încă tremurândă şi faţa udă de lacrimi. Tatăl tău ţi-a dat-o ţie.

Esperanza şi-a trecut mâna prin părul Isabelei.

— Crezi că tatăl meu ar vrea ca ea să fie îngropată într-o valiză tot timpul, fără ca nimeni să se joace cu ea? Uită-te la ea. Probabil se simte singură. Ba chiar se umple de praf. Şi uită-te la mine. Sunt prea mare pentru păpuşi. Oamenii ar râde dacă m-ar vedea cu ea după mine tot timpul, şi ştii cât de mult urăsc să râdă oamenii de mine. Isabel, ne-ai face mie şi tatei o favoare dacă ai iubi-o.

— Serios? a întrebat Isabel.

— Da, i-a răspuns Esperanza. Şi cred că ar trebui să o iei la şcoală şi să o arăţi tuturor colegilor, ce zici? Sunt sigură că niciunul dintre ei, nici măcar Regina lui Mai, nu a avut vreodată ceva atât de frumos.

Isabel a strâns păpuşa în braţe, în timp ce lacrimile i se uscau pe obraji.

— Esperanza, m-am rugat şi m-am tot rugat să fiu eu Regina lui Mai.

— Sfânta Fecioară ştia că titlul de regină nu va dura mult, dar păpuşa asta va fi a ta pentru multă vreme.

Isabel a clătinat din cap, cu un zâmbet mic pe chip.

— Ce-o să spună mama ta?

Esperanza a îmbrăţişat-o.

— Săptămâna asta o să mă întâlnesc cu doctorul şi dacă el îmi dă voie o voi întreba. Dar cred că Mama ar fi foarte mândră că acum e a ta.

Apoi rânjind a ridicat plasa de piersici:

— Şi eu urăsc sparanghelul.

*

Esperanza şi Hortensia aşteptau în cabinetul medicului. Hortensia stătea jos, dând din picior, în timp ce Esperanza se uita la diplomele de pe pereţi. În cele din urmă s-a deschis uşa şi doctorul a intrat, s-a strecurat în spatele biroului şi s-a aşezat pe scaun.

— Esperanza, am veşti bune, a spus el. Mama ta şi-a revenit şi într-o săptămână va putea ieşi din spital. Încă mai e puţin deprimată, dar cred că are nevoie să vă aibă pe toţi în preajmă. Nu uitaţi însă că, odată ajunsă acasă, are nevoie de odihnă pentru a-şi recupera forţele. Încă mai există riscul unei recidive.

Esperanza râdea şi plângea în acelaşi timp. Mama se întorcea acasă. Pentru prima oară în ultimele cinci luni de când se internase, Esperanza îşi simţea inima mai uşoară.

— A întrebat de croşetă şi fire, a spus doctorul zâmbind. Poţi să mergi la ea pentru câteva minute dacă vrei.

Esperanza a luat-o la goană pe holul spitalului, cu Hortensia pe urmele ei, până la Mama pe care au găsit-o în pat. Esperanza s-a aruncat cu braţele în jurul gâtului mamei.

— Mama!

Mama a îmbrăţişat-o apoi a îndepărtat-o puţin şi a rămas cu ochii la ea.

— O, Esperanza, cât ai crescut! Pari atât de matură.

Mama încă părea subţire şi slăbită. Esperanza i-a atins fruntea şi nu mai avea febră. Mama a râs. Nu era un râs puternic, dar Esperanzei i-a plăcut sunetul.

Hortensia i-a spus că are o culoare plăcută în obraji şi i-a promis că-i va cumpăra mai multe fire care o vor aştepta acasă.

— N-o să-ţi vină să crezi ce fată ai, Ramona. E chemată tot timpul la muncă în hale, acum ştie să gătească şi are grijă de copii de parcă ar fi mama lor.

Mama s-a ridicat şi a strâns-o pe Esperanza la piept.

— Sunt atât de mândră de tine.

Esperanza şi-a îmbrăţişat şi ea mama. Ora de vizită se terminase şi ura că trebuie să plece, dar a sărutat-o pe Mama, şi-au luat rămas-bun, promiţându-i că-i va povesti totul odată întoarsă acasă.

Toată săptămâna s-au pregătit pentru întoarcerea Mamei. Hortensia şi Josefina au dereticat prin micuţa baracă până când aproape că devenise antiseptică. Esperanza a spălat toate păturile şi a sprijinit pernele de pat. Juan şi Alfonso au pregătit un scaun şi mai multe lăzi la umbra copacilor pentru ca Mama să se întindă afară în timpul după-amiezilor fierbinţi.

Sâmbătă, de cum Esperanza a ajutat-o să coboare din camionetă, Mama a vrut să treacă repede pe la trandafirii lui Papa, iar ochii i s-au umplut de lacrimi când a văzut bobocii. Toată după-amiaza s-au perindat vizitatori, dar Hortensia avea grijă să nu-i lase mai mult de câteva minute, apoi îi gonea afară de teamă ca nu cumva să o obosească pe Mama.

În acea seară, Isabel i-a arătat Mamei păpuşa şi cât de multă grijă avea de ea, iar Mama i-a spus că i se părea că erau făcute una pentru cealaltă. Când a venit vremea de

culcare, Esperanza s-a întins cu grijă lângă Mama, sperând că nu o va deranja, dar Mama a venit mai aproape și a îmbrățișat-o pe Esperanza, strângând-o la piept.

— Mama, Miguel a plecat, a spus ea șoptit.

— Știu, *mija*, mi-a spus Hortensia.

— Dar, Mama, este vina mea. Eram supărată și i-am spus că tot un țăran a rămas și apoi el a plecat.

— Nu se poate să fi fost doar vina ta. Sunt sigură că știe că n-ai vrut să spui asta. Se va întoarce curând. Nu va rezista mult timp departe de familie.

N-a mai spus niciuna nimic.

— Mama, suntem departe de Abuelita de aproape un an, a spus Esperanza.

— Știu, i-a răspuns Mama încetișor. Pare de necrezut.

— Dar am strâns bani. În curând o vom putea aduce. Vrei să vezi câți?

Înainte ca Mama să apuce să răspundă, Esperanza a aprins lumina, asigurându-se că nu a trezit-o și pe Isabel. S-a dus tiptil către dulap și a scos valiza. A rânjit la Mama, știind cât de mândră va fi când va vedea toate cecurile. A desfăcut punga și a rămas cu gura căscată. Nu-i venea să-și creadă ochilor. A întors valiza invers și a scuturat-o cu putere.

Era goală. Cecurile dispăruseră.

Las uvas
Strugurii

Miguel era singurul care ar fi putut lua cecurile. Nu avea nimeni nicio îndoială. Alfonso i-a cerut iertare Esperanzei, dar Mama, binevoitoare, a spus că probabil Miguel a avut nevoie de bani pentru a ajunge în nordul Californiei. Alfonso i-a promis că, într-un fel sau altul, banii vor fi restituiţi până la ultimul, şi Esperanza ştia că aşa va fi, dar era furioasă pe Miguel. Cum de îndrăznise să-i umble prin valiză şi să ia ceva ce nu era al lui? Şi după atâta muncă.

Mama părea să se înzdrăvenească din ce în ce mai mult, deşi încă mai trăgea câte un pui de somn destul de des. Hortensia era fericită că mânca bine, şi zi de zi Esperanza aducea alte fructe proaspete cu care să o îmbie.

Într-o dimineaţă, câteva săptămâni mai târziu, Esperanza stătea în picioare şi se minuna de toate piersicile, prunele şi nectarinele care fuseseră răsturnate în magazie.

— Cum o să reuşim să le sortăm? a întrebat ea.

— Câte una pe rând, a râs Josefina. Aşa se face.

Au început mai întâi cu piersicuţele albicioase, apoi au trecut la uriaşele piersici Elbertas, galbene. Mamei îi plăceau la nebunie piersicile albe, aşa că Esperanza a pus deoparte o sacoşă pentru ea. După masa de prânz

s-au apucat de selectat nectarinele. Iar după-amiază urmau să se apuce de sortat câteva coşuri de prune.

Esperanza adora prunele inimă-de-elefant. Verde pestriţ pe dinafară şi de un roşu-sângeriu la interior, erau înţepătoare şi dulci în acelaşi timp. A rămas sub razele soarelui verii în timpul pauzei de prânz şi a mâncat o prună, aplecată în faţă ca sucul să nu-i alunece pe bărbie.

Josefina a strigat-o:

— *Mira!* a spus ea. Uite. E Alfonso. Ce caută aici?

Alfonso stătea de vorbă cu unul dintre supraveghetori. Nu mai părăsise niciodată câmpurile în mijlocul zilei ca să vină la magazii.

— S-a întâmplat ceva rău, a spus Esperanza.

— Poate au păţit ceva copiii, a spus Josefina şi a pornit repede spre el.

Esperanza îi vedea vorbind şi a luat-o încet către ei, lăsând în urmă rândul de femei şi grămezile de prune. Încerca să descifreze în expresia Josefinei dacă era ceva în neregulă. Apoi Josefina şi-a întors privirea spre ea.

Esperanza a simţit cum i se scurge sângele din obraji şi dintr-odată a ştiut ce caută Alfonso acolo. Trebuia să fie ceva legat de Mama. Doctorul spusese că boala ar putea recidiva. Trebuie să i se fi întâmplat ceva. Esperanza se simţea dintr-odată foarte slăbită, dar a continuat să meargă.

— E Mama?

— Nu, nu, n-am vrut să te îngrijorezi, Esperanza. Dar vreau să vii cu mine. Hortensia e în camionetă.

— Dar e încă devreme.

— E în regulă, am vorbit cu supraveghetorul.

L-a urmat în camionetă. Hortensia aştepta înăuntru.

— Am primit un mesaj de la Miguel, a spus ea. O să ne întâlnim cu el la trei în staţia de autobuz din Bakersfield. A spus că vine din Los Angeles şi că trebuie să te aducem şi pe tine. E tot ce ştim.

— Dar de ce ar vrea să vin şi eu? a întrebat Esperanza.

— Nu pot decât să sper că vrea să-şi ceară scuze pentru ceea ce a făcut, i-a răspuns Hortensia.

Afară erau peste 37 de grade. Vântul fierbinte biciuia interiorul camionetei. Esperanza simţea transpiraţia alunecându-i pe sub rochie. I se părea ciudat să meargă în oraş într-o zi de lucru, ieşind din rutina muncii la magazie. Se tot gândea la toate prunele pe care celelalte femei le aveau de sortat, rămase acum cu un om mai puţin. Hortensia i-a strâns mâna.

— Abia aştept să-l văd, a spus ea.

Esperanza a zâmbit uşor.

Odată ajunşi în staţia de autobuz, s-au aşezat pe o bancă în faţă. Controlorii vorbeau unul cu celălalt în engleză, cuvintele lor ascuţite neavând niciun înţeles pentru Esperanza. Tresărea de fiecare dată când auzea vorbindu-se în engleză şi ura faptul că nu înţelegea nimic din ce ziceau oamenii. Într-o zi avea să înveţe. Se străduia să înţeleagă anunţurile care se făceau, auzind în sfârşit cuvintele pe care le aştepta: „Los Angeles."

Un autobuz argintiu a dat colţul şi a parcat cu faţa în staţie. Esperanza s-a uitat la pasagerii de pe scaune, dar nici urmă de Miguel. Ea, Hortensia şi Alfonso aşteptau nerăbdători în picioare ca toată lumea să coboare. Şi iată-l în sfârşit şi pe Miguel, stând în uşa autobuzului.

Arăta obosit și chinuit, dar văzându-și părinții a sărit de pe scări și și-a îmbrățișat mama, apoi tatăl, care îl bătea ușor pe spate.

S-a uitat la Esperanza și i-a zâmbit.

— Ți-am adus dovada că totul va fi mai bine, a spus el.

Fata s-a uitat la el, încercând să pară furioasă. Nu voia ca el să-și dea seama că se bucura să-l vadă.

— Ai adus înapoi ce ai furat?

— Nu, dar ți-am adus ceva și mai bun.

Apoi s-a întors să ajute ultimul pasager din autobuz, o femeie mică și bătrână, care încerca să coboare scările. Soarele care se reflecta în strălucirea autobuzului scânteia în privirea Esperanzei. Și-a dus mâna la ochi încercând să-și dea seama despre ce vorbea Miguel.

Pentru o clipă părea că vede o fantasmă, o umbră a Abuelitei care înainta către ea, cu o mână întinsă și cu cealaltă sprijinită într-un baston de lemn.

— Esperanza, a spus umbra.

A auzit-o pe Hortensia înghițind în gol.

Dintr-odată, Esperanza a știut că vederea nu o înșală. Simțea nodul care i se ridicase în gât și i se părea că nu se mai poate mișca.

Abuelita a venit mai aproape. Era mică și plină de riduri, cu șuvițe de păr alb căzându-i din coc pe spate. Hainele îi erau mototolite de atâta drum, dar ca întotdeauna avea batista albă cu broderie ascunsă în mâneca rochiei și ochii plini de lacrimi. Esperanza a încercat să-i spună pe nume, dar nu putea. O durea gâtul de emoție. N-a putut decât să se ducă spre bunica ei și să-și îngroape fața în mirosul familiar de pudră, usturoi și mentă.

— Bunico, bunico, a scâncit ea.

— *Aquí estoy.* Sunt aici, *mi nieta.* Ce dor mi-a fost de tine.

Esperanza se apropia şi se îndepărta de ea, nevenindu-i să creadă că era adevărată, privind-o printre lacrimi ca să fie sigură că nu visează. Şi în cele din urmă a izbucnit în râs. A râs şi a zâmbit, ţinând-o de mâini. Apoi le-a venit rândul Hortensiei şi lui Alfonso.

Esperanza s-a uitat la Miguel.

— Cum e posibil? a întrebat ea.

— Trebuia să fac ceva cât aşteptam să-mi găsesc de muncă, aşa că m-am dus după ea.

Odată ajunşi în tabără au condus-o pe Abuelita în baracă, unde i-au găsit pe Josefina, Juan şi pe gemeni aşteptându-i.

— Josefina, unde e Mama?

— Era cald, aşa că am dus-o la umbră. A adormit. Isabel stă cu ea. E totul în regulă?

Hortensia le-a făcut Josefinei şi lui Juan – ale căror feţe se înroşiseră până în vârful urechilor – cunoştinţă cu Abuelita. Esperanza s-a uitat apoi la bunica ei care măsura cu privirea cămăruţa în care acum se găseau bucăţele din noua lor viaţă. Desenele Isabelei de pe perete, un castron cu piersici pe masă, jucăriile gemenilor pe jos, trandafirii lui Papa într-un ibric. Esperanza se întreba ce crede Abuelita despre condiţiile precare, dar ea doar a zâmbit şi a spus: „Te rog, du-mă la fata mea."

Esperanza a prins-o pe Abuelita de mână şi a dus-o până sub copaci. Mama stătea întinsă la umbră, lângă masa de lemn. O pătură fusese întinsă pe jos aproape de locul unde se jucau de obicei gemenii. Isabel se întorcea în goană dinspre vie, cu mâinile pline de flori sălbatice

și struguri. A văzut-o pe Esperanza și a luat-o la fugă înspre ea și Abuelita.

Isabel s-a oprit în fața lor cu chipul înflăcărat și toată numai un zâmbet.

— Isabel, ea e Abuelita.

Isabel a făcut ochii cât cepele și a rămas cu gura căscată de surpriză.

— Chiar călcați strugurii cu picioarele goale și curățați pietricele netede în buzunare?

Abuelita a izbucnit în râs, și-a adâncit mâinile în buzunarul rochiei de unde a scos o piatră turtită și netedă pe care i-a dat-o Isabelei. S-a uitat la ea fascinată și i-a întins Abuelitei buchetul de flori.

— Cred că tu și cu mine vom fi prietene foarte bune, nu-i așa, Isabel?

Isabel a dat din cap și s-a tras într-o parte, ca Abuelita să poată merge la fiica ei.

Nu exista nicio cale să o pregătească pe Mama pentru asta.

Esperanza a rămas cu privirea la Abuelita, care se îndrepta spre locul unde Mama dormea, odihnindu-se pe patul improvizat. Era înconjurată de viță-de-vie, de strugurii copți, gata să cadă. Abuelita s-a oprit la câțiva pași de Mama și a rămas uitându-se la ea.

Un morman de *carpetas* croșetate zăceau lângă Mama, într-o parte, la fel și croșeta și ghemele. Abuelita a întins mâna și a mângâiat-o pe cap, dându-i la o parte încetișor șuvițele căzute pe față și netezindu-i-le pe cap.

— Ramona, a spus Abuelita încetișor.

Mama a rămas cu ochii închiși, dar a spus ca prin vis:

— Esperanza, tu ești?

— Nu, Ramona, sunt eu, Abuelita.

Mama a deschis ochii încet. A rămas holbându-se la Abuelita, fără nicio reacţie, ca şi cum nici n-ar fi văzut-o cu adevărat. Apoi a ridicat mâna pentru a-i atinge mamei ei faţa, încercând să se asigure că nu era aievea.

— Da, eu sunt, a zis Abuelita dând din cap.

Abuelita şi Mama n-au spus niciun cuvânt din ce-ar fi putut înţelege ceilalţi. Aveau propriul lor limbaj plin de fericire şi emoţii copleşitoare. Esperanza le vedea plângând, întrebându-se dacă inima ei va exploda de atâta fericire.

— O, Esperanza, a spus Isabel bătând din palme. Cred că inima mea dansează.

Esperanza abia a putut spune, înecată de emoţie:

— Şi a mea.

Apoi a luat-o pe Isabel în braţe.

Mama nu se lăsa despărţită de Abuelita. S-a ridicat şi i-a făcut loc Abuelitei lângă ea, ţinând-o în braţe ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu dispară. Dintr-odată, Esperanza şi-a amintit de promisiunea ei, a fugit repede la baracă şi s-a întors cu ceva în mână.

— Esperanza, a spus Abuelita, să fie oare pătura mea? Ai terminat-o?

— Nu încă, a spus despăturind-o.

Mama a apucat de un capăt şi Esperanza de celălalt. Se întindea de la liliacul indian până la dud. Ar fi putut acoperi trei paturi. Au râs cu toţii. Firul era încă agăţat, aşteptând ca ultimul rând să fie încheiat.

S-au strâns toate pe pătura de lângă masă. Esperanza s-a aşezat, a tras pătura uriaşă lângă ea, a luat acul şi s-a apucat de croşetat ultimul rând.

Când Mama a putut în sfârșit să vorbească, a ridicat ochii spre Abuelita și a întrebat-o același lucru pe care-l întrebase și Esperanza.

— Cum ai ajuns aici?

— Miguel, i-a răspuns Abuelita. A venit după mine. Luis și Marco au fost groaznici. Dacă mă duceam la piață, unul dintre spionii lor era pe urmele mele. Cred că își închipuiau că ești încă prin zonă și că la un moment dat vei veni la mine.

Zece împunsături până în vârful muntelui.

Esperanza a ascultat-o pe Abuelita povestind despre cât de furios fusese tío Luis când a aflat de plecarea lor. Devenise obsedat să le găsească și i-a interogat pe toți vecinii, inclusiv pe señor Rodríguez. Au venit chiar și la mănăstire și le-a luat pe măicuțe la întrebări. Dar nimeni nu i-a spus nimic.

Încă o împunsătură.

La câteva luni după ce au plecat, Abuelita avusese o presimțire că ceva nu era în regulă cu mama. Nu reușea să scape de sentimentul ăsta, așa că a aprins lumânări în fiecare zi, luni întregi, și s-a rugat să fie amândouă în siguranță.

Nouă împunsături în jos, spre vale.

Apoi, într-o zi, când aproape că-și pierduse orice speranță, a dat în grădină peste o pasăre rănită despre care nu credea că va mai zbura vreodată, dar a doua zi dimineață, când s-a dus la ea, pasărea s-a ridicat spre cer. Știa că e un semn că orice rău trecuse.

Sari peste o cusătură.

Apoi una dintre călugărițe i-a adus un bilet lăsat pentru ea în cutia milei. Era de la Miguel. Bănuia că

Abuelita este supravegheată, așa că, după lăsarea serii, a pus acolo biletul în care îi povestea planul lui.

Zece împunsături până sus în vârful muntelui.

Miguel și domnul Rodríguez au mers în toiul nopții și au luat-o să o ducă la gară. Era totul foarte emoționant. Iar Miguel nu a lăsat-o singură nicio clipă în timpul călătoriei. Și a adus-o atâta cale.

Încă o împunsătură.

I-a spus că Ramona și Esperanza aveau nevoie de ea.

— Avea dreptate, a spus Mama cu ochii plini de lacrimi, uitându-se recunoscătoare la Miguel.

Munți și văi, munți și văi. Atât de multe, și-a spus Esperanza. Când un fir de păr i-a căzut în poală, l-a luat și l-a împletit în pătură pentru ca toate emoțiile și fericirea pe care o simțea acum să-i rămână alături pentru totdeauna.

Când Esperanza i-a istorisit Abuelitei povestea lor, cu tot ce li se întâmplase, n-a mai măsurat timpul în anotimpurile obișnuite. În schimb, vorbea ca un muncitor de la câmp, în sezoane de recoltat legume și fructe.

Ajunseseră în vale la finalul sezonului de struguri: Thompson fără sâmburi, Malaga roșu și Ribier negru. Mama s-a îmbolnăvit din cauza prafului la sfârșitului sezonului strugurilor. Apoi s-a încheiat culesul și s-au pregătit pentru cartofi. Munca la cartofi a fost în toiul iernii, cu frigul care îți pătrunde în oase. Iar, în timpul pregătirii cartofilor pentru semănat, Mama ajunsese la spital. Lunile nu mai avuseseră nume, era doar vremea de legat mlădițe printre fantomele strugurilor și a zilelor cenușii care păreau să nu se mai sfârșească. Dar apoi au apărut primele semne ale primăverii și valea

s-a umplut de nevoi: sparanghelul grațios, podgoriile în floare și pomii încărcați. A venit apoi vremea piersicilor timpurii, greierii de pe câmpuri și-au început simfoniile nocturne și Mama s-a întors acasă. Abuelita a ajuns în sezonul prunelor. Iar acum strugurii se pregăteau pentru o nouă recoltă. Pentru Esperanza mai trecea un an.

Cu doar câteva zile înainte de ziua ei, Esperanza s-a rugat de Miguel să o ducă cu mașina până la poalele dealului înainte de răsăritul soarelui. Avea ceva de făcut. S-a trezit înainte să se lumineze și a ieșit tiptil din baracă.

Au mers pe drumul de pământ care duce spre est și au oprit mașina când nu s-a mai putut înainta. În lumina cenușie se vedea o cărăruie către unul dintre platouri. Când au ajuns în vârf, Esperanza s-a uitat spre vale. Aerul rece al dimineții îi trezea toate simțurile. În jos se vedeau acoperișurile albe ale barăcilor, așezate în rânduri drepte, câmpurile care începeau să capete formă și, de-a lungul munților dinspre est, o strălucire plină de speranță.

S-a aplecat și a atins iarba. Era rece, dar uscată. S-a întins pe burtă și a bătut ușor cu palma alături de ea.

— Miguel, știai că dacă te întinzi pe burtă și stai nemișcat poți să simți cum bate inima pământului?

El o privea neîncrezător.

Ea a bătut din nou pământul cu palma.

Apoi s-a întins și el asemenea ei, cu fața spre ea.

— Durează mult, Esperanza?

— *Aguántate tantito y la fruta caerá en tu mano.* Ai puţină răbdare şi fructul o să-ţi cadă în mână.

El a zâmbit şi a clătinat din cap.

Au rămas nemişcaţi.

Îl privea pe Miguel, care se uita la ea.

Apoi a simţit. Uşor la început. O bătaie delicată care se repeta. Apoi mai puternică. Acum a şi auzit-o. Bum. Bum. Bum. Inima pământului. Exact aşa cum o simţise şi în acea zi cu Papa. Miguel a zâmbit, iar ea a ştiut că şi el simţise.

Soarele se ridica din spatele unei coame îndepărtate, împrăştiind lumina zorilor peste câmpurile aflate în aşteptare. Îi simţea căldura care se răsfrângea peste ea, apoi s-a întors pe spate, cu faţa spre cer şi privirea ţintuită la norii cu nuanţe de roz şi portocaliu.

Pe măsură ce soarele se ridica, Esperanza începea să se simtă ca şi cum şi ea s-ar fi ridicat odată cu el. Plutea din nou, ca în ziua aceea pe munte, când abia ajunsese în vale. A închis ochii, de data asta stăpână pe sine. A alunecat deasupra pământului, fără teamă. S-a lăsat ridicată spre cer, ştiind că n-o să cadă niciodată. Ştia că nu-i va pierde niciodată pe Papa, sau pe Abuelita sau pe Mama sau El Rancho de las Rosas, indiferent ce avea să se întâmple mai departe. Cum spusese şi Carmen, femeia cu ouăle întâlnită în tren. Avea familia alături, o grădină plină de trandafiri, credinţa şi amintirea celor care plecaseră. Acum avea chiar mai mult de-atât, ceva ce o purta către înălţimi, ca pe aripile păsării phoenix. Plutea visând la lucruri pe care nu s-ar fi gândit niciodată că le-ar fi putut avea: să înveţe engleză, să-şi ajute familia şi într-o zi să cumpere o căsuţă cât de mică. Miguel avusese

dreptate atunci când spusese că nu trebuie să renunţe şi avusese şi ea dreptate când spusese că trebuie să se ridice deasupra celor care îi ţintuiau la pământ.

Plutea mult deasupra văii înconjurate de munţi. S-a aplecat peste trandafirii lui Papa, plini de fructe care aminteau de toată frumuseţea pe care o văzuseră. Le-a făcut cu mâna Isabelei şi Abuelitei, în timp ce mergeau cu picioarele goale printre rândurile de vie, cu coroniţe din lăstari prinse în păr. A văzut-o pe Mama stând pe o pătură, un talmeş-balmeş de culori care acoperea un pogon de pământ cu rânduri în zigzag. Le-a văzut pe Marta şi pe mama ei ţinându-se de mână şi plimbându-se printr-o dumbravă de migdale. Apoi a zburat peste un râu, un şuvoi puternic care tăia munţii. Şi acolo, în mijlocul sălbăticiei, erau o fată într-o rochie albastră din mătase şi un băiat cu părul dat pe spate, mâncând mango pe băţ, crestat ca o floare exotică, stând pe acelaşi mal ierbos al râului. Esperanza l-a prins pe Miguel de mână şi, chiar dacă mintea îi zbura către infinite posibilităţi, atingerea lui îi ţinea inima pe pământ.

Estas son las mañanitas que cantaba el Rey David
a las muchachas bonitas; se las cantamos aquí.
Despierta, mi bien, despierta. Mira que ya amaneció.
Ya los pajaritos cantan, la luna ya se metió.

„Este cântecul din zori de zi pe care Regele David îl cânta tuturor fetelor frumoase; acum noi ţi-l cântăm ţie.
Trezeşte-te, draga mea, trezeşte-te. Uite zorii de zi,
Păsărelele cântă, luna s-a ascuns."

În dimineaţa zilei ei de naştere, Esperanza a auzit voci dincolo de fereastră. I-a recunoscut pe Miguel, Alfonso şi Juan. S-a ridicat în capul oaselor şi a ascutat. A zâmbit şi a tras draperia. Isabel s-a apropiat de patul ei, cu păpuşa în braţe. I-au salutat amândouă, trimiţându-le bezele celor trei bărbaţi care-i cântau de ziua ei. Apoi Esperanza le-a făcut semn să intre, nu pentru că ar fi aşteptat daruri, ci pentru că simţea mirosul de cafea din bucătărie.

S-au adunat pentru micul dejun: Mama şi Abuelita, Hortensia şi Alfonso, Josefina şi Juan, gemenii şi Isabel. Au venit şi Irene cu Melina şi ai lor. Şi Miguel. Nu era chiar ca la petrecerile de ziua ei din anii trecuţi, dar era tot o petrecere, de data asta la umbra dudului şi a liliacului, cu trandafiri abia răsăriţi din grădina lui Papa. Chiar şi fără papaya, se înfruptau cu salată de pepene, limetă şi nucă de cocos. Şi *machaca burritos* asezonaţi cu râsete şi tachinări. La sfârşitul mesei, Josefina a adus *flan de almendras*, preferatul Esperanzei, şi i-au cântat încă o dată cântecul aniversar.

Isabel s-a aşezat la masa de lemn lângă Abuelita, amândouă cu acele de croşetat pregătite şi cu câte un ghem de fire.

— Uite, Isabel. Zece împunsături până în vârful muntelui.

Abuelita îi arăta fetei şi Isabel îi copia cu grijă mişcările.

În mâinile ei, acul se mişca stângaci, iar când a terminat primele rânduri Isabel şi-a ridicat bucata lucrată şi i-a arătat-o Esperanzei:

— E strâmbă toată.

Esperanza a zâmbit şi, aplecându-se, a tras uşor de fir, destrămând rândurile greşite.

Apoi a privit-o pe Isabel în ochi:

— Să nu-ţi fie niciodată teamă să o iei de la capăt!

Nota autoarei

Parcă o văd pe bunica mea croşetând pături cu modele în zigzag. A făcut câte una pentru fiecare din cei şapte copii ai ei, multe pentru cei douăzeci şi trei de nepoţi pe care îi avea (eu fiind cea mai mare dintre ei) şi pentru strănepoţii pe care a apucat să-i cunoască. Bunica mea, Esperanza Ortega, a fost sursa inspiraţiei mele pentru această carte.

Când eram mică, bunica îmi povestea cum a fost viaţa ei la început, când s-a mutat din Mexic în Statele Unite. I-am ascultat poveştile despre ferma unde a trăit şi a lucrat şi despre prietenii pe viaţă pe care şi i-a făcut acolo. Plângea deseori când vorbea despre acei oameni şi despre cum o ajutaseră în vremuri disperate, pline de încercări.

Bunica nu-mi povestise despre viaţa ei din Mexic înainte să am la rândul meu copii, despre modul de viaţă parcă desprins dintr-un basm, cu servitori, bogăţii şi extravaganţă, care precedase viaţa ei de la fermă. Mi-am notat câteva dintre amintirile ei din copilărie. Ce n-aş da să fi scris mai mult înainte să moară, pentru că mă tot întreb cum a fost pentru ea să se mute din Mexic în California. În cele din urmă, am început să scriu o poveste despre o fetiţă care ar fi putut fi ea.

Această ficţiune seamănă întrucâtva cu viaţa bunicii mele. S-a născut şi a crescut în Aguascalientes, Mexic. Pe tatăl ei îl chema Sixto Ortega, iar pe mama ei, Ramona. Au trăit la El Rancho de la Trinidad (nume pe care l-am schimbat în El Rancho de las Rosas), iar unchii ei au avut funcţii înalte în ţinut. O serie de evenimente, printre care şi moartea tatălui ei, a forţat-o

pe bunica să imigreze în Statele Unite la o tabără de lucru deținută de o companie, în Arvin, California. Spre deosebire de Esperanza din roman, bunica se căsătorise deja cu bunicul meu, Jesús Muñoz, când a imigrat în California. La fel ca Miguel, fusese mecanicul tatălui ei. În izolata tabără de lucru mexicană, ea și bunicul au trăit foarte asemănător personajelor din cartea mea. Își spăla hainele în albiile publice, mergea la *jamaicas* în fiecare sâmbătă seară și avea grijă de cele trei fiice ale ei. Acolo s-a născut mama mea, Esperanza Muñoz.

La începutul anilor 1930 erau multe greve în California, în domeniul agriculturii. Deseori cultivatorii îi evacuau pe greviști din taberele lor de muncă, obligându-i pe mulți să trăiască în tabere de refugiați improvizate sau uneori la ferme de la periferia orașelor. Cultivatorii erau oameni puternici și câteodată influențau deciziile guvernelor locale. În districtul Kern șerifii au arestat greviștii pentru că ar fi blocat circulația, deși drumurile erau pustii. În districtul Kings un mexican a fost arestat pentru că a vorbit unei mulțimi în limba spaniolă. Uneori grevele eșuau, mai ales în zonele foarte aglomerate cu oameni veniți din Oklahoma, disperați să primească orice fel de slujbă. Alteori vocile mulțimii aveau puterea să schimbe unele dintre condițiile demne de milă.

Repatrierea mexicană a fost o realitate și de multe ori o etapă trecută cu vederea a istoriei noastre. În martie 1929, guvernul a aprobat Actul de deportare care le-a dat districtelor dreptul de a trimite o mulțime de mexicani în Mexic. Funcționarii guvernelor credeau că asta va rezolva problema lipsei locurilor de muncă, asociată cu Marea Criză Economică (nu a rezolvat-o). Conducătorii districtelor din Los Angeles, California, au organizat trenuri de deportare, iar Biroul de Imigrații făcea razii în valea San Fernando și în Los Angeles, arestând pe oricine arăta a mexican, indiferent dacă era sau nu cetățean legal al Statelor Unite. Mulți dintre cei trimiși în Mexic erau cetățeni nativi ai

Statelor Unite și nu fuseseră niciodată în Mexic. Numărul mexicanilor repatriați în timpul așa-numitei „repatrieri voluntare" a fost mai mare decât numărul evacuărilor amerindienilor din secolul al XIX-lea și decât numărul relocărilor populației japonezo-americane din cel de al Doilea Război Mondial. A fost cea mai mare migrație involuntară de până la acea vreme.

Între 1929 și 1935 cel puțin 450 000 de mexicani și americani de naționalitate mexicană au fost trimiși înapoi în Mexic. Unii istorici consideră că numărul a ajuns aproape la un milion.

Deși bunica mea trăia în această țară de mai bine de cincizeci de ani, încă îmi amintesc tremuratul ei și starea de agitație când pașaportul i-a fost verificat la graniță, când ne-am întors în Statele Unite dintr-o călătorie în Tijuana, unde fuseserăm la cumpărături. Trăia mereu cu groaza că ar fi putut fi trimisă înapoi dintr-un capriciu, deși repatrierea se sfârșise de mult.

Tatăl meu, Don Bell, a venit în California în timpul furtunilor de nisip Dust Bowl din Midwest și, în mod ironic, a muncit la aceeași fermă unde s-a născut și mama mea. Bunica se mutase deja cu familia într-o casă mică din Bakersfield, pe strada 1030 P. Mamei și tatei nu le era dat să se întâlnească încă. Tata avea doisprezece ani când culegea cartofi în timpul celui de al Doilea Război Mondial, alături de „Echipajul Scutecelor", copii plătiți să culeagă câmpurile din cauza marelui deficit de muncitori din timpul războiului. Copiii, din ce spune el, nu erau întotdeauna cei mai sârguincioși muncitori și recunoaște că el însuși arunca deseori cu bulgări de pământ în ceilalți copii, în loc să culeagă cartofi. Mai târziu, când a împlinit șaisprezece ani, și-a petrecut o vară lucrând la aceeași fermă, conducând tractoare dintr-un loc în altul și transportând muncitori.

Cea mai mare parte din producția țării noastre provine din acest loc din California. Vara e foarte cald și iarna e rece. Acolo sunt furtuni de nisip și ceață deasă, iar unii oameni sunt afectați de febra văii. Înainte să mă căsătoresc, am făcut analizele

de sânge necesare în San Diego, unde locuisem în timpul facultății. Doctorul m-a sunat să mă anunțe că „descoperise" ceva în rezultatul analizelor mele. Mă îngrijoram că poate e ceva dramatic, când doctorul mi-a zis că testul a ieșit pozitiv în ce privește febra văii.

Am respirat ușurată. Am crescut văzând coșuri cu struguri pe mesele din bucătărie. Am cules prune, piersici, caise, nectarine, curmale japoneze, migdale, nuci și arahide din pomii din livada casei. În fiecare an, în august, vedeam strugurii întinși la uscat ca să fie făcuți stafide, așa cum se făceau de generații întregi. La ușa noastră tot apăreau lămâi, roșii și dovleci din grădinile vecinilor sau ale bunicii. Nu am simțit niciodată vreun simptom al febrei văii. Singura febră pe care am avut-o a fost dragostea mea arzătoare pentru originile și apartenențele mele.

„Desigur că rezultatul a fost pozitiv", i-am spus doctorului. „Am crescut în valea San Joaquin." Știu că fusesem imunizată natural față de acea boală prin simplul fapt că trăiam acolo, prin aerul pe care îl respirasem în timp ce creșteam.

Sentimentele familiei mele față de tabăra de lucru au rădăcini adânci și încă îi sunt devotați, căci ei i se datorează începutul vieții lor în această țară și slujbele pe care le-au avut pe când alții nu aveau nimic. Mulți dintre oamenii care au trăit acolo alături de bunica mea și pe care i-am intervievat nu le-au purtat pică oamenilor din Oklahoma sau altora care concurau pentru slujbele lor în acea vreme. Un om pe care l-am intervievat mi-a zis: „Eram toți așa de săraci. Cei din Oklahoma, filipinezii erau și ei săraci. Știam toți cum e să vrei să muncești și să-ți hrănești familia. De asta multora dintre noi ne era greu să facem grevă."

Când am întrebat despre daune mi s-a zis: „Desigur că erau pierderi, pierderi îngrozitoare, dar așa erau lucrurile atunci."

Mulți se luptau să aibă măcar ce să pună pe masă și păreau mereu resemnați în privința problemelor din acea vreme. Se

concentrau întotdeauna pe cum să supravieţuiască şi îşi puneau speranţa în viitorul copiilor şi al nepoţilor lor.

Asta a făcut bunica. A supravieţuit. Toţi copiii ei au învăţat engleză şi la fel şi ea. Unii dintre ei au mers la facultate. Unul a devenit atlet de performanţă, altul a fost membru al Ministerului de Externe al Statelor Unite, alţii au devenit secretari, un altul scriitor şi unul contabil. Iar nepoţii ei au devenit jurnalişti, asistenţi sociali, florari, profesori, editori de film, avocaţi, proprietari de mici afaceri, iar unul dintre ei scriitor: eu.

Realizările noastre au fost realizările ei. Şi-a dorit ce era mai bun pentru fiecare dintre noi şi rareori se gândea la greutăţile din trecut.

Nu-i de mirare că în limba spaniolă *esperanza* înseamnă „speranţă".

Cuprins

Las uvas / Strugurii 14
Las papayas / Papaia 28
Los higos / Smochinii 40
Las guayabas / Guavele 53
Los melones / Pepenii galbeni 69
Las cebollas / Cepele 83
Las almendras / Migdalele 98
Las ciruelas / Prunele 111
Las papas / Cartofii 125
Los aguacates / Avocado 139
Los espárragos / Sparanghelul 153
Los duraznos / Piersicile 164
Las uvas / Strugurii 178

Nota autoarei 192

Grupul Editorial ART
Comenzi – Cartea prin poştă
C.P. 4, O.P. 83, cod 062650, sector 6, Bucureşti
tel.: 021.224.01.30, 0744.300.870, 0721.213.576;
fax: 021.369.31.99
Comenzi – online
www.editura-arthur.ro